

צ'מקוטי מוזהר"ן

קמא

דף סז: סח.: סט.

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה נו

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

תורה אור
בראשית ה (כט) וְיָקְרָא אֶת שְׁמוֹ בְּנֵי לֶאמֹר זֶה יִהְיֶה נַחֲמֹנִי מִפְעֻשְׁתִּי וּמַעְצָבוֹן יָדֵינוּ מִן הַדְּאֵמָה אֲשֶׁר אָרְרָה יְיָוָה:

תורה נו
ירמיה כג (כט) הֲלוֹא כֹה דָּבָר יְקָשֶׁה נֶאֱמָר יְיָוָה וְכַפְשִׁישִׁי יִפְצַץ קֶלַע:

משלי ד (כב) כִּי חָיִים הֵם לְמַצְיָאֵיהֶם וְלָקָל בְּשֵׁרֵי מַרְפָּא: דְּבָרִים יוֹ שׁוֹפְטִים (יא) עַל פִּי תַחְוָה אֲשֶׁר יִרְוֹף וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֵאמְרוּ לָךְ תַּעֲשֶׂה לֹא תִסָּר מִן הַדְּבָרֵי אֲשֶׁר יֵגִידוּ לָךְ יִמִּין וּשְׂמאל: דְּבָרִים כִּי תְּבוֹא כֹחַ (סא) עַם קָל יְהִי וְקָל מִכָּה אֲשֶׁר לֹא תִנָּבֵא בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת יַעֲלֶם יָקוֹם עֲלֶיךָ עַד הַשְּׂמָרָךְ:

שיר השירים ב (ה) סִמְכֹנֵי בְּאֲשֵׁיטוֹת יְרֻדֵינִי בַּמְּפּוֹחִים כִּי חֹלַת אַתְּכָה אֲנִי: (ו) שְׂמאלוֹ מַתַּת לֵראֲשִׁי וַיְמַיְנוּ תַחְבָּקֵנִי: איוב כד (כב) וַיִּשְׁפָּךְ אֲבִירִים בְּכֹחוֹ יָקוֹם וְלֹא יֵאָמֵין בְּחַיָּיו: שְׂמאל-ב כג (כ) וּבְנִיזוֹן בֵּן יְהוּדָע בֵּן אִישׁ חַיִּי תַל רַב פְּעֻלִים מְקַבְּצָאֵל הוּא הֵבֵא אֶת שְׁנֵי אָרָאֵל מוֹאָב וְהוּא יָרַד וְהָקִיף אֶת האֲרִיזָה הָאֲדֹמִי בְּתוֹךְ הַבָּאָר בְּיוֹם הַשִּׁלְגִי:

לכמל זוהמת הנחש, ל"ט מלאכות, עצבון ידיים, כמה שכתוב (בראשית ה) זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון ידינו. הכל כנ"ל: *

נז [2] (סנהדרין צח) שאלו תלמידיו את ר' יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא וכו' אמר להן לכשיפול השער הזה ויבנה, ויפול ויפול, ואין מספיקין לבנותו עד שבן דוד בא:

(רש"י) השער הזה, של ארם שבארם היה באותה השעה [2]: ואין מספיקין לבנותו, פעם שלישית:

(לשון רבינו ז"ל) שאלו את רבי יוסי בן קיסמא אימתי יבוא בן דוד וכו':

א דע כי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נברא ממנו מלאך (הגויגה יד). וכל דיבור ודיבור נחלק לכמה נצוצות, בכחי' (ירמיה כג) **כפשיש יפרצין סלע** [7]. כמו כן נבראו כמה וכמה מלאכים לפי רוב הנצוצות. ודיבור הכולל את הנצוצות נברא מלאך, שהוא שר וראש על המלאכים שנבראו מן הנצוצות, והם מהנהו. וכל מלאך ומלאך הוא ממונה על איזהו דבר. ואפילו כל אילנות ועשבים יש עליהם ממונים, כמה שאמרו חז"ל (ב"ר פ' יוד [1]) אין לך עשב מלמטה שאין לו מלאך מלמעלה וכו'. וכל מלאך מקבל חיותו מהדיבור ומשפיע לתוך הדבר שנמנה עליו, היינו לאיזה עשב או דבר אחר שהוא ממונה עליו. ושני הכוחות האלו, היינו כח שיש למלאך לקבל, וכח להשפיע, מכונים בכחי' ידיים. ביד ימין מקבל חיותו, וביד שמאל משפיע. בכחיות ומכה אותו ואומר לו גדל [7], והכאה היא כחי' שמאל. נמצא שכל הרפואות תלויים בתורה, בכחיות (משלי ד) **ולכל בשרו מרפא**. כי התורה נותנת כח למלאכים, והמלאכים משפיעים לעשבים, ועשבים מרפאים בכח התורה. ומי שפוגם באמונת החכמים, ופורץ גדרם, אוי אין רפואה למכתו. בכחיות (שבת קי) דלמא הוויא דרבנן טרקי, שאין לו אסוותא. כי הפורץ גדרם, עי"ז מסיר הידים מן המלאכים, לפי כחיות הסרתו מדרך דברי רבנן. וזהו (דברים יז) **לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל**, לפי כחיות הסרתו, אם סר מו"ז דברי רבנן לימין [1], בזה סר ימין המלאך, ואין לו כח לקבל. ואם סר לשמאל, בזה סר יד שמאל מהמלאך, ואין לו כח להשפיע. וכשנפגם איזהו יד המלאך, אזי אין לזה האדם אסוותא. כי זה העשב שבו תלוי רפואתו, אין לו כח לרפאות, כי אין משפיע לו: וזה כחי' [8] **מכה אשר לא כתובה בתורה**

זהו מיתת ת"ח [2], היינו המיתה שת"ח ממתין איזהו אדם. כי חולאת הבאה לאדם על שעבר על דברי רבנן, אין לו רפואה, והוא מת מן החולאת, זה המיתה באה ע"י מכה אשר לא כתובה בתורה. כי דברים שלא נכתבו בתורה נמסרו לחכמים, ואנחנו מצויים לשמוע מהם. ויש מי שמשולל דבריהם, ואין מאמין דבריהם, מחמת שנדמה לו שמדאורייתא אינו כן, ועל ידי זה נחלה במכה שאין לו רפואה ומת בה. ויש יסורין של אהבה [2], השולטין על האדם שהוא צדיק, והוא מוכה ביסורין, ואין רפואתו תולה ברפואת עשבים. כי הוא איש צדיק, ולא פגם ידי המלאך, והידיים הם שלימים. וזה (שיר השירים ב) **כי חולת אהבה אני שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני**. היינו חולת אהבה, יכולה היא לשלוט על איש אהד, ואין רפואתו תולה בכחיהם הנ"ל. כי הידיים בכחיותו הם שלימים, בכחי' **שמאלו תחת וכו': וזוהו** (ברכות ה ע"ב) כשבא ר' יוחנן לתנא שנהלה ביסורין, ואמר לו חביבין עליך יסורין, אמר לא וכו', אמר לו הב לי ירך וכו' [7]. כי ר' יוחנן סבר שאלו יסורין הן יסורין של אהבה, וזהו ששאל אותו חביבין עליך יסורין, ששאל אותו אם חביב עליו היסורין, היינו אם יסורין של אהבה הם. והשיב לו לא וכו'. וכששמע ר' יוחנן שהיסורין לא של אהבה הן, חשב דילמא פגם פגם"ם הם ושלוש בידים הנ"ל, וכשביל זה אין לו רפואה. וזה שאמר לו הב לי ירך, כדי שידע אם פגם בדברי רבנן הם ושלוש כנ"ל, ותיכף כשיהב לו ידא אוקמיהו, כי לא היה יסורין של אהבה, ולא פגם בידים, בשביל זה היה יכול לחיות ולקום מחליו: **וזוהו** (איוב כד) **וּמְשָׁף אֲבִירִים בְּכַחוֹ יָקוֹם וְלֹא יֵאָמֵין בְּחַיָּיו**. כי על ידי שאין מאמין בתלמידי חכמים הנקראים חיים, כמה שאמרו חז"ל (ברכות יח) **וכחיותו בן יהוידע בן איש חי** [10], צדיקים אפילו כמיתתם נקראים חיים, על ידי זה, הוא נופל בחולאת אשר לא יאמין בחייו. היינו שאין שום אדם מאמין שיהיה מחולו זה, כי אין רפואה למכתו כנ"ל. ותקונו, שיקום" אמונה הנפולה, ויאמין אמונת חכמים. וזהו **יקום ולא יאמין בחייו**, היינו זה שלא האמין בחכמים הנקראים חיים, יקים זאת האמונה הנפולה. ועל ידי זה יקום מחולאת הזאת שלא האמין עד עכשיו שום אדם שיש לו שום רפואה על מכתו, ועל ידי אמונתו יתרפא. כי על ידי אמונת חכמים, מתקן כחיות ידיים של מלאכים, והם מקבלים ומשפיעים כוחות לעשבים לרפואתו. וזה **וּמְשָׁף אֲבִירִים בְּכַחוֹ**, היינו שהמלאכים הנקראים אבירים [11], כל

א* בדפ"ר נדפס כאן הקיצור של תורה נב ואחריה תורה נג. תורה נו נדפס בדפ"ר בצילוס 121 טור ד עיינו סוף תורה נה
ב* לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו. והיא מכתב ידו כמבואר בסופה, ובכוננה ציין לשון רבינו לקמן כי משם מתחיל לשונו כדומה מדפ"ר. עיין פל"ח תורה זו שהיא נאמרה פסקא פסקא ולא בבת אחת ויש בזה ספורים נפלאים כיצד שנתגלגל אמירת כל ענין ממנה.
ג* גרסת רש"י בעין יעקב- של רומי שברומי היה באותה שעה. ובגמ' שלנו- של עיר רומי שבעיר רומי היה אותו שעה. (ועיין תורה לג') אות ב' ולה סוף אות א' מאחו"ל היכן אלקין בכרך גדול של רומי ואילו בתורה קטו גרס בכרך גדול של ארם)
ד* גם דפ"ר נצוצות, מתרצו - ניצוצות
ה* עיין שבת פח:
ו* פסקא ו' והגרסת שם מזל ברקיע ובהשמטות זוהר בראשית דף רנא. גרס ממונה עליו מלמעלה. וגרסת רבינו מלאך עיין זהו הדש סתרי אותיות בראשית דף יד. ועיין תורה ט' אות ב' ועיין כוורי מאמר ה' אות יב
ז* גם דפ"ר ידיים, מתרצו - ידיים
ח* שם
ט* גם דפ"ר ותולד- מן דברי, ומתרצו- מדרך דברי
י* עיין הכתב והקבלה דברים כח יד בשם הגר"א ימין שלא תוסף ושמאל שלא תגרע.
יא* דברים כח סא
יב* הנאמר מפורסם בהרבה ספרים בשם מדרש אבל אינו בנמצא ושאלו פעם את הגאון ר' ישעיה פייק ברלין (שהו בומן רבנו) מה המקור למאמר "מכה אשר כתובה בתורה זו מיתת צדיקים" ענה ואמר זו בעצמה היא מכה אשר לא כתבה בתורה, כי אין באף מקום מאמר כזה.
יג* הפירוש עיין פרש"י ברכות ה.
יד* ביאור הענין עפ"י הסוד עיין שער מאמרי רז"ל להאריז"ל מסכת ברכות. ובמשנת חסידים מסכת גמ"ח פ"א אות ח'. גם עיין סוף תורה קיג
טו* גם בתולד- דילמא פגם פגם חס ושלוס, בדפ"ר- דילמא פגם פגם חיו, ומתורלו - דילמא פגם חס ושלוס

10 שמואל-ב כג כ'
11 בתשכט-שיקים
12 * עיין יומא עה: (כמ"ש לחם אבירים אכל איש)

תורה אור

תהלים פס (כד) וכתותי
מפני צרי ומשאוי אגוף:
וירא אמור כב (י) וכל יך
לא יאכל קדש וישב כהן
ושכיר לא יאכל קדש:

שיר השירים (ו) מה יפית
וגם צמח אהבה במעגלים:
שמות משפטים כב (ב) אם
יךקה השמש עליו דמים לו
שלים ושלם אם אין לו
ונמפר בגנותו:
בראשית וישוב לו (ד) ויךאו
אחיו כי אתו אהב אביהם

מקל אהיו וישנאו אתו ולא
יכלו דברו לשלם:

תהלים קכב (ח) למען אתי
ירעי אדברה לא שלום קח:
ישעיהו נח (יג) אם תשיב
משנת רגלך עשות תפטר
ביום קדש וקראת לשבת
ענג לקדוש יקוק מכתב
ובקרתו מעלות דרורכיך

ממצאו תפטר ודבר דרר:
ישעיה סג (א) מי זה בא
מאדם תמוץ נגדים מבקרה
זה הריז בלבבו צעה ברב
כהו אמי מדבר בצדקה רב
להושע:

שמות בא יב (כ) קל מתקצת
לא תאכלו בכל משבתים
תאכלו מצות:

ישעיה סו (יא) למען תינקו
ושבעתם משד תנחמיה למען
תבגו ותתענגתם מזיו
כבודיה:

ישעיה לב (יז) ויהי מעשה
הצדקה שלום ועבדת הצדקה
תשקט וקטח עד עולם:
איוב ה (כג) כי עם אבני
השדה בריקה ונית השדה
השלקה קר:

בראשית ויגש מז (כג) ויאמר
ויפק אל ואת הנ קניתי
אתכם היום ואת אדמתכם
לפערה הא לכם וירעתיכם
את האדמה:
הושע י (יב) וירעו לכם
לצדקה קצרו לפי חסד נירו
לכם ניר ועת לרוח את
ירון עד יבוא וירון את יום
לכם:

משלי יח (יח) מדנים ישבית
הגורל ויגן עצמוים ישרי:
דניאל יב (יג) ואתה לך לקצן
ותנתן ותעמד לנגלך לקצן
המינין:

שמות יתרו כ (יא) כי ששת
ימים עשה ירון את השמים
ואת הארץ את הים ואת כל
אשר בם וינתן ביים שלישי
על פני ברך וירון את יום
השבת ויקחשנה:

ישעיהו כט (כא) תחסיא
אדם בךךר ולמוכיח בשער
לישון וישו בתחו צדיק: ס
דברי הימים-ב לו טו ויהיה
מלעבים במלאכי האלהים
ויזוים דקריו ומתעצמים
בבבאיו עד עלות חמת יקוק
בעצמו עד לאין מרפא:
תהלים קו (יח) כל אכל
תתעב נפשך ויגיעו עד
שערי מות:

ישעיה כו (ב) פתחו שערים
ויבא גוי צדיק שפר אנשים:
תהלים כד (ז) שאו שערים
ראשיכם והנשא פתי עולם
ויבוא מלך הקבוד: (ט) שאו
שערים ראשיכם ושאו פתי
עולם ויבא מלך הקבוד:
שמות ואראו (יד) אלה
ראשי בית אבתם בני ראובן
כבר ישראל הנהף ופלאו
חצרון וקרמי אלה משפחת
ראובן:

זכריה ח (טו) אלה הקברים
אשר תעשו דברו אמט איש
את רעהו וימשפט שלום
שפטו בשעריכם:
משלי כב (כב) אל תגלגל דל
כי דל הוא ואל תבא עני
בשערו:

הוא מתקן את פניו, ומחזיר לעצמו את חכמתו, שהיא צלמו
המאיר בפניו. ואז הכל יראים ממונ, ואויבו נופלים לפניו. לפניו
דייקא, כי עיקר נפילתם, מחמת הפנים כנ"ל. וכל זה נעשה ע"י
הצום, כי ע"י הצום, נכנע הכבד לפני המוה. כי ביום שאדם
אוכל, אז הכבד ניוון תחילה [ג], ואח"כ הוא שולח להמות.
נמצא ביום האכילה, הגדולה והממשלה להכבד. וכשמתענה,
אז ניוון המוה תחילה, והמוה שולח מוון אח"כ להכבד (ד).

נמצא ביום הצום, נכנע הכבד לפני המוה, והגדולה והממשלה
להמוה. והוה תיקון למה שפגם בתחילה בהחכמה שהיא המוה,
שהיא הצלם המאיר בפניו. ועכשיו ע"י התענית, הוא מכניע
את הכבד, ונותן הממשלה להמוה. וכשנכנע הכבד שהוא ראש
המקטריגים, אזי נכנע"י כל האויבים האחרים בהכבד. והוה
אותיות צום נוסריקון וכתותי מפניו צרי (תהלים פט),
שע"י הצום, נכנע הכבד, ונתתקן מוה החכמה, שהיא הצלם,
ומאיר בפני אדם. וע"י הצלם שבפניו, עייז וכתותי מפניו
צרי, מפניו דייקא כנ"ל:

אבל כשזוכה לבחי' עונג שבת כנ"ל, אז אין צריך לצום (ו).

כי פועל באכילתו, מה שפועל ע"י הצום, היינו להשבות אויב. כי
אכילת שבת קודש היא, וכל זה לא יאכל קודש (ויקרא כב). ואז
נכנע הכבד, ואז נתכבד כהו, בבחי' (תרומה ד' קלה ע"ב) וכל
שולטנא רוגזין, שהם בחי' כבד
כועס, כלהו ערקין ואתעברו. ט
בפניו בבחי' ואנפאה נהירין
ואז וכלא אהבת, בבחי' (ש"ה ז)
אהבה בתענוגים, וכל זה מעונג

שבת הנ"ל:

ז ודע שלכטל ולהכניע האויבים, די הצום או אכילת שבת
לכד. אבל לרוב השלום, צריך גם להרבות בצדקה. כמאמר
חז"ל (אבות פ"ב) מרבה צדקה מרבה שלום [ג]. והוה שאמרו
(ברכות ו ע"ב) אנרא דתעניתא צדקתא, ואמרו (תענית ח
ע"ב) שמש בשבת צדקה לעניים [ג]. שמש זה בחי' שלום,
כמאמר חז"ל (מכילתא [ג]) ובכפרי פ' תצא [ג] ויורושלמי
כתובות פ"ד [ג] וזרחה עליו השמש [ג] מה שמש הוא שלום
לכל באי עולם וכו'. והוה שמש היינו השלום, אינו אלא ע"י

צדקה לעניים:

ח ודע שיש חילוק בין השלום של התענית של חול, ובין
השלום של עונג שבת. היינו השלום של תענית אין לו בחי'
דיבור [ג], בחי' ולא יכלו דברו לשלום (בראשית לו). אבל ע"י
עונג אכילת שבת, נשלם הדיבור לשלום, בבחי' למען אחי ורעי
ארברה נא שלום (תהלים קכב). בחי' ודבר דבר הנאמר בשבת
(ישעיה נח) [ג]. כי הפה נשלם באור גדול בשעת אכילת שבת
[ג]. והוה שאמרו חז"ל (ט) אין בין המין למצה אלא משהו [ג].
חמין, והוה בחי' תיקון הכעס על ידי התענית כנ"ל, בחי' (ישעיה
סג) מי זה בא מאדום חמוץ בגדיה. אדום, זה בחי' כבד הנ"ל.
וחמין זה בחי' הכנעתו, בחי' תענית, בחי' העדר אכילה, בחי'

(שמות יב) כל מחמצת לא תאכלו. לא תאכלו, זה בחי' תענית
הנ"ל: מצה, זה בחי' אכילת עונג שבת, בחי' (ישע"י סו) למען
תמצו ותתענגתם וכו'. והוה אין בין המין למצה וכו', היינו אין
בין התענית לבין אכילת עונג שבת הנ"ל, אין החילוק ביניהם
אלא במושגו, נוסריקון והיה למעשה הצדקה שלום (ישע"יה
לב). היינו כי אין דומה שלום של התענית לשלום של שבת. כי
זה אין לו פה, וזה יש לו פה. והוה החילוק, שבחי' שלום שיש לו
פה, הוא במעלה על שלום שאין לו פה, כמו מעלת מדבר על
חי. כי החיות הם חיים כמו בני אדם, אבל האדם יש לו מעלה
שיש לו כח הדברי. והוה החילוק בין המין למצה, שהחילוק בין
חית להא. המין הוא בחית, זה בחי' שלום שאין לו פה, בחי' חי,
בחי' (איוב ה') והית השדה השלמה לך, היינו בחי' שלום שאין
לו פה, שאין לו כח הדברי, כמו חית השדה. ומצה היא בהא,
זה בחי' ה' מוצאות הפה [ג], בחי' כח הדברי כנ"ל. וזה בחי'
(בראשית מז) הא לכפ זרע, בחי' (הושע י') זרעו לכפ לצדקה,
בחי' מעשה הצדקה שלום כנ"ל: וזהו (משלי יח) מדנים
ישבית הגורל. גורל, זה בחי' עונג שבת. בחי' (דניאל יב) ותנח
ותעמר לגורלך לקן חמין, שאז יהיה כולו שבת [ג]. וזה
ותנוה, זהו בחי' (שמות כ') וינת ביום השביעי. וגורל הוה
שהוה שבת מכטל מדנים וצרים כנ"ל. ועוד יש לו כח שבו
נעשה בחי' פה כנ"ל. והוה [ג] ויני עצומי יפריה, בין
התעצמות והתחברות קנה החית לגג החית, הוא מפריה,
ונעשה הא מחית, היינו בחי' פה כנ"ל:

וזהו ששאלו את רבי יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא.

והשיב להם כשיפול זה השער וכו'. ועיקר הדבר, שיפול
שלושה פעמים, ואין מספיקין לבנותו עד שבן דוד בא. כי
שער ארם, זה בחי' שער דס"א. וכשיפול נפילה אחר נפילה על
ידי בחי' (שהבאתי [ג]) כנ"ל, אז יבא בן דוד ויבנה שערי
הקדושה: היינו, כשאין אמונות חכמים, ואין שומע להם, בבחי'
(ישעיה כט) ולמוכיח בשער יקושון, עייז באים לחול עד אין
מרפא [ג] כנ"ל [ג], בבחי' (תהלים קו) ויגיעו עד שערי מות.

אבל כשיש להם אמונה, אזי נפתחים להם שערי הקדושה,
בבחי' (ישעיה כו) פתחו שערים וכו' שומר אמונים. וכשזה קם
זה נופל [ג], ואז נופל שער ארם פעם אחת: והקמות אמונה
היא ע"י נדר, ואז נחיר בנהירו דאבהן כנ"ל [ג]. ואז נבנה פעם

שניה שער דקדושה, בבחי' (תהלים כד) שאו שערים ראשיכם.

כי האבות הן הראשים (ז) בבחי' (שמות ו') אלה ראשי בית
אבותם. וכשזה קם זה נופל, וזה בחי' נפילת פעם שנית שער
של ארם: וע"י הארות האבות, זוכה לשבת, להשבות אויב,
וזוכה לשלום כנ"ל. ואז נבנה פעם שלישי שער דקדושה, בבחי'
(זכריה ח') ומשפט שלום שפטו בשעריכם. ובבחי' צדקה, אל
תרכא עני בשער (משלי כב). ומכונעים השונאים היונקים
משער ארם, בבחי'

ט" טעמי המצוות לר"ם הגבלי (רבי מנחם הבבלי עיין בתחילת הספר מצוה ו') וכן תובא
שליה במסכת פסחים (דרוש שלישי אות יו)
ע"י וזהו רע"ט פנחס רב. ומגלה עמוקות בחוקתיו ד"ה וכשלו איש באחיו
גם בדפדפרי-חית, בתרלו-חי ות, ומתצרז-חיות
כ"א ה' מוצאות הפה גיכ"ח בחיך אח"ע גברון דסלג"ח בלשון וסטר"ק בשינים בוג"ף בשפתים.
עיין וזהו ח"ג רכח, רצה: וח"א דף פ. ותקוני וזהו מוחר חדש קעא. (אוצר"ז). ועיין ע"ח
שער כה דרוש ב' מ"ק
כ"ב סוף מסכת תמיד ולעיל תורה ו' את ג' ע"ש הערה
כ"ג סוף הפסוק הנ"ל משלי יח יח מקינים ישבית וכו'
כ"ד מתצרז - שלשה
כ"ה עיין הגהת מוהר"ח בעמוד הבא שכן בכוננה השמיט רבינו כמה תיבות
כ"ו דברי הימים-ב לו טו
כ"ז לעיל אות א' ועיין שבת קיט: מאי עד לאין מרפא? אמר רב יהודה אמר רב: כל המבוה
בלמדוי חכמים אין לו רפואה למכתו.
כ"ח * רש"י פרשת תולדות ע"פ ולאם מלאם יאמן (בראשית כה כג. גם עין מגילה ו. עה"פ
ביחזקאל (כ ב) אמלאה הרהב לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים וע"ש שאין
לחמאין שירושלים וקיסרי שתיון בניות [ג]
כ"ט באת ג'
ל' עיין וזהו פנחס רג:
לא בתקפא - (שמות ל) ובתוליד ותשכח תוקן
כ"ב בתשכח תוקן בטעות - (זכריה א)

א" עיין וזהו תרומה קנג. עם ביאור המתוק מדבש.
ב" גם בדפדפרי-תרלו-ז. ומתרו-אז
ג" עיין בשער תקוני עונות להארי"ל. [גנפס בסוף שער היהודים ונקרא שם ענף הג'
מספר פע"ח. וע"ש סוף פרק א' ד"ה סוד התענית (דף לו- ביהו"ד לבנו תרט"ו) הובא בחסד
לבארתם מעין ד' נחר מה. ובסידור האריז"ל קול יעקב שער התשובה כוננת התענית.
ה" גם בדפדפרי והוה מתצרז-וחה
ו' עיין אדרא זוטא (וזהו פרשת האוינו דף רפח:
ז" גם בדפדפרי-ותרלו-שולטנא, ומתרו-ו-שולטעי (כלשון הוזהר)
ח" בתרלו-כולהו
ט" הגה זו נמצאת כבר בדפדפרי
י' עיין תורה זו אות ה'
י"א שנאמר (מלאכי ג' כ) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא.
י"ב מכילתא דרבי ישמעאל משפטים מסכתא דנויקין פרשה ו' ד"ה אם יקום
י"ג ספרי דברים פיסקא רלו אות יז ד"ה ופרשה השמלה, [נאוצר המדרשים (איינושטיין) ל"ב
י"ד מדות באגדה עמוד 269 אות כו ד"ה ממשל]
י"ה הלכה ד'
י"ו שמות כב ב' הלשון שם אם וזרחה השמש עליו
י"ז עיין תורה רלט
י"ח שבת קיג:
י"ט עיין שער הכוננת ליל שבת סוף דרוש ב'

ליקוטי

שאלו את ריב"ק נו תלת נפקין מחד נח

מוהר"ן

ט.ט.

תורה אור

תהלים סט (יג) וישחיו בי שבי שער וגבינות שתי שרקי:

בראשית כה (כה) ויצא וקראו אדמוני פלו פאדרת שער וקראו שמו עשו: משלי ד' (כב) כי חיים הם למצאים ולכל בשרו מרפא: דברים כה (ג) ארבעים ופגו לא יסוף פן יסוף להבתו על אלה משה רבה ונקלה אחיד לעיניו:

וכייה יא (ח) ואתה את שלשת הרעים בירה אהד ותקצר נפשי בהם וגם נפשם נתלה בו:

בראשית כו (יט) ויהפרו עבדי יצחק בגגל ויצאוי שם באר מים חיים:

בראשית כו (יח) וקשב יצחק ויהפר את פאת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמו פלשתים אתרי מות אברהם ויקרא להן שמות כשמת אשר קרא להן אביו: דברים ד' (יא) ותקרבון ותעמדון תחת הקר והקר בער באש עד לב השמים חשך ענן וצרפלי:

נדרשת בהן. אבל מהתורה בעצמה אי אפשר לידע דבר, כ"א ע"פ חכמי הדור שהם מפרשים אותה. כי התורה עניה במקומה ועשירה במקום אחר [1], והחכמים מלקטין ומערבין ומרכיבין את התורה ודורשין אותה ממקום למקום, בייג מידות. והם גורעין ומוסיפין ודורשין (ב"ב קיא: [2]), ואף שכתוב בהתורה כך, הם גורעים ממנה אות או תיבה, ובמקום אחר מוסיפין, ובזה דורשין אותה, כפי מה שיודעין, כמו שנמסרה להם. וע"כ כשפוגם בכבוד תלמיד חכם, אין רפואה למכתו. כי עיקר כח הרפואה שמקבלין מהתורה, אי אפשר לקבל כ"א על ידי חכמי הדור, כי להם נמסרה לדורש, והם יודעים להרכיב אותיות התורה כנ"ל, שזה עיקר כח הרפואה כנ"ל, כי כל העשבים מקבלים כח מהתורה כמבואר לעיל. ועיקר כחם לרפאות, הוא על ידי ההרכבה כנ"ל. ע"כ העיקר תלוי בחכמי הדור, שעל ידי שהם יודעים לדורש את התורה ולהרכיב אותיות התורה כנ"ל, על ידי זה מקבלין כח כל ההרכבות של כל העשבים, שמקבלים כח מהתורה: ע"כ העיקר שיהיה לו אמונת חכמים, ולהזהר בכבודם, לירא מהם מאד. ואף אם נראה לו מהם דבר שאינו מפורש בתורה כך לפי דעתו, ונדמה לו שהם עושים חס ושלום כנגד התורה, הוא צריך להאמין שכבודאי הם עושים כנונה ע"פ התורה, כי התורה נמסרה להם. כגון שאנו רואים שמפורש בתורה **ארבעים יבנו** (דברים כה), והם אמרו ל"ש מלקות דווקא (מכות כב: ע"ש). כי הם יודעים ע"פ הדרשות והמודות כפי מה שנמסר להם, שצריך דווקא ל"ש מלקות. ע"כ צריך להאמין בחכמים, ולהשליך שכלו ודעתו, רק לסמוך עליהם, כי להם נמסרה התורה לדורשה כנ"ל:

(לשון רבינו ז"ל):

נח [18] **איתא** בזהר בראשית (דף לב ע"ב) תלת נפקין מהד: חד בתלת קיימא: חד עאל בין תרין: תרין ינקין להד: חד יונק² לכמה סטרין:

א היינו כי באר וענן ומן, כלא"י חזרו בזכות משה. כמ"ש חז"ל (תענית ט') **ואכהיד שלשת הרועים בירה אחד** [17], וכי בירה אחד מתו. ותרצו כי בהסתלקותם של אהרן ומרים נסתלקו ענן ובאר, וחזרו בזכות משה. וכשנסתלק משה בירה אדר [18], אזי נסתלקו באר וענן ומן, והוי כאלו מתו כל השלש בירה אחד. וזהו תלת נפקי מהד, היינו באר וענן ומן, היו בשביל הד, בשביל משה:

ב ומשה היה נשמתו כלול משלשה אבות, והיה לו כח להמשיך אלו השלשה השפעות. **באר מים חיים** [19], זה בחי אברהם, מימי החסד, ואברהם התחיל לחפור בארות [19]. וענן זה בחי יצחק [20], בחי **השך ענן וערפל** [21], בחי (בראשית כז)

(תהלים טט) **ישחיו בי יושבי שער**. כי נכנע כבד כועס שהיא עשו אדום כנ"ל שהוא **כאדרת שער** (בראשית כה) וזהו נפילת פעם שלישי שער של ארם: (ע"כ לשון רבינו ז"ל): **איש ייך** לעיל אחר תיבת ע"י בחי (שהבאתי) (**בכאן** דלג רבינו ז"ל כמה תיבות שהיו כתובים בלשונו שם, בכתיבתו הק'. וכשנתן לי להעתיק תורה זאת, מהק בכוונה כמה וכמה תיבות מכתובות ידו הק', כדי שלא אעתיקם. וראיתי שהיה לו בזה כוונה שלימה. וכן היה דרכו כמה פעמים, בכמה תורות, שהיה מדקדק מאד כשנתן תורתו להעתיקה, למחוק שם כמה וכמה תיבות שהיו מוכרחים להענין מאד, ודלג באמצע, כי לא רצה שיתגלו אלו הדיבורים. והמענין היטב באלו המקומות יוכל להבין שהסר שם באמצע הענין. וגם בתורה הזאת יכולין לראות קצת, כי כתב וכשיפול וכו' ע"י בחי שהבאתי. ואין זה דרך לשונו. אך כל זה היה אצלו כתוב הדר² מבואר היטב. אך כוונה מדוייקת דלג באמצע. כי כל דבריו הקדושים היו כפלם ומשקל גדול, מה לגלות ומה שלא לגלות. ואפי' תיבה אחת יתירה היה מדקדק עליה שלא לדבר או שלא להעתיק. כפי מה שהיה יודע ע"פ השגתו העצומה, שאין צריכין לגלות זאת: ועיין בסמוך כפי נ"ח אות ט', מ"ש שם כי הגדולה של הכשירי הדור היא בחי' כלי אל התחדשות התורה כבחי') (ואלו וכו'). ושם ניכר החסרון לעינינו. ועתה ע"פ הנ"ל תבין הדבר, כי שם מהק כמה תיבות באמצע התורה. וכן באותה התורה שבסי' נ"ח הנ"ל מהק מקודם ג"כ כמה וכמה תיבות וענינים, בשאר מקומות שאין ניכר כ"כ. וכן אח"כ כפי נ"ט שם ג"כ מהק באות ו' אחר וז"פ בית והזן וכו' שהאבות היו מגיירים גרים וכו'. שם מהק כמה וכמה תיבות. וכן בשאר מקומות באותה התורה, וכן היה בכמה וכמה תורות שנתן להעתיקם, כנ"ל. והדברים עתיקים)

(שייך לאות א' ובי') (שבת קטז ע"ב) **המבזה** ת"ח אין לו רפואה למכתו. כי כל הרפואות הם הרכבות [2], והיינו שלוקחין סם פלוני ועשב פלוני במדה ובמשקל כך וכך, וכן עשב אחר שמשקלו כך וכך, וכן שוקלין מכמה מינים, וכל עשב ועשב יש לו כח אחר ומערבין אלו המינים ביחד, ועושין מהם הרכבה. וזאת ההרכבה יש לה כח לרפאות החולאת. נמצא שעיקר כח הרפואה על ידי ההרכבה, שנעשה לה כח אחר חדש על ידי הכח שקבלה מכל אלו העשבים שנתערבו. ובזה הכח של ההרכבה דוקא מרפאין החולאת. וע"כ צריך רפוא מומחה שיודע לעשות ההרכבה. אבל מי שאינו מומחה, אף אם יקה העשבים שיש להם כח לרפאות, עכ"ז לא יפעול כלל, כי אין יודע איך להרכיבם. כמו כן התורה שהיא רפואה לכל דבר, כמו שכתוב [3] **ולכל בשרו מרפא**. אין מי שיודע אותה, כ"א חכמי הדור, כי נמסרה להם לדורשה בשלש עשרה מדות שהתורה

¹⁸ הערת מוהר"ן שהוסיף במהדורת תקפא

¹⁹ מתורלו - הדור

²⁰ עיין לקמן תורה א' תנינא את יא ד"ה וכן ברפואת העשבים.

²¹ משלי ד' כב

¹ גם בדפוס ותורלד - במקום, בתקפא לא ברור נראה - במקום

¹ לעיל אות ב' ושם ציין ירושלמי ר"ה פ"ג הל' ה'

¹ גם בדפוס ותורלד - במקום, בתקפא נראה במקום (כנראה שנמחק חלק מהור')

² ועיין גם יומא מה'. ובחיים כה. בכורות מד: וכלה ענק שחטו וזוהק כ"ב כיון ששם ע"ז נלכס הפך הפשט, כי כפסוק משמע שאשכח יורשת בעלה וע"י שגורע ומוסיף לרשע. עד גם שם החיזוק ע"ז מלמלל תיבה חסרה כמנזל בחוסי' ד"ה גולעין בימלא מה. עד צד ללון גולעין מלמעל תיבה עיין חוספת ד"ה לעטפה בזמנים אז: וכסנהללך ד:

² דפוס ע"פ מתרצו - עפ"י

¹ תורה נח נדפסה בדפוס אהרי תורה נח צילום 124 טור ב עיין סוף תורה נח

¹⁸ תורה זו לשון רבנו מכתב ידו ונאמרה בראש השנה שנת תקסו (חי"ט) שחל בימים ג' ד' (פ"ל"ח) עם תורה נט בתורה אחת ובכתיבתה חילקן רבנו לשתיים כמבואר בסוף תורה נט.

²¹ גם בדפוס ותורלד - יונק, ומתורלו - ינק (כלשון ההור)

²¹ גם בתורלד - כלא, בדפוס - כולא, ומתורלו - כולט

²¹ וכייה יא ח'

²² מגילה יג:

²² * בראשית כו יט

²¹ עיין בראשית כו יח ועיין שפתי כהן בראשית מג יא

²¹ וזר ח"ב מה:

מאמר שאלו את ר' יוסי בן קיסמא

מספה"ק לקוטי מוהר"ן

תורה זו היא לשון רבינו ז"ל ומכתב ידו
(כמבואר בסוף התורה שהשמיט כמה תיבות בכתיבתה)

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

רבינו מבאר בתורה זו כיצד אדם זוכה שמצדו לא יהיה עיכוב משיח, דהיינו כיצד להקים את המלכות דקדושה שע"ז נופלת מלכות דסט"א, ובפרטיות הכוונה להמליך על עצמו בשלימות את הקב"ה, ע"י הכנעת מדות הרעות הנאחזות בדמים העכורים שבכבוד, ומשמע כאן שעיקר העיכוב הוא פגם אמונת חכמים, ועיין לק"ה פסח ו' אות א' – כי א"א להאמין בה' כי אם כשמאמינים במשה עבדו/כ' שהוא אמונת חכמים. ומבואר כאן ג' מדרגות שצריך לתקן עד שזוכה לבחי' שבת ונייחא מהיצה"ר שהיא נפילת מלכות דסט"א שאחריה אין לה תקומה ואז מצידו כבר אין עיכוב משיח.

ג' מדרגות אלה הן בחי' כבוד לב מח. שתחילה צריך לטפל בבחי' דמים העכורים/כ' המסתירים את האמת מהמלכות וגורמים לנפילת האמונה, וזה ע"י צום (ותורה). ומדרגה גבוהה יותר היא כשמוסיף עוד לבטל הרוח שטות/כ' שבלב שמסתירה את האמת מהמלכות וזה ע"י נדר בבחי' נדרים סייג לפרישות, כי הלב בחי' בינה (בינה ליבא ובה הלב מבין כמבואר בפתח אליהו) וע"י נדר עולה לבינה עילאה, לאריך אנפין, כתר דז"א, וממשיך הארת אמת משם וזוכה לאמונת חכמים/כ', אבל עדין יש אחריה תקומה לסט"א כי היא בחי' שלום שאין לו פה. ומדרגה שלישית היא תיקון המח ברור המדמה עד שזוכה לדעת צח/כ', שלום גמור מהיצה"ר בחי' שלום שיש לו פה, דהיינו שמדרגה זו היא הארת הצלם בפנים כל כך עד שגם הסט"א משלים עימו לגמרי. דהיינו שמוסיף על אמונה ונדר הנ"ל גם אכילת שבת בקדושה גדולה כזו שזוכה לעונג שבת דהיינו המשכת מוחין נפלאים ע"י אכילת שבת, דייקא/כ' אכילה בקדושה בבחי' עונג שבת/כ' על ידה נמשך אמת מעתיק/כ' אור הצחצחות המבואר בתורה ה' תנינא אות ג' (עיי"ש שאכילת הצדיק לשובע נפשו זה אור הצחצחות)/כ', ובמדרגה זו כבר בטל ממנו היצה"ר הגשמי/כ' והיא תקון המלכות בשלימות עד שאין עיכוב משיח מצדו.

המזו השעא

^א הטעם נ"ל לבאר עפ"י תורה ז' כי אמונה תלויה באמת ולאמת נחקקת בלב ע"י קיום למעשה של עצות הצדיקים אמנם מדבר שם שזה מתחיל מתריג עצות שקבלנו מצדיקו של עולם אבל באמת גם אותם שמענו ממשה רבנו וגם הן בלא שלימות רק עם עצות כל הצדיקים האמיתיים שבכל דור.

^ב משם היצה"ר הגשמי של רוב העולם כמבואר בתורה עב

^ג כחז"ל אין אדם עובר עבירה א"כ נכנס בו רוח שטות. הפך הדעת. אבל כשיש דעת אזי מתבטל היצה"ר כמבואר בתורה עב הנ"ל

^ד כי חיות המלכות אמונה מבינה ששם מקום הנדר עיין לק"ה יבום ג' ג'

^ה עיין תורה עב מי שיש לו דעת צח קצת כבר אין לו נסיון כלל בתאוה

^ו אפשר שכוונת רבינו בזה שמי שזוכה לבחי' שבת אזי כל אכילותיו הן בבחי' זו וצ"ע. עיין תורה ה' תנינא שהצדיק ע"י אכילתו זוכה לאור הצחצחות שהן למעלה מהספירות.

^ז והוא בחי' עוה"ב המבואר בתורה ד' בחי' דעת ובתורה נד בחי' זכרון. והיא מדרגה שזוכה בעוה"ז למה שיזכו כולם לעתיד לבוא.

^ח היא מדרגת אז תתענג על ה' בחי' מה תצעק אלי בעתיקא תליא מלתא מדרגה של יציאה מהגבול וסתם אדם זוכה בה רק ע"י מסירות נפש כמבואר שם דבר אל בני ישראל ויסעו לתוך הים ואזי זוכה לה לשעה קלה אבל מי שזוכה לאכילת עונג שבת ביטול היצה"ר זוכה בה בקביעות.

^ט ועי"ש שע"ז זוכה לעצות שעל ידן זוכה לאמונה ועי"ש שעצות הן בחי' פלא. נמצא ג' בחי' ששם דהיינו אמונה עצות וצחצחות הן בחי' ג' עצות שכאן אמונה נדר ואכילת עונג שבת

^י וזה לבי חלל בקרבי שאמר דוד המלך על עצמו ותיקן בחי' משיח הנקרא על שמו משיח בן דוד. ואע"פ שיש מדרגה גדולה יותר כמבואר בירושלמי ברכות פ"ט ה"ה וסוטה פ"ה ה"ה מחלק בין אברהם שעשה את היצה"ר טוב שנאמר ומצאת את לבבו נאמן אבל דוד לא היה יכול לעשות כן אלא הרגו בלבבו שנאמר ולבי חלל בקרבי. ועיין עוד ב"ב יז. – ג' לא שלט בהם היצה"ר אברהם יצחק ויעקב ונחלקו לגבי דוד.

ועיין ספר גן רוה עה"ת פרשת וירא עה"פ וישלח את ידו ויקח את המאכלת שאברהם קידש איבריו כ"כ שמעצמם היו רצים למצוה לכן כאן כיון שפנמיות רצון ה' היה שלא ישחט לכן לא רצה ידו אלא היה צריך לשליחות ובוה מתרץ שם דברי חנוך כיצד שמע אברהם למלאך לבטל צווי שקיבל מהקב"ה. עי"ש.

ונמצא שנפילת שער ארם פעם אחת דהיינו ע"י אמונה היא כמו צום שהוא בחי' שלום מועט, וע"י נדר כמו תענית עם צדקה הוא שלום שאין לו פה וע"י עונג שבת הוא שלום שיש לו פה, נייחא ושבת מהיצה"ר הגשמי לגמרי.

אכילת שבת כזו דהיינו תיקון המח מבואר כאן שנעשית בג' שלבים, שתחילה זוכה לה ע"י צום דייקא, שכיון שאכילת שבת אין בה חלק לסט"א האחוז בכבד מבאר רבינו שאותה בחי' בבחי' נמוכה יותר נעשית ע"י הצום, אלא שכח הצום רק להכניע הכבד ולא להמשיך מוחין וצלם אדם כמו אכילת שבת, עוד מבאר שגם בצום כשמצורף אליו בחי' צדקה בבחי' אגרא דתעניתא צדקתא אזי הצום פועל יותר²³ שגם ממשיך קצת מוחין וצלם אדם אבל לא כמו אכילת עונג שבת.

נמצא שהן ג' מדרגות כנ"ל מדרגת כבד ולב ומח דהיינו תיקון אמונה וע"י נדר וע"י עונג שבת²⁴,

לקוטי ההלכות

או"ח ח"ג דף יג שבת (סבא דבי אתונה) הלכה ו (כג אותיות) (ג) נדר לצדקה בחי' פרישות עי"ז נקשר בחכמים שזכו לפליאות חכמה ע"י שפרשו מעוה"ז

או"ח ח"ג דף קמד פסח הלכה ו (יט אותיות) (א) א"א להאמין בה' אלא ע"י אמונת חכמים בצדיק הדור וזה בחי' יציאת מצרים או"ח ח"ג דף קצא: תענית הלכה ב

אהע"ז דף עז: יבום הלכה ג (ל' אותיות) (ב) כל החדושין שבתורה שמחדשין ומולדין מהתורה איזה חרוש, וכן קיום העולם וכל ההשפעות וכל הדברים שבעולם שכלם כאחד אין חיותם אלא מהתורה שהיא מחיה את כלם, ועקר חיותם וקיומם והשפעתם הוא רק על - ידי אמונת חכמים, שהוא תורה שבעל פה, כי כל התורה תלוי בהם דייקא וכמובן במאמר הנ"ל, כי להם נמסרה התורה לדרשה וכו', וכפי מה שהם דורשין את התורה בכל דור ודור, כמו כן מתנהג העולם, כי זה אנו רואין שבכל עת וזמן ובכל יום ויום ממש נעשין שנויין גדולים, וכל אלו השנויים הוא כפי מה שחכמים מחדשין בתורה ומרכיבין אותיות התורה כמו כן נעשין שנויים במעשה בראשית ושנויים בכל העולם, שבזה היום יש גשמים הרבה ובוזה היום יש יבשות, ובוזה הזמן קר ולח וכו' וכיוצא שאר השנויים, וכן השנויים שבין בני - אדם שזה עולה וזה יורד וזה בריא וזה להפך, ולפעמים כובש זה המלך ולפעמים מלך אחר, וכיוצא בזה שנויים לאין קץ בכל עת וזמן הכל כפי מה שהחכמים מחדשין ודורשין את התורה בכל דור ודור, בבחינת ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, (ג) כי אמונת חכמים תורה שבעל פה בבחינת מלכות, בבחינת אשה יראת ה' בנינה וחיותה ממקום הנדר כידוע, (ד) עיקר ההולדה ע"י התחברות שני הפכים דהיינו איש ואשה וזה א"א אלא ע"י שלום כמבואר בתורה פ' לכן עיקר היווג בשבת שאז השלום שלם. (ה) מי שאין לו בנים זה מפגם אמונת חכמים שע"ז חסר בשבת שלום שמשם ההולדה כנ"ל. ביאת משיח תלוי בתיקון אמונת חכמים דהיינו חטא אדה"ר, לכן גם למיתה בבחי' אין רפואה למכתו.

שיחות השייך לתורה זו

מאמר "שאלו את ר' יוסי בן קיסמא" (ליקו"מ ח"א) סימן נ"ז, שמעתי שנאמר פיסקא פיסקא, ויש בוזה כמה סיפורים נפלאים איך שנתגלגל התגלות כל ענין וענין מזה המאמר, אך איני בקי היטב בכל זאת: (- פרפראות לחכמה תו' זו, ס"א).

בעניין נדרים

כשסיפר רבינו למוהרנ"ת מדרכי עבודתו, שעבד את ה', אמר: "הייתי רגיל בנדרים" (כמבואר בשבחי הר"ן ט"ו). שאל אותו מוהרנ"ת: הלא על-פי הדין שבגמרא אין נכון לנדר, השיב לו רבינו ואמר: כוונת מאמרם הוא, לבני רוע מול כמותכם - "דאס מיינט מען אזוינע שלימאזעלניקעס ויי איהר": וע"ע בשו"ע יור"ד סימן ר"ג, סעיפים: ו-ז; (שיש"ק ח"א, סעיף תקי"ב)

ועיין ליקו"ה ברכת השחר ה' צ', - כי פְּרִשְׁת מִטוֹת מְדַבֵּר מְעַנֵּן נְדָרִים שְׁעַל - יְדֵי מִצְוָה זֹאת שֶׁל נְדָרִים רוֹאִים וּמְבִינִים גְּדֹל עֲצָם כֹּחַ הַדְּבוּר, שֶׁתִּכְּף בְּשִׁמְכֵטָא בְּשִׁפְתָיו צָרִיף לְקַיֵּם כָּל הַיּוֹצֵא מִפִּיו. כִּי בְּאִמְתָּ עֵינֵי נְדָרִים הוּא פְּלִיאָה נְשֻׁבָה בְּבִחִינַת (בְּמִדְבָר ל) אִישׁ כִּי יִפְלִיא לְנֹדֵר נֶדֶר נְזִיר וְכוּ'. כִּי הֵם בְּחִינַת פְּלִיאוֹת חֻכְמָה (כְּמוֹבָא בְּהַתוֹרָה שְׁאֵלוּ אֶת רַבִּי יוֹסִי בֶן קִיסְמָא בְּסִימָן נו). כִּי בְּזֶה רוֹאִין גְּדֹלַת הָאָדָם הַבֶּעַל בְּחִירָה שֵׁישׁ לוֹ כֹּחַ בְּפִיו לַעֲשׂוֹת לַעֲצֵמוֹ מִצְוֹת חֻדְשִׁים שְׁלֵא נִצְטָוָה בָּהֶם. כְּגוֹן בְּשִׂאֹסֵר עָלָיו דְּבַר הַמֵּתָר בְּפִיו אֲזִי תִכְּף נֶאֱסֵר עָלָיו הַדְּבַר הַמֵּתָר בְּאִסּוּר תוֹרָה (וְכַמְבָּאָר בְּדְבָרֵינוּ מִזֶּה בְּהַלְכוֹת נְדָרִים ב' א') וְהוּא פְּלִיאָ.

בעניין אכילת שבת

בְּעֵינֵי הַנְּדָפְס בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים בְּסִימָן נ"ז (סעיף ו'), וּבְסִימָן רע"ז (ועיין עוד בסימן קכ"ה, ו-רע"ו, וח"ב י"ז) - לְעֵינֵי מַעֲלַת אֲכִילַת שֶׁבֶת, שֶׁהִיא פְּלִיאָה קְדֻשָׁה, וְעוֹלָה לְמָקוֹם אַחַר לְגַמְרֵי, דְּבַר עֲמֻנוּ מִזֶּה הַרְבֵּה וְהַזְהִיר אוֹתָנוּ לְאָכַל בְּשֶׁבֶת וּלְשַׂמֵּחַ וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁהַזְהִירָה תוֹרָה (שמות טז, כה): "אֲכַלְוּהוּ הַיּוֹם כִּי שֶׁבֶת הַיּוֹם", אֲכַלּוּ בְּנֵיכֶם; "אֲזַ מֵעַן זָאָגְט שׁוֹיֵן עֶסֶט קִינְדֵּרֵר" ! (= כְּשִׂאוֹמְרִים כְּבַר אֲכַלּוּ בְּנֵיכֶם...) אַחַר-כֵּן אָמַר: גַּם אֵת זֶה אֵין יְכוּלִין לְקַיֵּם: (- חיי מוהר"ן, סימן ל"ב).

וְזֶה שְׁאָמַר רַבְּנוּ לְעֵינֵי אֲכִילַת שֶׁבֶת הַמְּבוֹאָר בְּסִפְרֵי חַיֵּי מוהר"ן (סימן לב) - עֵיקַר שִׁיחָתוֹ נֶאֱמָרָה לְעֵינֵי סְעוּדָה-שְׁלִישִׁית שֶׁל שֶׁבֶת, שְׁאֵז מִתְּעַצְלֵין הָעוֹלָם לְאָכּוֹל מִחֻמַּת שְׁשֻׁבְעֵים מְסֻעוּדַת הַבֶּקֶר. וְכֵן אָמַר רַבְּנוּ: "בְּשִׁכְבְּךָ אוֹמְרִים לָנוּ אֲכַלּוּ בְּנֵיכֶם! -

²³ בתורה זו בעיקר משתמש רבנו בלשון צום ולא תענית ועיין תורה לו שם משתמש רק בלשון תענית ונ"ל כוונתו כמבואר שם שתענית היא בחי' צדקה לכן כשמדבר כאן מצדקה עיקר כוונתו לצום שמכוין בו לעשות צדקה עם הנשמה אע"פ שבדואי לא יוצא מפשרו לתת צדקה ביום הצום אבל עיקר הכוונה כשמכוין בצום לא רק להכניע את הכבד אלא גם להמשיך אור מהנשמה אזי מאיר את הנפש באור ולא רק מסגף את הגוף.

²⁴ ואולי אפ"ל שג' סעודות שבת רומזות לזה כי ראשונה בחי' חקל תפוחין במלכות ושניה יש דעה שהיא זעיר ושלישית בזמן המנחה שמאיר עתיקא קדישא.

אף-על-פי-כן אין רוצים לאכול". – "אז מען זאגט שוין עסט קינדער וויל מען ערשט נישט עסין". ואנשי-שלומונו היו אומרים זאת למי שהתעצל באכילת שלש סעודות: (–שיש"ק ח"ב, סעיף רפ"ה)

סיפר, שהיה רגיל לאכול הרבה מאוד בימי נעוריו, והיו לו יסורים מזה, והשליך זאת. וראה אחר-כך שיש לו תאוה גם לאותו המעט שאוכל, ונתיישב והתחיל שוב לאכול, כי מה לו כשאוכל מעט עם תאוה או הרבה, ולמה לו להפסיד גופו בחינם. והיה מניח כל התאוות בתוך תאוה זו של אכילה. פעם אחת היה יושב על השולחן אצל חמיו בשעת הסעודה-שלישית של שבת, וישב בזוית, והיה חושך בבית, והוא היה דרכו תמיד לעשות את שלו כדרכו, והתחיל לבקש שיראה לו השם-יתברך את האבות, אברהם יצחק ויעקב, והבטיח להשם יתברך: כשתראה לי זאת, אשליך גם זאת התאוה (היינו של אכילה). ועשה בזה מה שעשה, ונכנס בזה מאוד, ויישן. ובא זקנו הבעל-שם-טוב זכרון-לברכה אליו בחלום, ואמר לו הפסוק (דברים יא, טו): "ונתתי עשב בשדך לבהמתך", והקיץ. ונפלא בעיניו, מה שייכות יש לזה הפסוק למה שביקש. ובא בדעתו, שאיתא בתיקונים (תיקון כא, דף סב: וזוהר בראשית כה): עשב הוא אותיות עין, בית, שין; ע"ב – היא בת-עין, שין – תלת אבהן, וזהו אם תרצה לראות אבהן, אי-אפשר לך כי-אם בשדך לבהמתך; צריך אתה לשרד הבהמיות, תאוות אכילה, והשליך גם זאת התאוה. ואמר, שמעשה זו שייכה להמעשה של קבלת התורה הנזכר-לעיל, (בחי-מוהר"ן כתב-יד כתוב למעלה, לפני אות זה, מעשה מקבלת התורה – היא המעשה מהלחם – ובזה תבין תיבת "הנזכר-לעיל", ועיין עניין זה בליקו"מ ח"א, סי' נ"ז). וצוה לחזור גם זאת המעשה:

ואמר המעתיק: שמעתי, שסיפר הרב רבי ניסן קאליר, אחד מגדולי המקורבים של הרב הצדיק הקדוש רבי ברוך, זכר-צדיק-לברכה, לפני המגיד מטיראוויצע זכר-צדיק-לברכה, אשר פעם אחת בא אל הרב הקדוש רבי ברוך, זכר-צדיק-לברכה, וראה אותו נעצב מאוד, שאל אותו: מה זאת. והשיב לו: שזה כמה זמנים שלא ראה את הבעל-שם-טוב, זכר צדיק וקדוש לברכה, וכל אימת שבא על קברו אינו מוצא אותו, ועתה ראיתי אותו, ושאלתי אותו: מה זה, והשיב לי, שהוא נמצא אצל רבי נחמן. ואמר בזה הלשון: "ער האט זיך פאר קליבן צוא ר' נחמן" (אסף עצמו אל רבי נחמן): (–חי-מוהר"ן, סעיף צ"ב).

עד כאן השיחות

ההקדמה היא בפנים לפני כל אות

*

תורה נז [י]

(סנהדרין צח/טו) **שאלו תלמידיו את ר' יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא**

וכו' אמר להן לכשיפול השער הזה ויבנה, ויפול ויבנה, ויפול, ואין

מספיקין לבנותו עד שבן דוד בא :

(רש"י) **השער הזה, של ארם/טו שבארם היה באותה השעה/טו: ואין מספיקין לבנותו, פעם שלישית:**

¹⁷ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו. היא לשון רבינו כמ"ש לקמן ובכונה ציין זאת שם כי לשון רבינו מתחיל משם כדמוכח מדפ"ר. עיין פ"ח תורה זו שהיא נאמרה פסקא פסקא ולא בבת אחת ויש בזה ספורים נפלאים כיצד שנתגלגל אמירת כל ענין ממנה.

¹⁸ **סנהדרין דף צח.** (ובעין יעקב אות קעב) שאלו תלמידיו את רבי יוסי בן קיסמא אימתי בן דוד בא אמר מתיירא אני שמא תבקשו ממני אות אמרו לו אין אנו מבקשין ממך אות א"ל לכשיפול השער הזה ויבנה ויפול ויבנה ויפול ואין מספיקין לבנותו עד שבן דוד בא אמרו לו רבינו תן לנו אות אמר להם ולא כך אמרתם לי שאין אתם מבקשין ממני אות אמרו לו ואף על פי כן אמר להם אם כך יהפכו מי מערת פמייס לדם ונהפכו לדם

בשעת פטירתו אמר להן העמיקו לי ארוני שאין כל דקל ודקל שבבבל שאין סוס של פרסיים נקשר בו ואין לך כל ארון וארון שבארץ ישראל שאין סוס מדי אוכל בו תבן.

פרש"י – השער הזה. של עיר רומי שבעיר רומי היה אותו שער (גרסת עין יעקב – של עיר רומי שברומי היה באותה שעה): ואין מספיקין לבנותו. פעם שלישית: מי פמייס. שירדן נובע ממנו כדתניא בבכורות (דף נה א): ירדן יוצא ממערת פמייס ומפרש התם שפיר: העמיקו ארוני. עשו לי קבר בקרקע עמוק: שאין סוס מדי אוכל בו תבן. שמוציאין הארונות חוץ לקרקע ועושין מהן אבוסים במלחמת גוג ומגוג: שאין כל דקל וכו'. כלומר עתידין פרס ומדי לבא על בבל וללכדה ונתמלאה כל ארץ בבל חיילות פרסיים וסוסייהם ומשם באים לא"י ולוכדים אותה: עכ"ל רש"י

משמע מהמעשה כאן שאות הכוונה שיבא להם מעשה ניסים שילמד משמשים מסכימים עימו לכן אמר להם א"כ יהפכו מי פמייס לדם ומזה שנהפכו הבינו שאמת היו דבריו.

¹⁹ **צ"ע שבגרסת רש"י** שלנו ובגרסת רש"י במהרש"א כתוב שער רומי ועיין תורה לג אמצע אות ב' ותורה לה סוף אות א' מאמר חז"ל בירושלמי אם יאמר לך אדם היכן אלקיך וכו' תאמר לו בכרך גדול של רומי. הרי שהסט"א בחז"ל מכונה רומי, וצ"ע מדוע שינה כאן גם מלשון רש"י וגם מדרכו לפרש ארם במקום רומי. אבל עיין תורה קטו שם גרס מאמר הנ"ל בכרך גדול של ארם.

¹⁷ **זו גרסת העין יעקב** אבל בגמ' שלנו היה אותו שער. נראה גרסת העין יעקב שהיה ברומי כיון שאמר השער הזה הכוונה שהראה להם באצבע. אבל צ"ע אם היה ברומי איך הארה להם אות במי הפמייס שבשיראל, וראיתי מפרשים שבא"י היה עיר שנקראת רומי ושכן מבואר באלשיך שה"ש. וי"א שהיא קסריה שישבו בה אנשי רומי שעליה כמבואר במגילה ו. אמר רבי יצחק לשם זו פמייס עקרון תעקר זו

כפשוטו המאמר תמוה, דאי כפשוטו כביכול אמר לו שאין לצפות לו לפני שיפול השער הזה ב' פעמים. ואולי התכוון לבעיתה, אבל באחישנה צריך לצפות תמיד, וכן כוונת כל מחשבי הקצין. ועוד הרי אמרו בגמ' (י"ו) תיפח רוחם של מחשבי קיצין, וא"כ איך אפשר לומר כפשוטו שחישב להם את הקץ. ואולי אפ"ל שאין זה חישוב קץ ממש, כי כשייחרב בשניה לא פירש מתי אח"כ יבוא בן דוד. אבל עדיין צ"ע כי החשש שם בגמ' שיגיע זמן הקץ ולא יבוא הקץ ויפסיקו לחכות, וא"כ הכי נמי שמא כן יבנה בשלישית ולא יחכו לו עוד.

רבינו לא למד זאת כסימן לקץ, אלא תורה שלימה איך להביא לכך שכן דוד יבוא, דהיינו תיקון ונפילה ותקומה. דהיינו תקומה שלנו ונפילה שלהם, כך ב"פ, כשזה קם זה נופל, ובפעם השלישית תהא תקומה שלנו ונפילה שלהם ללא תקומה, אז בא ב"ד ויבנה שער הקדושה.

ובסוף התורה בסוף אות ח' מבאר רבנו כיצד רמזו העניין במאמר עצמו, וכלל הענין עיין שם פל"ח אות ז – כי מתחלה מדבר שכשהאמונה בשלימות אזי נפתחין שערי הקדושה ונופל שער ארם פעם אחת ועכשיו מדבר שכשנבנה חס ושלוש פעם שנית שער ארם על ידי שנפלו מאמונה חס ושלוש צריכין להקים אותה על ידי נדר, ואז נבנה פעם שנית שער הקדושה ונופל שער ארם שנית אך לפעמים נבנה שער ארם על ידי כעס ושנאה ומחלוקת וכמו שאמרו רז"ל, אבל על ידי עונג שבת זוכין לשלום וכו' ונופל פעם שלישית שער ארם וכן דוד בא:

דהיינו שרבי יוסי בן קסמא דיבר כשהסט"א היה עומד והקדושה נופלת ואמר כשתתחזק הקדושה ויפול השער ג' פעמים אזי תקומת הקדושה ברביעית תהיה בחזקת כל כך שכבר לא יקום יותר הסט"א ואז יבוא משיח ורבינו מבאר שתקומה ראשונה של הקדושה היא עצם ההתחזקות באמונה וכשיפלו מזה שוב אזי יצטרכו תיקון גדול יותר דהיינו להוסיף גם נדר וכשיפלו שוב אזי יצטרכו אמונה ונדר ועונג שבת וזו תהיה נפילת הסט"א ללא תקומה דהיינו שמי שזוכה לעונג שבת כבר מצדו אין עיכוב משיח כי זכה למעין עוה"ב בעוה"ז לבחי' נחלה בלי מיצרים בחי' התפשטות הגשמיות שלמות התשובה.

וצ"ע שעניין הצום שמכניע את הסט"א לא נחשב לאחד מג' הנפילות של השער ארם ונראה כי הצום היא עצה בדיעבד למי שאין בכוחו להגיע לעונג שבת והיא אינה עצה שלימה כי אינה הכנעת הסט"א באופן שמודה ומשלים אלא רק נכנע מהכרח לכן זה בחי' שלום בלא דיבור שכיון שלא מסכים להיות נכנע אלא מוכרח לכן לא יכול לדברו שלום אבל הכנעת הסט"א ע"י עונג שבת על ידה חוזר הצלם אדם ומאיר בפניו עד שהכל מודים בעליונותו ונכנעים לפניו וזה שלום עם דיבור. ומסתבר שהצום הוא דרך והכנה לאכילה בקדושה. עוד צ"ע בעניין הצדקה שעל ידה מתרבה השלום שגם זה לא נזכר כנפילת שער ארם וצ"ל כיון שזה רק חיזוק הצום או העונג שבת אבל אינו סיבה להפיל את הסט"א לבד ואע"פ שמבואר בתורה רכה שהצדקה עושה גדר אדם דהיינו גדר מדבר. וכן מבואר בתורה לז' עפ"י הזוהר שצדקה עושה גדר אדם כמ"ש האיש אשר עשיתי עמו שאמרה רות על בעז.

(לשון רבינו ז"ל) י"ט

שאלו את רבי יוסי בן קסמא אימתי יבוא בן דוד וכו' :

אות א

תחילה מבאר רבנו עניין עמידת השער הזה שבארם, דהיינו שעמידתו היא חורבן הקדושה דהיינו גגם האמונה אצל ישראל. ומדבר בעיקר על אמונת חכמים שעל ידה מחליש האדם את ידי המלאך שעל ידו נמשך שפע החיות מהתורה לבריאה דהיינו בחי' המלאך העומד על כל עשב ומכהו ואומר לו גדל.

דע כי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא עשרה מאמרות בבריאת העולם (ג) נברא ממנו מלאך {חגיגה יד} כא, וכל דיבור ודיבור נחלק לכמה יינצוצות כגון מאמר תדשא הארץ

קטרי בת אדום שהיא היתה מטרופולין של מלכים איכא דאמרי דמרבי בה מלכי ואיכא דאמרי דמוקמי מינה מלכי קטרי וירושלים אם יאמר לך אדם חרבו שתייהן אל תאמן ישבו שתייהן אל תאמן חרבה קטרי וישבה ירושלים חרבה ירושלים וישבה קטרי תאמן שנאמר אמלאה החרבה אם מליאה זו חרבה זו אם מליאה זו חרבה זו

עיין מוהרש"א שמוכיח ממה שאמר העמיקו ארוני, שלא היה ברומי. וצ"ע הרי פרש"י באותה שעה, משמע שרק באותה שעה, אבל בדרך כלל היה במקום אחר, דהיינו בעיר גדולה של סופרים, כמבואר באבות ו' ט'.

^{י"ח} סנהדרין דף צז: מאי ויפח לקץ ולא יכוב, אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן תיפח עצמן של מחשבי קיצין שהיו אומרים כיון שהגיע את הקץ ולא בא שוב אינו בא, אלא חכה לו, שנאמר אם יתמהמה חכה לו, שמא תאמר אנו מחכין והוא אינו מחכה, תלמוד לומר לכן יחכה ה' לחונכם ולכן ירום לרחמכם. וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה, מי מעכב, מדת הדין מעכבת, וכי מאחר שמדת הדין מעכבת, אנו למה מחכין, לקבל שכר, שנאמר אשרי כל חוכי לו.

^{י"ט} מכאן מתחיל לשון רבנו ומה שקדם לזה הוא הוספה של מוהרנ"ת בתקפא

בהשמטה בסוף התורה מבואר שמוהרנ"ת קיבל תורה זו כתובה בכתב ידו של רבינו ז"ל והעתיק משם.

דשא עשב וכו' נבראו ממנו בבחי' הוא אמר ויהי כל מיני עשבים וצמחים וכל אחד הוא מניצוץ מאותו דיבור, בבחי' (ירמיה כג/ב) **כפטיש יפוצץ סלע** [כ"ד/ו] סלע דייקא כמבואר בתורה כ' שכל ביאורי התורה דהיינו הנצוצות שנחלקים הם בסלע העליון. ועל כל עשב שנברא יש מאין, עוד גם כמו כן נבראו כמה וכמה מלאכים לפי רוב הנצוצות שכל מלאך הוא בבחי' הנפש של אותו העשב, והם המזלות והגלגלים שעל ידם מנהיג הקב"ה את עולמו. ודיבור הכולל את הנצוצות נברא מלאך, שהוא שר וראש על המלאכים שנבראו מן הנצוצות, והם מחנהו. וכל מלאך ומלאך הוא ממונה על איזהו דבר. ואפילו כל אילנות ועשבים יש עליהם ממונים, כמה שאמרו חז"ל (ב"ר פ' יוד כ"ו) אין לך עשב מלמטה שאין לו מלאך מלמעלה וכו'. וכל מלאך מקבל תמיד חיותו מהדיבור הנ"ל שבעשרה מאמרות הניצב עדיין בשמים כנ"ל ומשפיע לתוך הדבר שנמנה עליו, היינו לאיזה עשב או דבר אחר שהוא ממונה עליו. ושני הכוחות האלו, היינו כח שיש למלאך לקבל מהדיבור, וכח להשפיע לעשב, מכוונים בבחי' ידיים^{כ"ז} דהיינו בחי' ידים שהם מדת חסד ומדת גבורה. ביד ימין מקבל חיותו מקבל על מנת להשפיע/כח, וביד שמאל משפיע/כח. בבחינות ומכה אותו לעורר בהכאה את הכח הצומח המלוכב בעשיה שיצמיח/ל את העשב ואומר לו גדל^{כ"א} והאמירה היא

^{כ"ז} נקט לשון יצא משמע הוא מעשה שהיה אבל מבואר בבעש"ט על התורה עה"פ דברך ה' נצב בשמים שכל דיבור שאמר עומד מאז מקיים ומחדש את הדברים שנבראו על ידו בבחי' מחדש בכל יום מעשה בראשית.

^{כ"א} אמר ליה שמואל לחייה בר רב בר אריא תא אימא לך מילתא מהני מילי מעליותא דהוה אמר אבוך כל יומא ויומא נבראין מלאכי השרת מנהר דינור ואמרי שירה ובטלי שנאמר חדשים לבקרים רבה אמונתך ופליגא דרבי שמואל בר נחמני דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל דיבור ודיבור שיוצא מפי הקדוש ברוך הוא נברא ממנו מלאך אחד שנאמר בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם

^{כ"ב} גם דפיר' נצוצות, מתרצו - ניצוצות

^{כ"ב} ירמיהו פרק כג (כט) הלאו כה דברי פאש נאם ידוד וכפטיש יפוצץ סלע: ע"ש במפרשים שהפשוט מדבר מצד החוץ הדיבור של הקב"ה שנמשל כמו פטיש שב"כ חזק עד שיכול לפוצץ סלע. אבל רבינו דורש כדרשת הגמ' בשבת פה: מצד ריבוי החלקים שנעשים ע"י הפיצוץ. ואולי הפירוש לפי רבינו הוא, כי דיבור הקב"ה הוא מסלע עליון, וכפטיש יפוצץ היינו בחי' דיני אותיות מנצפך, שהכסדר שלהם הוא כמנפץ, ועל ידם נעשה חיתוך הדיבור. עיין אוהב ישראל פרשת פרה העתקתי בתורה טו אות ג', כי שרש יפוצץ הוא פץ מאותיות מנצפך.

^{כ"ג} * עיין שבת פה:

^{כ"ה} שבת פה: - אמר רבי יוחנן מאי דכתיב ה' (לשון הפסוק אדני-) יתן אמר המבשרות צבא רב כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות תני דבי רבי ישמעאל וכפטיש יפוצץ סלע מה פטיש זה נחלק לכמה ניצוצות אף כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נחלק לשבעים לשונות אמר רב חננאל בר פפא מאי דכתיב שמעו כי נגידים אדבר למה נמשלו דברי תורה כנגיד לומר לך מה נגיד זה יש בו להמית ולהחיות אף דברי תורה יש בהם להמית ולהחיות היינו דאמר רבא למיימינן בה סמא דחיי למשמאילים בה סמא דמותא דבר אחר נגידים כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא קושרים לו שני כתרים:

רש"י - צבא רב - כל האומות: מה פטיש - מתחלק הסלע על ידו לכמה ניצוצות: למיימינים - עסוקים בכל בחם, וטרודים לדעת סודה, כאדם המשתמש ביד ימינו שהיא עיקר: קושרים לו שני כתרים - לדבור, שהיה בו ממש ונראה, כדכתיב וראים את הקולות (שמות כ):

אבל עיין שם תוס' (ר"ה מה פטיש) ששואל שפשוט הכתוב בגמ' הוא שהסלע מפוצץ את הפטיש וקשה הדמיון לדיבור של הקב"ה.

תוספות - מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות - הקשה רבינו שמואל והא קרא משמע דהפטיש מפוצץ את הסלע מדלא כתיב והפטיש יפוצצנו סלע וכן אנו רואין שהפטיש מפוצץ סלעים וליכא למיגרס מה סלע מתחלק לכמה ניצוצות דהא דיבור דהיינו תורה נמשלה לפטיש ולא לסלע ובקונטרס פ"י מה פטיש מתחלק הסלע על ידו ואינו מיושב שהדיבור הוא עצמו מתחלק ואינו דמיון גמור ואומר ר"ת דקרא מיירי באבן המפוצץ ברזל דאמר במדרש חזית מעשה באחד שקנה סנפירין ובא לבדוקה נתנה על הסדן והכה עליה בקורנס נחלק הפטיש ונשבר הסדן וסנפירין לא זו ממקומו הה"ד וכפטיש יפוצץ סלע ואף על גב דלא כתיב יפוצצנו סלע הרבה פסוקים יש כענין זה אבנים שחקו מים (איוב יד) פ"י שחקו אותן מים ואתו שפיר דאמר בפ"ק דקידושין (דף ל'): תנא דבי רבי ישמעאל בני אם פגע בך מנוול זה משכהו לביהמ"ד ואם אבן הוא נמוח שנא' אבנים שחקו מים פירוש שחקו אותם מים ואם ברזל הוא מתפוצץ פירוש אם יצר הרע מתחזק עליו כברזל מתפוצץ שנאמר וכפטיש יפוצץ סלע ואף על פי דהתם מדמה יצה"ר לפטיש וכאן מדמה ד"ת לפטיש אין לחוש דמקרא אחד יוצא לכמה טעמים.

^{כ"ז} פסקא ו' והגרסא שם מול ברקיע ובהשטטות זוהר בראשית דף רנא. גרס טמונה עליו מלמעלה. וגרסת רבינו מלאך עיין זוהר חדש סתרי אותיות בראשית דף יד. ועיין תורה ט אות ב ועיין כוורי מאמר ה אות יב

^{כ"ח} גם דפיר' ידיים, מתרצו - ידיים

^{כ"ח} ולכן מכוונה יד זו ימין על שם החסד אע"פ שהיא מקבלת שזו תכונת השמאל והגבורה. כי הכלל שהשפעה נקראת חסד. (ריצ"ח)

^{כ"ט} אע"פ שהכלל הוא שהשפעה נקראת חסד הכא כיון שנעשה באופן של הכאה נקרא שמאל בחי' צד הגבורה.

עיין תורה יב בשמאלה עושר וכבוד דהיינו שהשפעת העושר וכבוד כיון שהם גשמיים נקרא השפעה של שמאל כי בימין הוא שפע רוחני בחי' אורך ימים בימינה.

^ל בעיקר ההכאה היא בתחילת גידולו מזרע לצמח שהוא בדין קשה שהרי אינו מתחדש הצמיחה אלא מתוך רקבון הזרע. כמבואר בהרמ"ע מפאנו יונת עלם פרק לט- ויש עוד טעם לשבח בשבירת הנקודות והוא נתינת רשות אל הטבע המורגש בכדי שתהיה כל הויה גשמית פושטת צורה ולובשת צורה שאין עשב למטה מבלעדי מזל למעלה מכה בו ואומר לו גדל והוא סוד הפח נשבר ואנחנו נמלטנו

השפעת הכח הרוחני מלמעלה/ל^ב, והכאה היא בחי' שמאל. נמצא שכל הרפואות תלויים בתורה, בבחינות מה שאמר שלמה המלך על התורה (משלי ד')^ל שחיים היא למוציאם ולכל בשרו מרפא. כי התורה דהיינו עשרה מאמרות שבתורה שהן כנגד עשרת הדברות שרש כל התורה נותנת כח למלאכים דהיינו המזלות שעל ידן מנהיג הקב"ה את העולם עפ"י התורה/ד^ל, והמלאכים משפיעים לעשבים, ועשבים מרפאים בכח התורה. ומי שפוגם באמונת חכמים, ופורץ גדרם, אזי אם יחלה מחמת שפגם באיזה מצוה השייכת לאבר מסויים, אזי אין רפואה למכתו. בבחינות המעשה שמסופר בגמרא (שבת קי')^ל שאדם אחד נשכו נחש שרפואתו להניח על מכתו עובר של חמור לבן שאינו טריפה, ושחטו יג חמורים וכולם נמצאו טריפה ואחד נותר בקצה העיר ועד שבאו לשם אכלו אריה ואמר אביי דלמא חוויא דרבנן טרקי', שאין לו אסותא/ל^ל דהיינו אולי הנחש נשך אותו על שעבר על דברי רבנן ולכן לא מסתייע למצא לו תרופה/ל^ל. אבל לפי דברי רבנו אפילו אם ישיג את התרופה לא תועיל לו כי הפורץ גדרם, עי"ז מסיר הידים מן המלאכים/ל^ל, לפי בחינות הסרתו מדרך דברי רבנן. וזהו (דברים יז) לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, לפי בחינות הסרתו, אם סר מן^ל דברי רבנן לימין שמוסיף על דבריהם, בזה סר ימין המלאך, ואין לו כח לקבל. ואם סר לשמאל שגורע מדבריהם, בזה סר יד שמאל מהמלאך, ואין לו כח להשפיע. וכשנפגם איזהו יד/מ^ל המלאך, אזי אין לזה האדם אסותא. כי זה העשב שבו תלוי רפואתו, אין לו כח לרפאות, כי אין משפיע לו :

כטעם והמליטה זכר כי ההכאה היא השבירה וממנה ימשך הגדול שהוא התיקון המתחדש מכחה כמו שאמרו גביה אפרוח לכי מסרח גביל הנה הראיתין עיניך דבר פשוט ומושכל טבעי בעומק הסודות וילמד סתום מן המפורש:

לא * שם

ל^ב עפ"י אור התורה במדבר א' לצמח צדק (חב"ד) דרוש לחג שבועות תרה אות ו' עמ' קצו. עוד עיין אור התורה במדבר ד' פרשת פנחס דרוש משנת תקצה כתיב יהי רקיע וכתוב ויעש אלקים את הרקיע הפי' כי על הרוחניות נאמר יהי ועל הגשמיות נאמר ויעש ומבאר שם שאת הגשמיות ברא הקב"ה מכח אלקי מא"ס הסובב כל עלמין מאין ליש אבל את כח הגדילה זה ע"י המזל והמלאך

ל^ג משלי פרק ד' – (כב) פי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא

ל^ד עיין תורה ל' אות ד' חכמה תתאה שבכל עולם מנהיג אותו העולם

ל^ה מסופר שם על ישראל אחד שהיה ממונה למלך בפומבדיתא, ונשך אותו נחש, שרפואתו לקחת עובר של חמור לבן שאינו טריפה, ולקרוע אותו, ומניחים אותו על הנשיכה, ומרפא. והיו בפומבדיתא י"ג חמורים לבנים, קרעו את כולם, ונמצאו כולם טריפה. עוד אחד היה בצד השני של העיר, עד שהלכו להביאו, בא אריה ואכלו. אמר להם אביי אולי נשיכת חכמים נשכה אותו, שאין לה רפואה, כמ"ש "פורץ גדר ישכנו נחש", אמרו לו כן הוה, שכשנפטר רב, היו ממעטים בשמחה מאותו היום, וגור רב יצחק בר ביסנא שלא להביא הדסים וענפי דקלים לשמוח לפני חתן וכלה, והלך אותו ממונה והביא הדס וענפי דקל לפני חתן וכלה, ובא נחש ונשכו ומת.

ל^ו שבת קט: האי מאן דטרקיה חיויא ליתי עוברא דחמרא חירותא וליקרעיה ולותביה עילויה והני מילי דלא אישתכח טריפה ודף קי. ההוא בר קשא דפומבדיתא דטרקיה חיויא. הוה תליטר חמרי חירותא בפומבדיתא, קרעינהו לכולהו ואישתכחו טריפה. הואי חרא בהווא גיסא דפומבדיתא, עד דאזלי מייתי לה – אכלה אריה. אמר להו אביי: דילמא חיויא דרבנן טרקיה, דלית ליה אסותא, דכתיב (קהלת י) ופרץ גדר ישכנו נחש. – אמרו ליה: אין, רבי. דכי נח נפשיה דרב, גור רב יצחק בר ביסנא דליכא דלימטייה אסא וגידמי לבי הילולא (בטבלא), ואזל איהו אמטי אסא וגידמי לבי הילולא בטבלא, טרקיה חיויא ומית.

פרש"י – בר קשא – ממונה למלך, וישראל היה. דילמא חיויא דרבנן – שעבר על נידוי חכמים, ונחש הנושכו על כך אין לו רפואה, לפיכך לא נמצא לו רפואה. אין רבי – אין רבינו, כך היה. דכי נח נפשיה דרב גור רב יצחק – שיהיו ממעטים משמחה אותה שנה, ולא יהא אדם מביא אסא וגידמי להילולא בטבלא, שהיו רגילים להביא הדס וענפי דקלים לשמוח לפני חתן והכלה, וכשמביאים אותן לפניהם מקשקשים לפנייהם בשוק בבואם בתופים וזוגין, טבלא – אשקליט"א +פעמון קטן+, וגור שלא יקשקשו לפנייהם עוד.

תוספות שבת דף קי. חיויא דרבנן טרקיה דלית ליה אסותא – אף על גב דגבי בן דמא בן אחותו של ר' ישמעאל בפרק ב' דמסכת ע"ז (דף כז:) קאמר שלא עבר על דברי חבירים שנאמר ופורץ גדר ישכנו נחש אף על גב דלא הוה ליה אסותא שהרי מת התם לא היה לו רפואה מזומנת אבל הכא שהרפואה היתה מזומנת ולאבדה ממנו במזל רע קאמר דלית ליה אסותא:

ל^ז צ"ע שמביא רביה מגמרא זו, שלכאורה משמע להפך, שאם היו מוצאים את העובר, כן היה מרפא, אלא שמשמים מנעו ממנו רפואה, ולא שהרפואה לא הואילא כדמשמע מרבינו.

ל^ח כאן אומר מסיר, ולקמן אומר פוגם, והיינו הך, כי ברוחניות אין יד ממש, אלא כח, ממילא כשנפגם, הוא מתבטל. ונראה שנקט כאן מסיר, כדי לומר שזה נגרם ע"י שטר מדברי רבנן, לשון לא תסורו.

ס"ג גם בדפוס ותולד: סן דברי, ומתצו- מדרך דברי

מ^ב נקט יד, לכאורה כיון שבין שלא מקבל ובין שלא משפיע אין לעשב כח התורה, אבל באמת כיון שנפגם כח יד אחת, ממילא גם היד השניה פגומה, כי כל הקבלה בימין היא עמ"נ להשפיע.

וזה בחי' [מא']/מב) מכה אשר לא כתובה בתורה זהו מיתת ת"ח/מג) פשט המאמר הוא, שהמכה היא שהחכמים עצמם ימותו, אבל רבנו דורש היינו המיתה שת"ח ממיתין איזהו אדם שכיון שחכם עדיף מנביא, לכן ע"י שמזכך עצמו, בכוחו לכווין לעומק כוונת התורה, היכן שלא נתפרשו דבריה, נמצא זה שאין לו אמונת חכמים, פגום בכח לחדש מה שלא כתוב בתורה, לכן אין לו רפואה מאותם מלאכים שנבראים ע"י הנצוצות שלא כתובים מפורש בתורה, אלא מתרבים מכח חדושי תורה של החכמים, בבחי' (הקדמת הזוהר) "לאמר לציון עמי אתה" א"ת עמי אלא עימי שותפי בבריאת העולם. כי חולאת הבאה לאדם על שעבר על דברי רבנו, אין לו רפואה, והוא מת מן החולאת, זה המיתה באה ע"י מכה אשר לא כתובה בתורה. כי דברים שלא נכתבו בתורה נמסרו לחכמים, ואנחנו מצוים לשמוע מהם. ויש מי שמזלזל דבריהם, ואין מאמין דבריהם, מחמת שנדמה לו שמדאורייתא אינו כן נדמה לו דייקא, אבל באמת בכוחם לכוין לעומק כוונת התורה בעצמה, עד שהעובר על דבריהם פוגם בתורה עצמה, כמ"ש בתורה "לא תסורו" דהיינו לאו מהתורה, ועל ידי זה נחלה במכה שאין לו רפואה ומת בה.

ויש יסורין של אהבה [מ"ד], השולטין על האדם שהוא צדיק, והוא מוכה ביסורין/מ"ה) לכפר לו על מעט מה שנחשב לו לפי מדרגתו לחטאים/מ"ו) מרוב קרבתו למלך בבחי' סביביו נסערה מאד, ואין רפואתו תולה ברפואת עשבים. כי הוא איש צדיק, ולא פגם ידי המלאך, והידים הם שלימים. וזה (שיר השירים ב) כי חולת אהבה אני שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני/מ"ז). היינו חולת אהבה, יכולה היא לשלוט על איש אחד, ואין רפואתו תולה בהידים הנ"ל. כי הידים בבחינתו הם שלימים, בבחי' שמאלו תחת וכו' :

וזהו (ברכות ה ע"ב)/מ"ח) כשבא ר' יוחנן לתנא/מ"ט) שנחלה ביסורין, ואמר לו חביבין עליך יסורין, אמר לא וכו', אמר לו הב לי ירך וכו' [כ"א]. כי ר' יוחנן סבר שאלו יסורין הן יסורין

א * דברים כח טא

מב דברים כח (נט) והפלא יהיה את מכתך ואת מכות זרעך מכות גדלת ונאמנות וחסדים רעים ונאמנים: (ס) והשיב כך את כל מדרוה מצרים אשר יגרת מפניהם ודבקו בך: (טא) גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת יעלם יהיה עליך עד השמןך: אור החיים – ונאמנים אומרו ונאמנים, נתכוין לומר שהגם שיעשו להם רפואה טבעית שיוסרו בה, אף על פי כן נאמנים בשליחותם מהם לא יזונו עד בא דבר ה' לסור ממנו:

מג משך חכמה – (טא) גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת – זו מיתתן של צדיקים (מאמר מפורסם ומקורו א"י, ועי' איכה רבה א-לט וע' נצוצי זוהר לזוהר ס"ס שמות מלואים דף י'), דימותו שלא לראות ברעה, אבל מש"כ בתורה מיתת אהרן ומשה וכיו"ב הוא לכפר על הדור, והראיה מכל הטוב הבא אחריהם, ומבאר ונשארם מתי מעט וקוטר המעלה) תחת אשר הייתם ככוכבי השמים לרוב (היינו הצדיקים) וכמו דאמר (דניאל יב ג) ומצדיקי הרבים ככוכבים. ועיין ירושלמי (כלאים ט-ג מב): ולא תימא ר"י כו' עלמא נפל וחד (כוכבא) [תלמידא] סמיך ומנו ר"י. וזה שאמר ישעיה י"ג הנה יום ד' בא יום אכורי ועברה וחרון אף לשום הארץ לשמה כו' כוכבי השמים וכסיליהם לא יהילו אורם [והו מיתת צדיקים], לכן ופקדתי על תבל, יעו"ש.

מז הפירוש עיין פרש"י ברכות ה.

מח כנ"ל שהמחלה לא בגלל הפגם בידי המלאך אלא פגם באיזה מצוה מהתרי"ג ורק הרפואה תלויה בידי המלאך.

מט עפרש"י ברכות ה: ד"ה יסורים שכתב שיסורים של אהבה הן שמייסרו בלא עוון. וצ"ע דלא מצינו אלא מעט שמתו בעטיו של נחש ואפילו משה רבינו ודוד המלך היה להם איזה עוון ועכ"פ כלפי חוץ ואצל צדיק שסביביו נסערה מאד גם על מה שנדמה אצל אחרים צריך לכפר. ומבואר בר' צדוק שדוד המלך כב שנים מילא כוס דמעות ושתה אותה לבד מכל החרפות ורדיפות שנענש בהם כל זה היה לכפר רק על מה שנדמה לעולם לחטא, שהרי באמת כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה. (דהיינו שכולו טעות כי כל תפיסתו במעלת הצדיקים היא טעות)

מז השמאל סמוך לראש וימין לגוף כנ"ל שהימין מקבל מהתורה והשמאל משפיע לעשב הגשמי

מח ברכות ה: – אמר רבי יוחנן נגעים ובנים אינן יסורין של אהבה יסוים פש"י – של אהבה הם סקקוץ כיון הוא מייסרו בעולם הזה בלא קום עוון, כדי להכניס שכו בעולם הבא יותר מכלי זכויותיו. ונגעים לא? והתניא כל מי שיש בו אחד מארבעה מראות נגעים הללו נהרה עוה כשגל וטולתה כסוד ההיכל ונאחז כלל לכן וטולתה כקרום הגילה אינן אלא מזבח כפרה, מזבח כפרה הווי יסורין של אהבה לא הווי, ואי בעית אימא הא של אהבה היינו לן שאין המזבח כיון שזוהר הוא דאין של אהבה הווי להו שצ"י מזכר משתלח מנ' מתנות ואי בעית אימא הא של אהבה היא ליעת בצנעא תחת גמלו הא בפרהסיא. ובנים לא? היכי דמי אילימא דהווי להו ומתו והא אמר רבי יוחנן דין גרמא דעשיראה ביר זו העלם של בני העשירי שמת לי (פסטי וגנחא רבה ככני יוחנן לא בלא לו יסורים שאינן של אהבה) אלא לא של אהבה היינו דלא הווי ליה כלל והא של אהבה היינו דהווי ליה ומתו. רבי חייא בר אבא חלש על לגביה רבי יוחנן אמר ליה חביבין עליך יסורין אמר ליה לא הן ולא שרין אמר ליה הב לי ירך יהב ליה וידיה ואוקמיה. רבי יוחנן חלש, על לגביה רבי חנינא, אמר ליה חביבין עליך יסורין, אמר ליה לא הן ולא שרין, אמר ליה הב לי ירך, יהב ליה וידיה ואוקמיה. אמאי לוקים רבי יוחנן לנפשיה אמרי אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים. רבי אלעזר חלש על לגביה רבי יוחנן הוא דהווי קא גני בבית אפל גלייה לדרעיה ונפל נהורא חזייה דהווי קא בבי רבי אלעזר אמר ליה אמאי קא בבית אי משום תורה דלא אפשת שנינו אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוין לבו לשמים ואי משום מזוני לא כל אדם זוכה לשתי שלחנות ואי משום בני דין גרמא דעשיראה ביר

של אהבה, וזהו ששאל אותו חביבין עליך יסורין, ששאל אותו אם חביב עליו היסורין דהיינו האם יסורים חביבין הם, היינו אם יסורין של אהבה הם. והשיב לו לא וכו'. וכששמע ר' יוחנן שהיסורין לא של אהבה הן א"כ הם יסורים מחמת איזה עוון, וא"כ חשב מדוע אינו מתרפא דילמא פגם פגמי חס ושלום בידים הנ"ל, ובשביל זה אין לו רפואה. וזה שאמר לו הב לי ירך, כדי שידע אם פגם בדברי רבנן חס ושלום כנ"ל, כי רבי יוחנן בהחזיקו את ידיו ידע להבין מהם על ידי המלאך והבין שהם שלימות, לכן ותיכף כשיהב לו ידא אוקמוהו, כי לא היה יסורין של אהבה,¹⁷ ולא פגם בידים, בשביל זה היה יכול לחיות ולקום מחליו כי החולי תלוי בידי המלאך, אלא הוא מחמת איזה עוון שגרם למיעוט הארת החכמה/י¹⁸, וכיון שהיה לו אמונת חכמים, לא נפגמו ידי המלאך, ולכן יש רפואה למכתו, ואזי יכול היה רבי יוחנן לרפאותו בלא עשב, כי אחיזת רבי יוחנן היה בשרש התורה, מהיכן שנמשך הרפואה ממנה לעשב :

וזהו (איוב כד) וּמִשֶׁךְ אַבְיָרִים בְּכַחוֹ יָקוּם וְלֹא יֵאֱמִין בַּחַיִּין פשט הפסוק מדבר מהעונש הראוי לבוא על הרשעים לפי דעתו של איוב דהיינו שייחלו במחלות שלא יאמינו שיתרפאו מהם ורבינו דורש שרמוז בדבריו אלה העיצה כיצד לתקן פגם אמונת חכמים דהיינו ע"י שיקים את נפילת אמונתו בחכמים הנקראים חיים אזי בכח זה ממשיך שפע למלאכים הנקראים אבירים. **כי על ידי שאין מאמין בתלמידי חכמים הנקראים חיים, כמה שאמרו חז"ל (ברכות יח) וי על הפסוק ובניהו בן יהוידע בן איש חי [י¹⁹],**

אמר ליה להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא אמר ליה על דא ודאי קא בכית ובכו תרוייהו אדהכי והכי אמר ליה חביבין עליך יסורין אמר ליה לא הן ולא שברן אמר ליה הב לי ירך יהב ליה וידיה ואוקמיה.

ועיין **שער מאמרי רו"ל** – מסכת ברכות – (ד"ש ד"א ע"א) מאמר בברכות פ"א ד"ה ע"ב וז"ל ר' יוחנן חלש עאל לגביה ר' חנינא א"ל חביבין עליך יסורין א"ל לא הם ולא שכרם א"ל הב לי ירך יהב ליה וידיה ואוקמיה כו'. כבר הודעתוך גשערי הפסוקים על ג' בפ' ידע שור קונחו כו' ונלקוטי תורה פסוק כי תשא כי בשם יל"י שהוא שם השני של שם ע"ב בו העלה מרע"ה לארוננו של יוסף ושם נת' טעמו וגם סגולת זה השם להקים את החולה מחוליו ולכן נרמז בר"ת יהיב ליה ידיה שהוא ר"ת יל"י ובכך ואוקמיה כו' ולכן צריך שיאמר לחולה הב לי ירך ואז יתן ידו החולה ואז יאמר לו המעמיד אותו יהב ליה ידיה ואוקמיה ויכוין בר"ת של השם הנז':

¹⁷ **רבי חייא בר אבא** או רבי אלעזר. ונראה שנקט תנא לאו דווקא אלא אמורא עיין אגרת רב שרירא גאון אות סט שר' חייא בר אבא היה דור אחרי רבי יוחנן ובחולין פב איתא א"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן משמע שהי התלמידו. ושם באיגרת הנ"ל שר' אלעזר היה בדורו של רבי יוחנן.

¹⁸ ביאור הענין ע"י הסוד עיין משנת חסידים מסכת גמ"ה פ"א אות ח' גם עיין סוף תורה קיג

¹⁹ **משנת חסידים** – מסכת גמילות חסדים – פרק א אות ז' לפיכך יכוין המבקר אותו שהקב"ה יסעדנו על ער"ש דו"י ושיהפוך כל משכבו בחליו בהפוך הדין של ערש דוי שהוא עשר יוד מהופך לרחמים שהוא עשר יוד כסדרו:

שם אות ח' וכל זה יעשה כשיכוין להמשיך על החולה השער החמשים דבינה החסרה ממנו בכונות כללות שם מ"ה עם ארבע אותיותיו והכולל שיעלה למספר חמשים משא"כ בלי הכולל שאינו אלא מ"ט כמספר חול"ה ויאמר לו הב לי ירך ויחזיק בה ויאמר יה"ב ל"ה ידי"ה ויכוין בר"ת שלו שהוא יל"י ואוקמיה"ה כי בשם זה אוקמיה משה לארוננו של יוסף:

²² גם בתרלז-דילמא פגם חס ושלום, בדפורי-דילמא פגם ח"ו, ומתורלו-דילמא פגם חס ושלום

²³ **ע"ש בגמרא הנ"ל** שמדובר ברבי יוחנן שהקים את רבי חייא בר אבא וצ"ע כי מיד בסמוך היה מעשה דומה ממש ברבי יוחנן שנחלה ורבי חנינא הקימו באותו אופן בדיוק וא"כ גם רבי יוחנן לא היו יסוריו של אהבה וקשה הרי הגמרא לפני כן בסמוך היה פשוט לה שיסורי בנינים שהיו לרבי יוחנן הם של אהבה ומכח זה תירצה הגמרא שמי שלא היו לו בנינים כלל הם היסורים שאינם של אהבה אבל היו לו ומתו הם של אהבה ואולי צ"ל כיון שאמר דין עשיראה ביר אם לא היו של אהבה לא היה אומר כן ואעפ"כ היסורים שנחלה מהם לא היו של אהבה אבל צ"ע כי רש"י פירש שם שלגברא רבה כרבי יוחנן בודאי שלא באו יסורים שאינם של אהבה.

²⁴ **כמבואר** בכהאריז"ל עה"פ ה' יסעדנו על ער"ש דו"י

²⁵ **איוב פרק כד**. ע"ש אחרי שקובל על רשעת הרשעים ומתאר באריכות רשעתם ומעשי רוע לבם ואעפ"כ חיים בשלוח ומתים בקלות, אע"פ שהיה ראוי להם שיענשו, (כב) וּמִשֶׁךְ אַבְיָרִים בְּכַחוֹ יָקוּם וְלֹא יֵאֱמִין בַּחַיִּין: דהיינו שהקב"ה יעניש אותם במחלות שלא יאמינו שיתרפאו מהם, ועל אף מחלתם לא יחלשו, אלא בעודם בכוחם יקברו חיים. כפי שפרש שם מצודות דוד – (כב) ומשך – אבל לא כן היה כי המקום משך את כ"א מן האבירים ההם אל הקבר בעודו בכוחו כי לא נחלש במכאוב החולי. יקום – עודו קם על רגליו בריא וחזק ופתאום קרבה נפשו למות עד לא יאמין בעצמו שישאר חי ולא סבל כלל מכאובי החולי:

²⁶ **ברכות דף יח**. כי החיים יודעים שימותו, אלו צדיקים שבמיתתן נקראו חיים, שנאמר 'ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים מקבצאל הוא הכה את שני אריאל מואב והוא ירד והכה את הארי בתוך הכור ביום השלג' בן איש חי אטו כולי עלמא בני מתי נינהו אלא בן איש חי שאפילו במיתתו קרוי חי.

פני יהושע שם – מיהו בעיקר הענין שצדיקים במיתתן קרוים חיים והרשעים בחייהם קרוים מתים, נראה לי לפרש בפשיטות לפי שהדבר ידוע שאדם הראשון תחלת בריאתו היה בג"ע, ולאחר שחטא אמר לו הקב"ה כי ביום אכלך ממנו מות תמות, נ"ל דהיינו במה שגירש אותו הקב"ה באותו יום ממש מג"ע, וזו היתה מיתתו שחזר לעולם התוהו, ונמשל כבהמה, נמצא אתי שפיר טובא שצדיקים במיתתן קרוים חיים, לפי שהן בגן עדן, שהוא תחלת בריאת אדם הראשון, וממילא ברשעים הוא להיפך, שבחייהם קרוים מתים, כיון שאין להם חלק בעה"ב שהוא הגן עדן, כן נראה לי:

²⁷ שמואל-ב כג כ'

שמלמד שצדיקים אפילו במיתתם נקראים חיים, על ידי זה, הוא נופל בחולאת אשר לא יאמין בחייו. היינו שאין שום אדם מאמין שיחיה מחולי זה, כי אין רפואה למכתו כנ"ל. ותקונו, שיקום^{יח} אמונה הנפולה, ויאמין אמונת חכמים. וזהו יקום ולא יאמין בחיין, דהיינו שצריך להקים את חוסר אמונתו בחכמים היינו זה שלא האמין בחכמים הנקראים חיים, יקים זאת האמונה הנפולה. ועל ידי זה יקום מחולאת הזאת שלא האמין עד עכשיו שום אדם שיש לו שום רפואה על מכתו, ועל ידי אמונתו יתרפא. כי על ידי אמונת חכמים, מתקן בחינות ידים של מלאכים, והם מקבלים ומשפיעים כוחות לעשבים לרפואתו. וזה ומִשֶׁךְ אֲבִירִים בְּכַחוֹ, היינו שהמלאכים הנקראים אבירים [טז] כמבואר ביומא עה:סו שהמן נקרא "לחם אבירים"^{סא}, כי הוא מאכל מלאכים, כל

^{יח} בתשכט-שיקים

^{טז} * עיין יומא עה: [כמ"ש לחם אבירים אכל איש]

^ס יומא דף עה: תנו רבנן, "לחם אבירים אכל איש", לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו, דברי רבי עקיבא, וכשנאמרו דברים לפני רבי ישמעאל, אמר להם צאו ואמרו לו לעקיבא, עקיבא טעית, וכי מלאכי השרת אוכלין לחם, והלא כבר נאמר "לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי", אלא מה אני מקיים "אבירים", לחם שנבלע במאתים וארבעים ושמונה אברים.

^{סא} תהילים פרק עח (כד) וַיִּמְטֵר עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם וַיִּדְגּוּ שְׂמִימִים נִתְּן לָמוֹ: (כה) לָחֶם אֲבִירִים אָכַל אִישׁ צִידָה שָׁלַח לָהֶם לְשֹׁבַע:

אחד ואחד מהמלאכים נחזר לו כחו והיינו משך אבירים בכוחו הנ"ל, כח היינו כ"ח פרקין דידיים" יד פרקים בכל יד, וממשיכים שפע לכל הדברים שנתמנו עליהם, ואז יש לו רפואה כנ"ל. כי דברי חכמים עושין ומתקנין בחי' הידיים^א לכן המאמין בהם מחזק את הידים כנ"ל :

אות ב

ולחקים אמונה הנפולה היא ע"י בחי' יעקב, היינו ע"י נדר (י' / ד), שידור איזהו נדר ויקיים מיד(ה) / ו, כגון שנודר מטבע זה לצדקה והקופה אצלו ומיד נותן, וע"י הנדר ישיב' צ"ל ישוב לאמונת חכמים. כי כשאין לו אמונת חכמים, זה בחי' הסתלקות החכמים לגביו, בחי' פלא דהיינו הכתר שהוא שרש החכמה (כי כל הסתלקות היא לשרש). והסתלקות חכמים נקרא פלא בבחינות הכתוב (ישעי' כט) הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו, ודרשו חז"ל (מ"ר איכה א [י"א] / ט) שזה נאמר על סלוקן של חכמים. ותקונו של הפלאה הזאת, היינו של סלוקן של חכמים, תיקונו ע"י הפלאה של נדר, בבחי' הכתוב בפרשת נזיר (במדבר

^א גם בדפוס דיי' ומתוצו - ידיים

^ב מתוצו - הידים

^ג עיין זוהר פנחס רנה.

^ד זוהר פנחס רעיא מהימנא דף רנה. – אינון דאית עלייהו גזר דין בנדר ובשבעה ובגין דא תקינו למימר ביה כל נדרי ואיסרי בו' כולהון יהון שביתיין ושביקין לא שרירין ולא קיימין ובגין דא נדר דידו"ד דאיהו תפארת ושבעה דאלקים דאיהו מלכות דעבדו על גלותא דלהון בחכמה ובניה יהון שביקין ושביתיין לא שרירין ולא קיימין ונסתלה לכל עדת בני ישראל דחסד איהו מים. גבורה אש תפארת אויר ובגין דא אוקמוה מארי מתניתין הטר נדרים פורחים באויר ובגין דשבעה ממלכות דאיהי לתתא מיניה אוקמוה נדרים על גבי שבעות עולים ועוד אוקמוה כל הנשבע כאילו נשבע במלך עצמו וכל הנודר כאילו נודר בחי' המלך. המלך עצמו אדני חי' המלך ידו"ד ובגין דא (שם ל) כי ידור נדר לידו"ד. ואוף הכי אית רזא אחרא חי' ודף רנה: המלך חכמה הה"ד החכמה תחיה בעליה כל הנודר בידור דאיהו תפארת כאילו נודר בחכמה דאיהו ידו"ד ה"א וא"ו ה"א חי' המלך וכל הנשבע באלקים כאילו נשבע במלך עצמו. עצמו דא אימא עלאה כאילו נשבע בה דאיהי עצם השמים לטוהר מסטרא דחסד עצם מעצמי ובשר מבשרי מסטרא דגבורה דא מלכות. ובחכמה דאיהי חי' תפארת איהו סליק לאתקרי אדם הה"ד כתפארת אדם.

^ה ר"ל ויקיים מיד, ע' בהשמטות. [כוונתו ללוח השמטות מלק"מ דפ"ר שהדפיס מוהר"ן בסוף ספורי מעשיות דפ"ר. דהיינו שיש אפשרות שמוהר"ן בכוונה לא העתיק השמטה זו במהדורת תקפא מאיזה סיבה] [עיין לקמן תורה כו תנינא ועיין ש"ע יד"ד סימן רג סעיף ד' אפילו לצדקה אין טוב לידור אלא אם יש בידור יתן מיד וביאר הט"ו יתן בלא נדר, ועי"ש סעיפים ה' ו' ז' שבעת צרה ולכונן דעותיו ולתקן מעשיו ונדרי מצוה מותר. (ואם יקיים מיד הכוונה ליתן לקופת צדקה או לעני ממס או עלונו נלאה דמלכות הפוסקים אם נחשב כנגיע לזכי הגנאים או לא דמלוי בסוג הקופה ויזכין סוף עיין שו"ת משנה הלכות ח"ז קנז) ועיין שיחות הר"ן סימן טו ועיין שיש"ק ח"א סימן תקיב ועיין לק"ה או"ח ברכת השחר הלכה ה' אות צ]

^ו ויתן מיד – עיין תורה כו תנינא – והסוד פי הנדר שגודרין צריכין לשלם מיד, והמאחר נדרו גורם אלו הארבע מדות הנ"ל. פדאיאתא במדרש (ויקרא פ"ד) , שלמד מעקב, שבשביל שאחר נדרו בא לידי ארבע הנ"ל. 'עבודה-זרה' שגאמר: "הסירו את אלקי הנכר". 'גלוי עריות' 'ותצא דינה' וכו' 'שפיכות דמים' בשכם. 'לשון הרע' 'וישמע את דברי בני לכן'.

^ז צ"ע שבמנחות משמע אפילו מתכוין לקיים מיד נאמר עליו טוב אשר לא תדור. ועיין מנחות דף פ: תני רבי חייא: תודה שנתערבה בתמורתה ומתה אחת מהן – חבירתה אין לה תקנה, היכי נעביד? נקריב לחם בהדה – דלמא תמורה היא, לא נקריב לחם בהדה – דלמא תודה היא. היכי דמי? אי דאמר עלי, לא סגי דלא מייתי ליה בהמה אחרינא ולחם ולימא: אי הך דקיימא תמורה היא – הא תודה והא לחמה, אי הך דקיימא תודה היא – הא לחמה והא תיהוי אחריות! לא צריכא, דאמר הרי זו. ואגמלא מניחא שט נסיונות למלא חקנה ללוותה מעונות ונסיון עניני אמר נכיל עי"ש כסוף הסוגיא בדף פא. רבינא איקלע לדמהוריא, אמר ליה רב דימי בריה דרב הונא מדמהוריא לרבינא, ולייתי בהמה ולימא: הרי עלי, ולייתי בהמה אחרית ולייתי שמונים חלות בהדה, ולימא: אי הך דקיימא תמורה היא – הני תרתי תודות והא שמונים דתרווייהו, ואי הך דקיימא תודה היא – והא דאמרי עלי נמי ליהוי תודה, והא שמונים דתרווייהו ואידך תהוי לאחריות! אמר ליה, התורה אמרה: (קהלת ה') טוב אשר לא תדור כחולין קצ מוקמינן כלומר עלי משתדור ולא תשלם ס"ל טוב מזה ומזה שאינו נזק כל עיקר, ואת אמרת: ליקום ולינדור בתחילה.

^ח וצ"ע הרי מתכוין מיד לקיים הנדר. וכנראה זה עדיין נקרא עיכוב גדול, עד שיקריב הבהמות ויאפה עוד ארבעים חלות ופתיתה קמיצה והנפה, שמא תהא תקלה. אבל עיין נדרים ט: דתניא אמרו עליו על הלל הזקן שלא מעל אדם בעולתו כל ימיו, מביאה שהיא חולין לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה. מבואר שלא חוששים לזמן קצר שבתוך העזרה. אבל אינו דומה קרבן חובה למה שרוצה שם במנחות להציל תודה שנתערבה ע"י שיקדיש עוד שתים אחרות ושמונים חלות.

^י גם בתרלז - ישיב, בדפוס דיי' ומתולו - ישוב

^י פסקא לז

^ט מדרש רבה איכה פרשה א' פסקא לז... ופתח ואמר מצינו שסילוקן של צדיקים קשה לפני הקב"ה יותר ממאה תוכחות חסר שתים שבמשנה תורה ומחורבן בית המקדש, בתוכחות כתיב (דברים כ"ח) "הפלא ה' את מכותך", ובחורבן בית המקדש כתיב "ותרד פלאים", אבל בסילוקן של צדיקים כתיב (ישעיה כ"ט) "לכן כה אמר ה' הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא", וכל כך למה (שם) "ואבדה חכמת חכמיו ובנית נבוניו תסתתר".

ו/א) איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה'. כי ע"י הנדר הוא עולה לשורש שהחכמים מושרשים שם [יא] שרש החכמה בכתר בבחי' החכמה מאין תמצא, וכתר נקרא פלא כיון שהוא מופלא ומכוסה מכל (וכאן הכוונה לבינה שהיא כתר דזעיר אנפין, וחכמה דזעיר מושרשת בכתר דזעיר שהוא בחי' יעקב/ב²) ובינה היא בחי' חיים כי שם תעלומות החכמה תחיה את בעליה וזהו שאמר רע"מ בזוהר פנחס רנה: לעיל שהנודר נודר בחי' המלך דהיינו בבינה כתר דזעיר), היינו בחי' פליאות חכמה {ספר יצירה [ג]}, וע' זוהר בלק קצג: [ד]}, ויודע ומכיר מעלות החכמים כי הנדר הוא שניתן כח ביד כל איש ואשה ונער ונערה לחדש איסור תורה מעצמו ע"י הנדר כמבואר בלק"ה/טו נמצא שכל אחד בכוחו ע"י נדר להיות בחי' חכם המחודש דין תורה דהיינו לעלות למקום שמושרשים בו החכמים ולהמשיך משם חידוש דין תורה וע"י שנעשה דומה לחכמים הוא חוזר ומכיר בהם, ועי"ז הוא שב ומאמין בהם. ובלק"ה שבת ו' ג' מבאר שנדר לצדקה בחי' פרישות שמונע מעצמו מחמת זה איזה תאות ליבו שהיה יכול לקנות בזה הממון שנדר לכן ע"י שמתנהג בפרישות וזכה להתקשר לחכמים שזכו לפליאות חכמה ע"י שפרשו עצמם מעוה"ז.

וזוה"ט בחי' (ישעיה כה) אודה שמך כי עשית פלא דהיינו פליאות חכמה הנ"ל (כמבואר בזוהר הנ"ל בלק קצג:), ועי"ז עצות מרחוק אומן דהיינו שדוד המלך מודה להש"י שנתן עיצה של נדר שעל ידו אפשר לחזור להאמין בעצת החכמים המחודשים בתורה ע"י יג מדות כגון גזרה שווה או בנין אב מכתובים הרחוקים זה מזה. היינו על ידי בחי' נדר, שהוא בחינות פלא [ו], נתתקן אמונת חכמים, שעצתם מרחוק, בבחי' ממרחק תביא לחמה (משלי לא). כי דברי תורה עניים במקומם ועשירים ממקום/טו [ז] אחרים (ירושלמי ר"ה פרק ראווה ב"ד [ז]), שהחכמים למידיים דבריהם ממקומות רחוקים שבתורה, שזה נמסר להם לדרוש התורה לכל חפציהם היינו כפי רצונם אבל זה רק מכח שעשו רצונם כרצונו ית' בתכלית, בשלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן [כא] ומושרשים ביג מדות של רחמים המושרשים בכתר דהיינו פליאות חכמה. ומחויבים אנחנו מהתורה להאמין לכל דבריהם, בבחינות הכתוב בתורה [כב] לא תסור מן הדבר וכו' אשר יגידו לך.

¹ במדבר פרק ו (ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם איש או אשה כי יפלא לנדור נדר נזיר להזיר לידוד:

^א עיין שערי צדק (לרבי יוסף גקטליא) שער שמיני (ספירת הבינה) ד"ה והספירה הזאת נקראת נדר. וכן מבואר בזוהר משפטים קטו. נדר דאיהו עלמא דאית ושמ קטו סע"ב עלמא דאית בינה דאיהו למעלה מן השמש וכו' נדרים מתמן (ויזע ענינה היל כתי דזעיר אנפין שהיל פלתי בחי' תפלות בחי' יעקב ועוד כנינה מתגלה תעלומות החכמה) ועיין לק"ה שבת ו' ג' שעיקר הכוונה לנודר לצדקה דהיינו בחי' פרישות שע"ז מתקשר לחכמים שזכו לפליאות חכמה ע"י שפרשו עצמם. ועיין לק"ה נדרים ב' א' ע"י נדר אדם עושה לעצמו תורה ומצות חרשים

^ב לפ"ז קשה כיון שבינה היא נדר משמע שיעקב אינו נדר אלא רק הכתר דיעקב הוא בחי' נדר

² בתחילתו

¹⁷ זוהר חלק ג דף קצג: – (ישעיהו כה א' אודה שמך) כי עשית פלא, כסויא ולבושא לאתלבשא נהורא סתימא עתיקא, ראשיתא דרגא עלאה, אדם קדמאה, טמירא בכסויא דנהורא אחרא: דבר אחר, כי עשית פלא, כי עשית אלף, ומהו אלף, הא תנינן, אלף ב"ת, אלף בינה, אבל דיוקנא דא' איהו תלת סטרין, ראשית דרזא עלאה דאדם קדמאה, בגין דבדיוקנא דא' אית תרין דרועין, חד מכאן וחד מכאן, וגופא באמצעיתא, וכלא רזא חדא, ואיהו רזא דיהודא, ובגין כך אלף לחושבנא אחד, והיינו כי עשית פלא: ורב המנונא סבא אמר הכי, כי עשית פלא, פלא דא הוא חד דרגא מאינון פלאות חכמה, ומאן איהו, דא (איוב כח) נתיב לא ידעו עיט, ואיהו פלא: עצות מרחוק, קרא להאי בקדמיתא פלא, והכא אמר פלא עצות מרחוק, אלא התם אצטריך לממני שית סטרין לדרגין עלאין, (ישעיה ט א) פלא יועץ, אל, גבור, אבי, ער, שר, שלום, והכא לא אתא לממני חושבנא: אבל עצות מרחוק, מאי נינהו, תרי בדי ערבות, דכל עיטא דנביאי מתמן אתאי, אינון אקרין עצות מרחוק:

¹⁸ עיין לק"ה נדרים הלכה ב אות א) ענין נדרים ושבועות שהם לכאורה דבר תמה שייכל האדם לאסור על עצמו איזה דבר או לחיוב עצמו בדבר על ידי נדר ושבועה. נמצא, שהאדם יכול לעשות לעצמו תורה ומצוות חרשים שאינם מפרשים בתורה, כי על ידי נדר ושבועה הוא יכול לעשות לעצמו מצוה ועברה מפל דבר שבעולם אף על פי שאין בוהו הדבר שום מצוה ועברה על פי התורה:

¹⁹ בתולד- וזה

¹⁷ פלא רומז לכתר שהוא מופלא ומכוסה מכל (קהלת יעקב פל)

¹⁸ מה שנקט ממקום ולא במקום, אולי רומז עוד גם לחכמה הנקראת רחוק כמבואר בתורה פג תנינא כמ"ש אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני דהיינו שזו החכמה עד כמה שתופס שהו ארחוק ממנה ומשם למדים החכמים את דבריהם דהיינו מהשפלות שזוכים ע"י השגת הקב"ה זוכים לכון לעומק כוונת הקב"ה בתורה. והכוונה כאן שדברי תורה עניים בתורה שבכתב ועשירים בבפליאות חכמה ומשם החכמים משיגים באורי תורה ומה שדורשים ע"י יג מידות זה כי הכל רמוז בתורה שבכתב והיג מידות רק פותחים ומפרשים את הרמוז בכתב ומה שצריך לזה חכמים ששרשם כ"כ גבוה בפליאות חכמה ובחי' נדר ובחי' יעקב כי בפלפול אפשר לטהר שרץ בקג טעמים אבל לכווין לאמת צריך תיקון וישר המידות להיות מכוון לכתר שם מקור חכמה מקור האמת.

¹⁹ גם בדפ"ר ותולד- אחרים. ומתולד- אחר

² פרק ג' הלכה ה'

²⁰ ברייתא דרבי ישמעאל שאומרים בסיום אמירת הקרבנות בבקר ומקורו בספרא על ויקרא (תורת כהנים) יג מדות פרק א פסקא א. קיצור ביאורם נמצא במפרשים על מסכת ברכות בין הראש למהרש"א.

²² דברים יז יא

ויעקב הוא בחינות נדר, שהוא ראש לכל הנודרים [כג], שהוא הראשון שנזכר בתורה שנדר נדר כמ"ש (בראשית כח) וידר יעקב נדר (כז/כח):

וזהו שברך יעקב את יוסף (שם מט/כ"ו) מידי אביר יעקב, שיעקב אביו רמו לו שבשביל לתקן ידי המלאך, הנקרא אביר כנ"ל, צריך להשתמש בנדר, שהוא בחי' יעקב כנ"ל. כי משם רועה אבן ישראל [כז], משם היינו על ידי הנדר, נתתקן האמונה, הנקרא רועה, בבחי' ורעה אמונה (תהלים לז). וכשנתתקן האמונה, נתתקן הידים, בבחי' לא תסור כנ"ל כי יעקב היה החולה הראשון בעולם (ב"מ פז). אבל לא מחמת עוון רק שביקש שיחלה אדם לפני מותו כדי שיצווה לבני ביתו. ורמו ליוסף שהוא בעצמו בחי' נדר שעל ידו נתתקן אמונת חכמים ועי"ז יש רפואה לכל חולי:

אות ג

וכשנתתקן הידים הנ"ל על ידי נדר כנ"ל וזכה לחזור לאמונת חכמים, על ידי זה מתנוצצים בו אורות האבות. כי נדר זה בחי' אור יעקב שמדתו תפארת המכונה אמת ומשפט והוא בחי' בריח התיכון קו האמצעי המכוון לכתר שהוא פלא, וידיים הם אברהם שמדתו חסד ויצחק שמדתו גבורה שהם ימין ושמאל:

וזה בחינות (שם עח) נגד אבותם עשה פלא, דהיינו כדי לזכות להארת האבות עשה פלא דהיינו נדר היינו שע"י פלא הנ"ל, מתקן את האמונה ועי"ז מתקן את ידי המלאך ועי"ז מתנוצצים בו אור האבות:

וזהו סופי תיבות של שמות האבות בקם, כ"ח(כי סופי תיבות של אברהם יצחק יעקב הם אותיות בקם) נוטריקון בשמן קדשי משחתיו ותהלים פט/כ"ב, שהיא רמז בחינות נדר. כי כן כתיב בנדר יעקב, והאבן הזאת אשר וכו' [ל/ל"א] בדרכו לחרן כשברח מפני עשו, בא השמש בהיותו בבית אל וקפץ הר המוריה לשם וכשבא לישון הניח שם יב אבנים סביב ראשו ונעשו לאבן אחת וישן חלם חלום הסולם שמלאכים עולים ויורדים בו וה' נצב עליו ולמחרת שם את האבן למצבה/כ"ב ויצק שמן על

^{כ"ב} בספר עקידת יצחק לרבי יצחק עראמה באמצע שער כה.

^{כ"ג} עיין בראשית רבה ויצא פרשה ע' [פסקא א'] יעקב פתח בנדר תחלה לפיכך כל מי שהוא נודר לא יהיה תולה את הנדר אלא בו

^{כ"ד} כידוע שכל מקום בתורה שנזכר בו איזה דבר בפעם הראשונה שם שרש הענין ומדונזכר נדר דייקא ביעקב משמע הם בחי' אחת.

עיין פרפראות לחכמה אות ג' שואל שלפי רבינו שהנדר מתקן האמונה משמע שיעקב היה לו פגם אמונה ותירץ עפ"י תורה סא שפגם אמונה בעצמו היא גם פגם אמונה ועי"ש דברים נפלאים מה שכתב שבפרשת חקת סוף פרק כ' נפטר אהרן ובריש פרק כא וידר ישראל נדר ומפרש הפל"ח שהסתלקות הצדיק היא פגם אמונת חכמים שהרי צדיקים נקראים חיים בהסתלקותם לכן נדרו ישראל נדר כדי להתחזק באמונה שאהרן עדיין חי ועי"ש היטב ובלק"ה שלוחין הי' ושבת ו'

^{כ"ה} בראשית פרק מט (כב) בן פרת יוסף בן פרת עלי עין בנות צעדה עלי שור: (כג) וימרהו ורבו וישטמהו בעלי חצים: (כד) ותשב באיתן קשתו ויפזו זרעי ידיו מידי אביר יעקב משם רעה אבן ישראל:

^{כ"ז} סוף הפסוק הנ"ל

^{כ"ח} ביאור מוהר"ח בתקפא

^{כ"ט} תהלים פרק פט (כא) מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו: (כב) אשר ידי תפון עמו אף זרועי תאמצנו: (כג) לא ישיא אויב בו וכן עולה לא יעננו: (כד) וכתותי מפניו צריו ומשנאיו אגוף: (כה) ואמונתו וחסדי עמו ובשמי תרום קרנו:

ועיין פל"ח אות ו' מה שמצא רמז לדברי רבנו גם בשאר פסוקים שם – מצאתי דוד עבדי (בחינת מלכות אמונה אבן ישראל כידוע), בשמן קדשי משחתיו (בחינת נדר בחינת ויצוק עליה שמן, כי על ידי נדר עולה לבחינת פליאות חכמה שהוא בחינת שמן כידוע, וממשיך משם הארה על האמונה שהוא בחינת אבן בחינת מלכות דוד), אשר ידי תפון עמו אף זרועי תאמצנו, בחינת תיקון הידים המבואר בפנים, ועל ידי זה זוכין לעונג שבת ולהשביט אויב ומתנקם וכו' וזה לא ישיא אויב בו וכו' וכתותי מפניו צריו וכו' כמבואר בפנים:

^{ל'} * בראשית כח כב וביחולו לחון כשנדר הגדל וחס גם כתוב וילוק שמן על ראשה וז"ע א"כ מדוע לקמן כחר רבנו את הכתוב וילוק עליה שמן שכתוב בחזרתו מחון וכפירי ש"ל שהיא אבן אחת ע' חמים טס כח יט)

^{לא} בראשית פרק כח (יח) וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשיתו וישם אתה מצבה ויצק שמן על ראשה: (יט) ויקרא את שם המקום ההוא בית אל ואולם לזו שם העיר לראשה: (כ) וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הנה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש: (כא) ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ידוד לי לאלהים: (כב) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה והיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך:

^{לב} ובח"ס שם פסוק יט מבואר שההר חזר לירושלים עם האבן ונעשה ממנה אבן השתיה כמבואר בפרד"א פרק לה. והאבן שהקים מצבה כשחזר מחון היא אבן אחרת.

ראשה וקרא למקום בית אל ונדר נדר לה'. **וכתיב (בראשית לה)** /^{לז} כשחזר יעקב מחרן אחרי כב שנים חזר לבית אל לאותו המקום שנדר בו הנדר ושוב כתוב שהקים מצבה /^{לח} ויצוק עליה שמן /^{לח}. וכיון שיעקב יצק שמן על האבן בזמן שנדר את נדרו נמצא שהשמן רומז לנדר /^{לז} ולכן בפסוק בשמן קדשי משחתי רמוז בר"ת בק"ם ס"ת של שמות האבות היינו רמוז שעל ידי הנדר, מתנוצצים על האדם אור האבות :

אות ד

ועל ידי האורות האלו של האבות, עולה לבחי' מעל המדות לבחי' מעל השמש ומתענג בעונג שבת /^{לז} /^{לח}. בבחינות (ישעיה נח) אז תתענג על וכו' והרכבתיך על במותילט ארץ, מוהאכלתיך נחלת יעקב אביך נחלה בלי מיצרים. דהיינו מדרגת תענוג על ה' היא התפשטות הגשמיות תענוג רוחני גבוה (עיי' ספר היצירה אין למעלה מעונג) והמרכבה ודוקרקה לזה הם השגת אור האבות שנקראים במותי ארץ שזוכים להם ע"י נדר שהוא בחי' יעקב אבינו. כי במותי ארץ, הם אברהם ויצחק, שהם הידים, שהם זרועות עולם [מא] והידים נקראות במות על שם שאפשר להגביהן כבמה שהיא גבוהה מעל הארץ: והאכלתיך נחלת יעקב, זה בחינות נדר הנ"ל.

ועל ידי האבות עם האמונה הנ"ל, זוכה לעונג שבת. כי שבת היא בחינות^{מב} שין בת [מג], שין זה בחינת אבות [מד], בת זה בחינות אמונה כי המלכות נקראת בת החכמה כמ"ש אבא יסד ברתא ונקראת אמונה מצד דלית לה מדילה, והיא בחינות בת היתה לאברהם וכו' [מה]. מו(ב"ב דף

^{לז} בראשית פרק לה (יג) ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו: (יד) ויצב יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו מצבת אבן ויסך עליה נסך ויצק עליה שמן: (טו) ויקרא יעקב את שם המקום אשר דבר אתו שם אלהים בית אל:

^{לד} רבינו בחיי שם כתב שהיא המצבה שכבר הקים לעיל (וכן דעת רוב המפרשים) אבל חת"ס לעיל כתב שהיא אחרת כנ"ל

^{לה} וצ"ע מדוע לא בחר רבנו בפסוק שבפרק כח ויצק שמן אל ראשה שהיה בזמן שנדר את נדרו.

^{לו} צ"ע לכאורה מזה שיצק שמן על האבן גם בלא נדר דהיינו כשחזר מחרן מוכח שיציקת השמן לא קשור לנדר דייקא ובפרט שרבנו בחר דייקא בפסוק שמדבר ביציקת שמן שלא בשעת הנדר.

^{לז} ע' קהלת יעקב ערך ענג - עיקר ענג שבת בבניה וזהו תענוג על ה' דהיינו בינה. ועיין תורה מט אות ו' בחי' עתיקא סתימאה ובתורה נח אות ו' בחי' תשובה מאהבה ועיין תורה עב תנינא שא"א להשיג זאת אלא ע"י שפלות יציאה מגבול

^{לח} קהלת יעקב - ערך ענ - ענג עיקר בחינת עונג בבניה, כמו שאמר (ישעיה נ"ח י"ד) אז תתענג על הוי"ה היא הבינה (זוהר אמור צ"ד ע"ב)

ועיין תורה מט אות ו' - וזהו בחינת (יזמא פ'): 'גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד', וזה (שם): 'גדולה תשובה שמקרכת הגאולה'. כי לעתיד ליום שכלו שבת יתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה (ו). כמו שכתוב (ישעיה נ"ח): 'אז תתענג על ה'' על ה' דייקא, הוא עתיקא סתימאה (זהו ויחי רי"ט עין שם). וזה עקר ענג שבת. ושבת זה בחינת תשובה, כמו שכתוב (דברים ל):

ועיין תורה נח אות וזו ועל - ידי הארת שבת, נתעורר העולם לתשובה מאהבה. כי שבת בחינת תשובה, בחינת (דברים ל): 'ושבת עד ה' אלקיך'. והתשובה היא מאהבה, בחינת: 'אהבה בתענוגים' (שיר השירים ז). כי אהבה בא מתענוג שבת, בחינת (ישעיה נ"ח): 'וקראת לשבת ענג'. והתשובה מאהבה, זה בחינת: 'לחם משנה', כמאמר חכמינו, זכרונם לברכה: 'כאן מאהבה כאן מיראה' (סוטה ל"א איתא שם גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה, שזה תלוי לאלף דור וזה תלוי לאלפים דור). על - ידי תשובה מאהבה, עושה חסד לשני אלפים:

ועיין ריש תורה עב תנינא - כי תענוג עולם הבא אי אפשר לנו להשיג עכשו, וזה מחמת שאנו עכשו בגבול, וכל דבר שיש לו גבול אי אפשר לו להשיג תענוג עולם הבא הרוחני. ועל - כן גם ענג שבת, שהוא מעין עולם הבא, אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת קיח): 'כל המענג את השבת, נותנין לו נחלה בלי מצרים, הינו בלי גבול, כי ענג שבת שהוא מעין עולם הבא, הוא בחינת בלתי גבול. ועל - כן עקר חיים נצחיים של לעתיד לבוא, בחינת תענוג עולם הבא, יהיה רק להשפלות של כל אחד. כי שפלות ועניויות הוא בחינת בלתי גבול, כי הוא בחינת אין ממש, ואין לו שום גבול, מחמת שהוא בתכלית העניויות, ועקר חיים נצחיים של עולם הבא הוא רק בבחינת בלתי גבול כנ"ל. ועל - כן שבת שהוא מעין עולם הבא, נאמר בו: 'טועמיה חיים זכו', כי מי שטועם טעם ענג שבת, זוכה לחיים, בחינת חיים נצחיים כנ"ל:

^{סז} בחסכס - בחתי

^{סח} בתרצו - נמחקו כאן שש חיבות וכתוב - על במותי ארץ הם אברהם ויצחק. ובחסכס תוקן

^{סא} * דברים לג כו [ע"ש אלשיך עה"ת. ת"ו דף יז. פרס שער כג ערך זרועות עולם סעמי המצוות פ' משפטים מצות ראה בג' רגלים. מאורי אור מערכת אות הו' אות יד. ועיין תנחומא וישב אות א' ואגדת בראשית פרק נח שרועות עולם הם הצדיקים]

^{סב} מתולדו - בחי'

^{סג} זהו חדש כי תבא (דף צח: במהדרו' ניו יורק תשמא) (ד"ה יוסף מדליה יהבו ליה) - שבת, ש' בת. בזמן שיתחברו ג' אבות עם המלכות, שהיא ב"ת, תקרא שבת:

^{סד} * הקדמת הוהר דף ב: וזהו בראשית דף כה:

^{מה} עיין קהלת יעקב - ערך בכ - בכל הוא בחינת מלכות, בת היתה לאברהם בכל שמה, בכל גימטריא ב"ן:

ט"ז ע"ב דרשו שם על פסוק [מ"ז] 'וה' ברך את אברהם בכל, בת היתה לו לאברהם ובכל (שמה) בחינות (משלי כח) איש אמונות רב ברכות :

אות ה

ועונג שבת הזה מעין עולם הבא בחי' יציאה מגבול בחי' נחלה בלי מיצרים שזוכים (בשבת) ע"י אמונה והתנוצצות אור האבות, זה בחינות^{מ"ח} **אכילה בקדושה** עיין תורה לא אות ט' שהיא בחי' לחם הפנים דהיינו שזוכה על ידה לפנים בפנים עמו ית' ועיין ריש תורה סב שנעשה על ידה יחוד קב"ה ושכינתיה. **כי אכילת ימי החול** דהיינו סתם אכילה היא ברור טוב מרע ומצד עצמה היא גשמיות **נהנה ממנה גם כן הסטרא אחרא** בחי' הכבד כדלקמן. **אבל מאכילת שבת**, שהיום גורם שכל הגשמיות עולה ונעשית מבוררת והאוכל כולו טוב לכן אפילו אכילת איש פשוט מצד סגולת היום אין יניקה מאכילתו לסט"א ואע"פ שאפשר שיתגשם מחמת אכילתו אם אינה בקדושה **אין חלק לסטרא אחרא כלל וכלל /מט"ו**. וזה **שצוה אותנו הקב"ה בתורה על אכילת שבת [ג']/כ"א, כמ"ש (שמות יו) אכלוהו היום כי שבת היום לה'** ולמדו בגמ' מכאן חיוב לאכול ג' או ד' סעודות בשבת/כ"ב. **כי אכילת שבת בקדושה, נעשה קדושה ואלקות גמור בלא תערובת^ג סיגים כלל [גד']/נה**. **ויכול לפעול באכילת שבת מה שפועל בתענית** דהיינו להחזיר לעצמו צלם אדם שממנו יראיה הסט"א, **היינו להפיל אויביו לפניו בזכות עונג שבת, כמו שפועל בצום/כ"ג** כמבואר לעיל באות ד' שע"י הצום מחזיר לעצמו הצלם. **ועל שם זה נקרא שבת, כי בסגולתו להשבית אויב ומתנקם (תהלים ח):**

אות ו

עתה יבאר כיצד ע"י צום מכניע את אויביו. ומבאר שזה ע"י שמונע ממנו התחזקות הכבד שבו נאחזים הסט"א. הביאור נ"ל כי אחיזת הרוחניות באדם היא במובחר שבו דהיינו בדם כחז"ל שהדם הוא הנפש, כיון שהוא הוך שבאדם אבל גם בדם עצמו יש עכור ויש זך, לכן בדם עצמו בעבור שבו דהיינו בכבד מתלבש נפש גסה נפש בהמית, ובזך יותר שבלב מתלבש הרוח, ובהוץ ביותר שבמח מתלבש הנשמה. וההתלבשות היא ע"י בחי'

^ט ביאור מוהר"ת בתקפא

^מ בראשית כד א'

^{מח} מתולדו - בחי'

^{מט} **מוגיד מישרים** (לבי') - הקדמה בסוף אזהרות וסייגים - וכן במאכל ומשתה הוא בסוד שאז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה. וכשהמלאכים נראו כמו שאכלו אותם הכחות הממונים על אותו המאכל נבלעו במלאכים וזהו ראשון ראשון מסתלק כלומר הראשון של אותו מאכל שהוא המלאך הממונה עליו היה מסתלק כלומר מתעלה וזהו סוד של עונג שבת באכילה ושתייה כי המלאך הממונה על המאכל ביום השבת הוא קדש. והממונה ביום חול הוא חול. וכשאדם מענג את השבת במאכל ובמשתה הוא מתעלה ע"י המלאך הקדוש הממונה על המאכל וזהו סוד בקרבן קדוש וכשהוא יום חול הוא מתעלה ע"י מלאך חול הממונה על המאכל וסוד התענית ביום הוא לפי שמדת יום הוא יותר רוחני וכשאדם מתענה בו עושה אותו רוחני לגמרי אבל הלילה רומז למלכות והיא ממונה על אכילה ושתייה וראוי לתת לה חלקה בסוד לא תחסום שור בדישו ומי שמתענה גם בלילה הוא עלוי גדול לפי שעושה מהגופני רוחני

^נ עיין חיי מוהר"ן סימן לב ושיש"ק ח"ב סימן רפה

^{נא} **שיש"ק ח"ב אות רפה** - זה שאמר רבנו לענין אכילת שבת המבואר בספר חיי מוהר"ן (סימן לב) - עיקר שיחתו נאמרה לענין סעודה - שלישיית של שבת, שאז מתעצלין העולם לאכול מחמת ששבעים מסעודת הבקר. וכך אמר רבנו: "כשפבר אומרים לנו אכלו פנים! - אף - על-פי-כן אין רוצים לאכול". - "אז מען זאגט שוין עסט קינדער וויל מען ערשט נישט עסין". ואנשי-שלומו היו אומרים זאת למי שהתעצל באכילת שלש סעודות.

^{נב} **שבת דף קיז:** תנו רבנן כמה סעודות חייב אדם לאכול בשבת שלש רבי חידקא אומר ארבע אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה רבי חידקא סבר הני תלתא היום לבר מאורתא ורבנן סברי בהדי דאורתא

^{נג} בתולדו - תערובות

^{נד} עיין לקמן תורה קכה (ובהערה שם בסוף) ותורה רעז ד"ה ודע שיעקר כבוד שבת היא האכילה

^{נה} **עיין הערת** הטשרינער רב בסוף תורה קכה - עיין בספר נגיד ומצוה להאריז"ל וכן במשנת חסידים ועל התפילות מסכת ליל שבת פ"ד אות ז) שכתב להדיא שאעפ"י שיאכל בשבת יותר מהצורך אינו הולך לחיצונים כמו בחול אלא (וכאלו) (כולו) נבלע באברים.

^{נו} **כאן משמע** צום כמו אכילת שבת ולקמן כשמוסיף צדקה אזי ע"י שבת פועל יותר מצום גם צ"ע שכאן נקט צום ושם תענית

ממוצע בין רוחניות לגשמיות שנקרא צלם/י¹⁰. וכשאדם אוכל נהפך האוכל לדם ומגיע לכבד ושם עדין אינו מבורר וכולו עבור לכן נעשה מרכבה לנפש העבודה ביותר נפש בהמית מרכבה ליצה"ר, והכבד מברר את הדם ושולח ללב דם זך יותר, (וצ"ל מה שמצינו כנ"ל כבד כועס דהיינו התפעלות הלב מעכירות הדם שבכבד זה בגלל שיש קשר בין לב וכבד כיון שמקבל ממנו).

ומבואר בשער תיקון העוונות להאריז"ל/י¹¹ שכמו שבקרבן עולה העשן וריח ניחוח בבחי' מ"ן ומעורר מ"ד, כן האכילה היא בבחי' המ"ן, בבחי' קו של ממשטה למעלה, כיון שהאוכל נהפך לדם ובא לכבד ומהכבד מקבל הלב וממנו המח דהינו קו הדין. אבל ביום הצום כיון שהכבד לא מקבל כלום אין לו מה להעלות ואזי נעשה קו הפוך ממעלה למטה שהמח מוזן את הלב וממנו לכבד וזה קו של חסד בחי' מ"ד. נמצא שיום האכילה ויום הצום שלאחריו הם בחי' קרבן.

וע"י הצום נכנע הכבד ועי"ז נכנע אחיזת הסט"א והקטרוג על האדם, כי כי עיקר אויבי האדם הם המקטרג הגדול המתעורר ע"י שמוצא דומה לו באדם דהיינו בחי' כבד כועס, ומהמקטרג הרוחני נעשים גם אויבים גשמיים, שהוא מתלבש בהם להצר לו גם בגשמיות. לכן עיקר הכנעתו הוא שלא לתת לו מקום אצלו שיהיה דומה לו ובעיקר זה הכעס, (ועצבות שהיא אבק הכעס/י¹²) כי אינו מרוצה מהנהגתו ית' וכמו כועס על הנהגה זו, לכן העצבות סט"א והקב"ה שונא אותה כמבואר בתורה מח תנינא). ולכן הכעס מסלק נשמתו כמ"ש טורף נפשו באפו/י¹³ (תורה נט וסח) וכתוב כעס בחיק כסילים ינוח ואיתא בגמ' פסחים סו: כל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו, ורבנו מבאר כאן הטעם כי הכעס מסיר מעליו את הצלם/י¹⁴ שהוא בחי' הממוצע הקושר את הנשמה לגוף נמצא שהכעס מסלק את הארת נשמה. דהינו הארת הבינה הנ"ל שזכה בה ע"י הנדר שעל ידה זכה לאמונת חכמים וזהו דאיתא בספר המידות – ערך כעס אות כ. מי שהוא כעסן, ידור נדר וישלם תכף, על ידי זה יבוטל ממנו הכעס:

כי ע"י הצום, אויביו נופלים לפניו דהיינו כל המקטרגים שנתעוררו ע"י הכבד כועס, נופלים ע"י

הצום, שאז הכבד נכנע, כיון שלא מקבל תוספת דם להחיותו: **כי ע"י הכעס הבא מהכבד, בחי' כבד כועס (ברכות סא ע"ב)** דהיינו שמעכירות הדם שבו, שעולה ללב, מתפעל הלב לכעוס/י¹⁵, ועי"ז נתעורר המקטרג הגדול, שהוא עשו, הוא הנקרא אדום [י¹⁶], שאחיזתו בכבד {זוהר [י¹⁷] פנחס רלד: ותיקון בא [י¹⁸]} שכיון שהכבד מלא דם, נמצא דומה לאותו מקטרג הגדול הנקרא עשו, (והכלל שכל הדומה למטה לדבר רוחני עליון נעשה מרכבה לו). והוא הטעם שעשו נקרא אדמוני [י¹⁹], שהוא בחינות כבד שהוא מלא דם (י²⁰)/י²¹ שכל הדם בגוף מקורו בכבד, כי בו מתאסף כל הדם הנעשה

¹⁰ בכהאריז"ל מבואר שהם ג' מקיפים הרמוזים באותיות צל"ם ועל ידם מאירה הנשמה במח האדם כי הם כמו ממוצע בינה למח. ועיין טל אורות ח"א פ"ד אות א' מבאר שכל רוחניות כדי שתתחבר ותאיר בחומר האדם צריך ממוצע שיחבר ביניהם וזהו הנקרא צלם ויש צלם לנפש וצלם לרוח וצלם לנשמה המתלבשים בכבד לב ומח עוד מבואר שיש צלם קבוע באדם המחזיק את הרוחניות הקבועה בו כל עוד הוא חי ויש צלם לאותם אורות הבאים אליו כתוספת ומסתלקים ממנו כשפוגם בהם. וזה הצלם המבואר כאן שמסתלק ע"י הכעס.

¹¹ עיין לקמן בעמוד הבא

¹² ספר חרדים – פרק סו אות ח) כשם שהכעס אסור, כך העצבון מן האבק, שכל עבירה יש לה אבק כדאמרו ז"ל אבק רבית אבק לשון הרע.

¹³ זוהר ח"ב דף קפב. ושערי קדושה למהר"ח ח"ב שער ד'. וספר הלקוטים להאריז"ל זאת הברכה פי"א ועיין ספר החרדים פרק בא אות יז ע"י הכעס מסתלקת ממנו הנשמה ושורה במקומה רוח טומאה

¹⁴ אולי אפ"ל שג' הלשונויות צלם אנוש וצלם אלקים וצלם אדם הם כנגד נפש רוח נשמה

¹⁵ כי בודאי אין הכוונה שהכבד בעצמו כועס שהרי אין בו כח התפעלות אלא רק דמים עכורים ואילו כל כח התפעלות הוא רק בלב ורק שם יכולה להתבטא הכעס בפועל אלא שנגרם מעכירות הדמים הבאה מהכבד

¹⁶ * בראשית לו א'

¹⁷ רע"מ

¹⁸ דף נב:

¹⁹ תיקוני זהר דף נב: ובגין דא אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים, אלין שבעין ממנן, דלא יהיב לון קודשא בריך הוא רשו לשלטאה עלה, דאינון ערקין דכבד דאיהו אל אחר, טחול נחש יותרת הכבד אשת זנונים, בחר דעבדת זיופא (נאופא) עם אלקים אחרים, ופליגת דמא דילה דאידי תמצית דילה לכל ערקין, שיורא קריבת לגבי טחול דאיהו בעלה כסיל, דלא נטיל טחול אלא תמצית (נ"א שמרים) דדמא, ולא יהיב ליה מדמא אחרא, ובגין דא אתקריאת יותרת הכבד, בגין דלא יהיב ליה אלא שיוריק, וכבד איהו קטרוגא דריאה,

עוד שם – ולטרא אחרא אית נר חשוכא דגיהנם, ואית ליה תלת גוונים, גוון סומק דא כבד, עשו הוא אדום, מרה גוון ירוק, טחול גוון שחור,

²⁰ * בראשית כה כה

²¹ * עיין בכורות נה.

מהאוכל, והכבד מבררו ומעלה המובחר ללב, נמצא שבו נשאר כל עכירות הדמים, לכן הוא המרכבה לממשלת הרע, בבחי' הדם הוא הנפש, דהיינו מרכבה לנפש, כי הדם הוא הזך שבגוף, ודם הכבד העכור מרכבה לנפש הבהמית, שהיא מרכבה למקטרג העליון דהיינו היצ"ר. **ומן המקטרג העליון נתעוררים ונשתלשלים מקטריגים וצרים למטה על אדם הכועס, ושולטים עליו, ואינם יראים מלפניו. כי על ידי הכעס נדמה להם כבהמה [ז], בבחי' (שם מט) ע"א נמשל כבהמות נדמו/ע"ב כי הכועס נשמתו בורחת ממנו כנ"ל, ואזי הוא בבחי' מת. כי עיקר המורא שמתיראין הבעלי חיים מן האדם, בבחי' (בראשית ט) ע"ג/ו ומוראכם וחיתכם ע"ד, אינו אלא ע"י הצלם אלקים [ע"ה] שבפני האדם/ע"ד דהיינו הארת נשמתו שהיא השכל/ע"ג, ובזהר וישב קצא. ע"ה/ו מבואר שלא הצלם אלקים מירא את החיות, אלא שהצלם אלקים הוא סיבה שהקב"ה ישלח מלאכים להצילו מהם.**

וע"י הצלם שהוא בחי' ממוצע המחבר בין גשמיות הדם לרוחניות הנפש רוח ונשמה המתלבש בהם, האדם הוא אדם ולא בהמה בדמות אדם. וכשסר צלם ע"ט [ז], אזי יוצא מגדר אדם לגדר בהמה, ואז סר

^ט בכורות דף נה. וא"ר יצחק לשם זו פמיס ותניא יוצא ירדן ממערת פמיס אמר רב כהנא זכרותיה דירדנא ממערת פמיס היכא דאמר לא שתינא מים ממערת פמיס איתסר ליה בכוליה ירדנא זכרותא דמא כבדא כדריב יצחק דאמר רבי יצחק כבד שנימוח מטמא ברביעית.

^ז שבת קנא: וסנהדרין לה: וזהר וישב קצא.

^ט בתשכט (תהלים טט)

^{עב} שבת דף קנא: ותניא רבי שמעון בן אלעזר אומר תינוק בן יומו חי אין צריך לשומרו מן החולדה ומן העכברים אבל עוג מלך הבשן מת צריך לשומרו מן החולדה ומן העכברים שנאמר ומוראכם וחתכם יהיה כל זמן שאדם חי אימתו מוטלת על הבריות כיון שמת בטלה אימתו אמר רב פפא נקיטינן אריה אבי תרי לא נפיל הא קא חזינן דנפיל ההוא כדרמי בר אבא דאמר רמי בר אבא אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה שנאמר אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו.

^{זוהר ח"ג דף קמג סע"ב} – (שייך לפ' כי תצא) ותנא, מאן דאקרי אדם, ונשמתא נפקת מניה ומית, אסיר למיבת ליה בביתא, למעבד ליה לינה על ארעא, משום יקרא דהאי גופא, דלא יתחזי ביה קלנא, דכתיב (תהלים מט כא) אדם ביקר בל ילין, אדם דהוא יקר מכל יקרא בל ילין, מאי טעמא, משום דאי יעבדון הכי, נמשל כבהמות נדמו, מה בעירי לא הוה בכללא דאדם, ולא אתחזי בהו רוחא קדישא, אוף הכא כבעירי גופא בלא רוחא, והאי גופא דהוא יקרא דכלא, לא יתחזי ביה קלנא:

^{עג} בראשית פרק ט (א) וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וְאֶת בְּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ: (ב) וּמִוֹרָאֵם וְחַתְכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכָל אֲשֶׁר תִּרְמַשׁ הָאָדָמָה וּבְכָל דְּגַי הַיָּם בְּיַדְכֶם נָתַנּוּ:

^ט גם בדפ"ד וחיתכם, בתשכט וחתכם (כ"ט פסוק)

^{עה} בראשית א' כו ועיין זהר וישב קצא.

^{טו} צ"ע עיין ילקוט שמעוני יהושע פ"י שמש בגבעון דם – צויתי את האריות על דניאל וצ"ע מדוע לא יראו ממנו מחמת הצלם אלקים אלא היה צריך לצוותם על זה. עיין זוהר וישב קצא. שדניאל ניצל מהאריות בזכות שלא גנם בצלם אלקים שבו, ואיתא שם ששלח הקב"ה מלאכים להצילו. והקשה שם על הסתירה ותירץ שהצלם הוא בחי' מלאך עי"ש ובביאור המתוק מדבש.

^{טז} עיין תורה לה אות ב' הנשמה היא השכל

^{עז} זוהר וישב דף קצא. – תא חזי כמה אית לון לבני נשא לאשגחא בפולחנא דקב"ה, דכל מאן דאשתדל באורייתא ובפולחנא דקב"ה, דחלתיה ואימתיה הוא על כלא, דהא כד ברא קב"ה עלמא, עבד כל בריין דעלמא כל חד וחד בדיוקניה כדקא חזי ליה, ולבתר ברא ליה לבר נש בדיוקנא עלאה, ושלטיה על כלהו בדיוקנא דא, דכל זמנא דבר נש קאים בעלמא, כל אינון בריין דעלמא זקפין רישא, ומסתכלין בדיוקנא עלאה דבר נש, כדין כלהו דחלין וזעין מקמיה, כד"א (בראשית ט ב) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים וגו', והני מלי כד מסתכלן וחמאן ביה האי דיוקנא ונשמתא ביה, אמר רבי אלעזר, אף על גב דנשמתא לאו ביה, צדיקיא לא משתניין מכמה דהוה דיוקנהון בקדמיתא. וכד בר נש לא אזיל בארחוי דאורייתא, האי דיוקנא קדישא אתחלף ליה (צורתו הקדושה נחלפת לצורת חיה ונדמה להחיה כצורת חיה יותר קטנה ממנה), וכדין חיות ברא ועופא דשמיא יכלין לשלטאה עליה, בגין דאתחלף ליה האי דיוקנא קדישא, אתחלף ליה האי דיוקנא דבר נש (נתחלפה והלכה ממנו צורת אדם וסר צלו מעליו לכן החיות יכולות לשלוט עליו לפי שנדמה להם כבהמה). ולפי שהוקשה לו איך הקב"ה מחליף הטבע ומשנה צורת פני הרשע עד שנדמה בעיני החיות לצורת בהמה לזה אמר) ותא חזי, קב"ה אחלף עובדין דלעילא ותתא, (כגון בסדום שבמקום להמטיר גשם המטיר אש וגפריית) בגין לאהדרא מלין לאתריהו, ולאשתכחא רעותיה בכל עובדי דעלמא. דניאל לא אשתני דיוקניה כד אפילו ליה בגובא דאריותא, ובגין כך אשתויב. א"ר חזקיה, אי הכי (אם הטעם שניצל לפי שלא נשתנת צורתו) הא כתיב (דניאל ו בג) (שאמר דניאל לדרישו) "אלהי שלח מלאכיה וסגר פום אריותא ולא חבלוני", משמע דבגין מלאכא דאסגר לפומייהו לא אתחבל. א"ל (רבי אלעזר רבי חזקיה) בגין דא לא אתחבל, דהא הוא דיוקניה דבר נש זכאה, איהו מלאכא ממש, דסגיר פומא, וקשיר לון, לנטרא ליה דלא יחבלון ליה, ובגין כך (אמר דניאל לדרישו) אלהי שלח מלאכיה, ההוא דכל דיוקנין דעלמא מתחקן ביה, (זה המלאך הוא השכינה שכל הצורות נחקקות בה) ואיהו אתקיף דיוקני ביה, ולא יכלו לשלטאה ביה, וסגר פומייהו, ועל דא שלח מלאכיה ודאי, והאי מלאכא ההוא דכל דיוקנין מתחקן ביה, דכתיב (תהלים קי ו) ידין בגוים מלא גויות, איהו דלא אשתני קמיה כל דיוקנין דעלמא, ועל דא מבעי ליה לבר נש לאסתמרא ארחוי ושבילוי, בגין דלא יחטא קמיה דמאריה, ויתקיים בדיוקנא דאדם.

^{עח} כן הגרסה בכל המהדורות - צלט. ובכל המהדורות המנוקדות נוקד צלם וניל טעות

^ט במדבר יד ט ועיין עמק המלך שער טז פ"ט שצלם רומן לצלם וכן מבואר כאן בסמוך ואז צלו סר, דהיינו צל הרומן לצלם.

מוראו [פא]/[פב] כמבואר בגמ' שזו הסיבה שמת צריך שמירה, והכי נמי מי שנקרא מת בחייו ובפרט ע"י הכעס כנ"ל.

ועיקר הצלם המאיר בפני האדם, היא חכמות הבורא, שנתן לאדם יתרון על הבהמה, היא המאירה בפני אדם, בבחינות פגחכמות אדם תאיר פניו (קהלת ח). ועל ידי הכעס, אם חכם הוא חכמתו מסתלקת (פסחים דף סו ע"ב). ואז צלו סר, ופניו נופלים, בבחינות פד מה שאמר הקב"ה לקין אחרי שהרג בכעסו את הבל (בראשית ד) למה חרה לך ולמה נפלו פניך דהיינו למה מחמת החרון אף שלך, נפלו פניך ונסתלק מהן הצלם אדם. וכשאיך לו פני אדם, אזי מוראו סר, כי נמשל כבהמות כי לא יראים מפניו, וצרינו מצירים לו כנ"ל שאחיותם בכבוד שממנו הכעס.

וע"י הצום שמונע מזון מהכבוד ומחלישו **והתענית** שהיא הצדקה עם הנשמה שנעשה ע"י הצום, כי חוזר המח להיות משפיע/הי.

ועיין ספר המדות כעס אות לו שאכילה מעבירה את הכעס, וצ"ל שמעבירה רק לשעתו, אבל אין בזה תיקון ממש, אלא ע"י תענית כמבואר כאן, כי צריך להכניע את הכבוד דייקא שממנו הכעס.

^{אב} * עיין שבת קנא:

^{פב} עיין זוהר משפטים קבה: שם תולה העניין בעבירה, ועיקר מדבר שם על אכילת מאכלות אסורים, עוד מתבאר שם שהצלם הוא מלאך קדוש ומתבאר שם שהוא בחי' שכינה השורה על האדם.

^{פג} גם בדפוס חכמות אדם, ובתורלד – בבחינות חכמת אדם, ומתורלו - בבחי' חכמת אדם (כלשון הפסוק. וצ"ע אולי נקט חכמות אדם דייקא דומיא דחכמות הבורא דלעיל)

^{פד} מתורלו - בבחי'

^{פה} וכנ"ל מהגמ' בבכורות נה. דוכרא דדמא כבד דהיינו ביום האכילה אבל ביום הצום אזי דוכרא דדמא המח כמבואר בשער תיקון עונות המובא לקמן הנ"ל

הוא מתקן את פניו, ומחזיר לעצמו את חכמתו שהיא הארת נשמתו, שהיא צלמו המאיר בפניו. ואז הכל יראים ממנו, ואויביו נופלים לפניו. לפניו דייקא, כי עיקר נפילתם, מחמת הפנים כנ"ל. וכל זה נעשה ע"י הצום, כי ע"י הצום, נכנע הכבד לפני המוח. כי ביום שאדם אוכל, אז הכבד ניזון תחילה, ואח"כ הוא שולח להמוח. נמצא ביום האכילה, הגדולה והממשלה להכבד כי הוא המשפיע לכל הגוף (בבחי דוכרא דדמא כבדא כנ"ל מהגמ' בכורות נה.). בבחי' ממטה למעלה קו הדין. כי האוכל שאוכל נעשה לדם ובא לכבד שמברר אותו ומעלה המוכרח ללב ומשם עולה המוכרח למח, נמצא כל עכירות הדם בכבד, לכן כל המדות הרעות והתאוות הבאות מעכירות הדם/א נגרמות ע"י הדם העכור שבכבד וזהו שאמרו חז"ל בברכות כבד כועס אע"פ שלא שייך התפעלות בכבד אלא הכוונה שבהתגברות העכירות שבו גורם התפעלות הלב לכעוס. וכשמתענה, אזי ניזון המוח תחילה ואזי הוא המשפיע לגוף בבחי' קו של ממעלה למטה קו החסד. כי כשמתענה אין לכבד תוספת דם ואינו מעלה ללב כלום, אלא חיות האדם הוא מהמוזן של אתמול שעלה למח, והמוח שולח מזון אח"כ להכבד (א/ד). נמצא ביום הצום, נכנע הכבד לפני המוח, והגדולה והממשלה להמוח. וזהו תיקון למה שפגם בתחילה בהחכמה שהיא המוח, שהיא הצלם המאיר בפניו. ועכשיו ע"י התענית, הוא מכניע את הכבד, ונותן הממשלה להמוח. וכשנכנע הכבד שהוא ראש המקטריגים, אזי נכנעי' כל האויבי' האחוזים בהכבד:

היזהו אותיות צום נטריקון וכתותי מפניו צריו (תהלים פט)/¹ דהיינו אשבור את צריו כדי שלא יתגברו על פניו, דהיינו שע"י הצום, נכנע הכבד, ונתתקן מוח החכמה, שהיא הצלם, ומאיר בפני אדם. וע"י הצלם שבפניו, עי"ז וכתותי מפניו צריו, מפניו דייקא כנ"ל:

אבל כשזוכה לבחי' עונג שבת כנ"ל, אז אין צריך לצום (ו'/פ). כי פועל באכילתו, מה שפעל ע"י הצום כי באכילה בקדושה בבחי' עונג שבת ולא עונג גשמי/ט אזי אע"פ שאוכל גשמיות

^א עיין תורה עב

² גם בדפ"ר ותולד - אז, ותחלו - אז

³ עיין בשער תיקוני עונות להאר"ל. [נדפס בסוף שער היחודים ונקרא שם ענף הג' מספר פע"ח. ועי"ש סוף פרק א' ד"ה סוד התענית (דף לד. במהדור' לבוב תרטו)] בסידור האר"ל קול יעקב שער התשובה כוונת התענית (ובחסד לאברהם מעין ד' נהר מה.

¹ סוד התענית דומה לקרבן והענין הוא כי באכילה גם בכוונה גדולה, היא בקו שמתתא לעילא כדמות תחילת הקרבן, ואילו התענית היא כסיום הקרבן, מעילא לתתא, כי כמו שהקרבן תחילה העשן וריח ניחוח עולה מעשיה ליצירה עד א"ס כנודע, וכן סוד האכילה שעולה הנאת ההאכילה מתתא לעילא, כי מן הכבד עולה ללב ומהלב למוח, והוא עליון שבאדם, אמנם סוד הקרבן שאחר שעולה למעלה יורד שפע גדול מלעילא לתתא ואדרבה המוח משלח עד סוף המדרגות. וז"ס התענית, שאז לא עולה ממטה למעלה אדרבה המוח משלח המזון מלמעלה מן המח ללב, ואח"כ אל כל האברים מאותו המזון הרוחני שהיא חלק של המח משם הוא מחלק אח"כ מזון ומוריד לכל האברים ומשם ניזונים ביום התענית וזה הכוונה שצריך המתענה שיכוין. אמנם סוד התענית להעלות למעלה איזה רוח נפש מאיזה צדיק או וכו' עי"ש. עוד עי"ש מדוע ג' ימים נחשב למ' יום.

ועיין חסד לאברהם - מעין ד - נהר מה - ודע שהתענית היא דומה לקרבן, והענין הוא שעם היות שהאכילה כשהאדם מכוון בה כראוי היא מעלה גדולה עד מאד, עם כל זה הארתה היא מתתא לעילא כדמיון תחלת הקרבן, אמנם התענית היא כסיום ענין הקרבן מעילא לתתא, והענין הוא שהקרבן בתחלתו עולה מתתא לעילא ועולה עשן וריח הניחוח מעשיה ליצירה וכו' עד א"ס כנודע וכנזכר בעין הקורא בס"ד, וכן הוא סוד האכילה של האדם שהוא עולה הנאות האכילה ההיא ואותם הכוונות הטובות מתתא לעילא, כי מן הכבד עולה ללב, ומהלב למוח שהוא היותר עליון שבאדם, אמנם סיום הקרבן הוא אחר שעלה ריח ניחוח למעלה אז יורד שפע רב וגדול מעילא לתתא מן המוח עליון עד סוף המדרגות, וזהו סוד התענית כי ביום התענית אין האכילה עולה ממטה למעלה, רק אדרבה המוח משלח מזון מעילא לתתא אל כל האברים מאותו המזון הרוחני שהוא חלקו של מוח, משם הוא מחלק אח"כ מזון ומוריד לכל האברים, ומשם ניזונים ביום התענית, וזו היא הכוונה שצריך שיכוון המתענה. אמנם טעם התענית ב' וד' כתב האר"י זלה"ה שהטעם הוא כי בהם שולטים גבורה והוד שהם הדינים, והמתענה בהם יכוון לשתף ולמתק גבורה בחסד, והוד בנצח, ולקרא בימים אלו בסדר קדשים כאלו הקריב קרבן בזמן שבית המקדש קיים, וישמור מלשון הרע ורכילות וכיוצא בהם. וזמ"ש:

² גם בדפ"ר וזהו מתרצו - זה

¹ תהילים פט (כד) וכתותי מפניו צריו ומשנאיו אגוף:

מצודות ציון - (כד) וכתותי - ענין רציצה ושבירה. אגוף - מל' מגפה:

¹ עיין אדרא זוטא [נוהר פרשת האיניו דף] רפח:

² זוהר האיניו דף רפח: - מצחא דאתגלי בעתיקא קדישא, רצון אקרי, דהא רישא עלאה דא סתים לעילא דלא אתיידע, פשיט חד טורנא בסימא יאה, דאתכליל במצחא, ובגין דאיהו (נ"א דהווא) רעוא דכל רעוין אתתקן במצחא, ואתגלייא בבויטיטא (ס"א אתגליף בפטיטא) האי מצחא אקרי רצון, וכד רצון דא אתגלייא, רעוא דרעוין אשתכח בכלהו עלמין, וכל צלותין דלתתא מתקבלין, ומתנתרין אנפוי דזעיר אנפין, וכלא ברחמי אשתכח, וכל דינין אתטמרין ואתכפיין: בשבתא בשעתא דצלותא דמנחה, דהוא עידן דכל דינין מתערין, אתגלייא האי מצחא לליך לנפין, ואתכפיין כל דינין, ואשתכחו רחמין בכלהו עלמין, ובגין כך אשתכח שבת בלא דינא, לא לעילא נזון ולא לתתא, ואפילו אשא דגיהנם אשתקע (ס"א אשתכך) באתריה, ונייחין חייביא: ולפי שזכרנו שם שעת לטון ועל דא

ונוסף דם בכבד לא נעשה עי"ז הכבד בבחי' דוכרא דדמא כי אכילה בבחי' עונג שבת היא בחי' המשכת רוחניות גבוהה מלמעלה בחי' הקו שממעלה למטה קו החסד ומונע את שליטת הכבד. כי היא הארת הבינה בחי' עונג שבת, לכן אכילה כזו מכניעה את עכירות הכבד שלא נעשית מרכבה למקטרג הגדול **היינו להשבית אויב. כי אכילת שבת קודש היא, וכל זר לא יאכל קודש {ויקרא כב}** היינו הכבד. ואז נכנע הכבד, ואז נתבטל כחו, בבחי' (תרומה ד' קלה ע"ב) **וכל שולטנא' רוגזין, שהם בחי' כבד כועס, כלהו ערקין ואתעברו.** ° ואז וכלא אהבה, בבחי' (ש"ה ז') **אהבה בתענוגים, וכל זה מעונג שבת הנ"ל :**

° הגה- ונתגדל המוח החכמה ומאיר בפניו בבחי' ואנפחא נהירין בנהירו עלאה :

אות ז

לעיל באר שע"י צום נמנע תוספת דם מהכבד ונחלש ואז חיות האדם אינה ממטה למעלה אלא ממעלה למטה דהיינו מהמח אל הלב ואל הכבד נמצא כבד נכנע לפני המח וכן כל הסט"א היונקת מן הכבד נחלשת ואויביו נופלים

ועתה יבאר מעלת הצדקה שבכוחה שאויביו לא רק יכנע מצד חולשתו אלא עוד גם ישלים עמו. אמנם לפי המבואר לקמן באות ז' החילוק בין השלום של צום לשלום של עונג שבת משמע שהן ג' מדרגות צום בלי צדקה ועם צדקה ועונג שבת (וצ"ע בעונג שבת אם יש גם שתי מדרגות עם צדקה ובלי או של כל עונג שבת הוא גם בחי' צדקה).

כיצד מועלת הצדקה עיין הקדמת הזוהר דף יג: שע"י צדקה זוכה לצלם/א¹ ועיין בתורה לו עפ"י הקדמת הזוהר הנ"ל עה"פ האיש אשר עשיתי עמו מבאר שם שע"י צדקה נעשה גדר אדם. ועיין תורה רכה שהצדקה היא בחי' בטחון דהיינו שכל גדול בחי' גדר אדם. וכשנעשה גדר אדם אזי חוזר מוראו באופן שהאויב לא רק נכנע לפניו בגלל חולשת האויב כנ"ל מכח הצום שהכבד רק לא מקבל תוספת כח, אלא עוד מכח הצלם אדם, גם מכיר האויב במעלת האדם עליו ומשלים עימו מרצון.

ודע שלבטל ולהכניע האויבים, די הצום/ב² או אכילת שבת לבד. אבל לרוב השלום, צריך גם להרבות בצדקה. כמאמר חז"ל (אבות פ"ב)/א³ מרבה צדקה מרבה שלום/ד⁴. וזהו שאמרו (ברכות ו ע"ב) אגרא דתעניתא צדקתא מעלת התענית היא הצדקה שנותנים בה/ט⁵,

אתוסף נשמתא דחידו נשמה יתרה המציאה לשמחה בשבתא, ובעי בר נש למחדי בתלת סעודתי דשבתא ולקיי שניות ומימות כלי להלאות שמה יתרה, דהא כל מהימנותא, וכל כללא דמהימנותא, ביה אשתכח, ובעי בר נש לסדרא פתורא, ולמיכל תלת סעודתי דמהימנותא, ולמחדי בהו:

אמר רבי שמעון, אסהדנא עלי לכל אלין דהבא, דהא מן יומאי לא בטיילנא אלין תלת סעודתי (טעם ששינה עלמו זיה כי צומנו עיין לא התפשט דקשת חז"ל שחייב ללכול ג' סעודות נשנת ולא נזהרו זיה אלל יחדי סגולה), **ובגיניהון לא אצטריכנא לתעניתא לתענית חלוס בשבתא כי צומתון אין לחשוש לחלומות רעים, ואפילו ביומי אחריני לא אצטריכנא לתענית חלוס, כל שכן בשבתא, דמאן דזכי בהו, וכי למהימנותא שלימתא לאמונה שלימה ונחשז לו כלינו קיים כל התורה כולה הנקאלת אמונה.** סדר סעודות השנת חד סעודתא דמטרוניתא, וחד סעודתא דמלכא קדישא, וחד סעודתא דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין, ובההוא עלמא יוכי בהו לאלין: האי רצון כד אתגלייא, כל דינין אתכפיין משולשליהון:

^ט **ואע"פ שגם אכילה** בעונג גשמי אין בה יניקה לסט"א כי קדושת היום מבררת בעצמה את האוכל ואין בו שום רע אבל מחמת גשמיות האדם שמורגל בהנאה גשמית מונע מעצמו הנאה רוחנית שתהפך למוון הנשמה. ולכן לא זוכה לבחי' הקו של ממעלה למטה אלא רק מונע הקו של ממטה למעלה.

¹ גם בדפודי ותורלי - שולטנא, ומתורלי - שולטני (כלשון הזוהר)

^א **לשון הקדמת** הזוהר שם - פקודא דא לאסתלקא גרמיה בדיוקנא דאדם על כל שאר פקודין. פירוש שמצות הצדקה מעלה על עצמו צלם אדם יותר מכל מצוה אחרת. ועי"ש מביא ראייה מנבוכדנצר שכיון שהיה חונן דלים לא חלה עליו הגזרה וכשפסק מיד נעשה חיה שבע שנים.

^ב **בתורה זו** נקט בעיקר לשון צום ולא תענית כי עיין תורהלו ותורה קעט שם לומד שהתענית היא בחי' צדקה (צדקה עם נשמתו) אבל שם צום עיקרו מורה על הסור מרע דהיינו מניעת האוכל אבל האור שממשיך על עצמו עי"ז נקראת תענית. דהיינו כפי עינוי הגוף שבירת עזות הגוף והכנעת הכבד ולא רק עצם המניעת אוכל.

^ג **מסכת אבות** פרק ב (ז) הוא ה"ה אומר, מְרַבָּה בְּשֵׁר מְרַבָּה רְמֵה. מְרַבָּה נְכֻסִים, מְרַבָּה דְאִגָּה. מְרַבָּה נְשִׁים, מְרַבָּה כְּשִׁפִּים. מְרַבָּה שְׁפָחוֹת, מְרַבָּה זְמוּה. מְרַבָּה עֲבָדִים, מְרַבָּה גִּזְלֵי. מְרַבָּה תוֹרָה, מְרַבָּה חַיִּים. מְרַבָּה יְשִׁיבָה, מְרַבָּה חֲכָמָה. מְרַבָּה עֲצָה, מְרַבָּה תְבוּיָה. מְרַבָּה צְדָקָה, מְרַבָּה שְׁלוֹם. קְנָה שֵׁם טוֹב, קְנָה לְעִצְמוֹ. קְנָה לֹא דְבְרֵי תוֹרָה, קְנָה לֹא חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא:

תפארת ישראל /יכין/ - [סג] מרבה צדקה - כשהתפרסם שמו והוחזקו ידיו לעשות משפט וצדקה לכל מבקש עורתו:

[סד] מרבה שלום - שע"י יהיה לו שלום עם כל, ויאבהוהו ויכבדוהו הכל, והרי זה עומד נגד מרבה שפחות שיבוז כבודו:

^ד עיין תורה יז אות ה'

^ט ועיין תורה לו שם הכוונה שהתענית בעצמה היא צדקה שעושה עם נשמתו

ואמרו (תענית ח ע"ב) שמש בשבת צדקה לעניים [ט"ז/י"ז] כי השמש בחי' משפיע ללבנה לכן כל עת זריחת השמש זה בחי' מילוי חסרון השכינה שנגרם ע"י המקטרגים. נמצא שמש בשבת צדקה לעניים הפירוש שהשמש משבית אויב וזוהי הצדקה שלה עם המלכות העניה. שמש זה בחי' שלום, כמאמר חז"ל {מכילתא י"ח} ובספרי פ' תצא [ט"ז] ובירושלמי כתובות פ"ד/כ"ג} וזרחה עליו השמש [יא] שנאמר על הבא במחותרת לגנוב את רעהו ודרשו חז"ל שאין הכוונה לחלק בין לילה ליום אלא שאם בין בלילה ובין ביום ברור לך כשמש שאין הוא מתכוין להרוג אזי אסור להרגו, ודרשו זאת בלשון **מה שמש הוא שלום לכל באי עולם וכו' שהרי רואים זה את זה ורואים אם יש מכשול לפניהם, כך גם האדם שבא עליו גנב במחותרת אם יודע שבא לגנוב בשלום ולא להרוג אסור להרגו. וזהו שמש היינו השלום, אינו אלא ע"י צדקה לעניים :**

אות ח

עתה יבאר שני סוגי שלום עם האויב וכו"ל כשמרבה בצדקה ונעשה גדר אדם מחזיר לעצמו את הצלם אדם, אזי ע"י הצום חוזר מוראו על האויב ומשלים עימו. וכאן מבאר רבנו שעדיין אין הגדר אדם מאיר בחזק מספיק כדי שהאויב יתבטל אליו לגמרי, אלא רק מכניע עצמו בגלל שירא ממנו, וזה בחי' אחי יוסף שראו שיעקב אביהם מחשיב את יוסף יותר מהם אבל לא הבינו מדוע ולכן לא הסכימו עם זה, לכן לא יכלו דברו שלום, אבל כשזכה יוסף למדרגתו העצומה אחרי כל הנסיונות ונעשה מלך מצרים, אזי כשבאו לפניו מיד ראו מעלתו בבחי' חכמת אדם תאיר פניו ומיד נכנעו לפניו ודברו עימו שלום. כך גם האדם ע"י הצום וצדקה עדיין אין הכנעת האויב דהיינו כל הסט"א הנאחות בכבוד הכנעה שלימה, אבל כשזוכה לאכילת עונג שבת אזי מאיר הצלם בפניו ומאיר בו הצלם אדם באור גדול שכל האויבים נכנעים לפניו מרצון. ונעשה אצלו שבת מיצה"ר לגמרי (עיין תורה פג תנינא).

ועומק העניין נראה לבאר כי הדבור בא משלום כמבואר בתורה רלט, נראה כי היסוד נקרא שלום כידוע [כ"ג] והדבור הוא ע"י היסוד שמוציא מהעלם לגלוי את הדבור בבחי' לשון משפיע לה' מוצאות הפה, לכן חוסר השלום הוא חסרון בתיקון הברית מרכבה ליסוד, ואז אין דיבור, וזהו "ולא יכלו דברו לשלום" שנאמר באחי יוסף כי ראו שאביו מחשיבו יותר מהם ומאידך נעלם מהם מדרגתו שזה הכוונה "וישנאוהו" כמבואר בשפתי כהן שם, לכן לא יכלו לדבר עימו שלום, כי זה בעצמו שהתרחקו ממנו (מיוסף הצדיק) היה בחי' פגם השלום אצלם דהיינו פגם הברית.

והכי נמי בעניין המקטרגים הנאחזים בדם העכור שבכבוד בנפש הבהמית השורה שם אע"פ שרואים הצלם אנוש שחזר ע"י הצום והצדקה כנ"ל אין זו שלימות מדרגת השלום כי עדיין אין זה צלם אדם/כ"ג שמתגלה רק ע"י עונג שבת, לכן חסר בשלום וחסר ע"י דבור כיון שבא משלום.

¹⁰ שנאמר (מלאכי ג' כ') וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא.

¹¹ קרן אורה על תענית דף ח: – גמרא שמש בשבת צדקה לעניים שנאמר וזרחה לכם יראי שמי כו'. וביאור ע"פ דברי הזוה"ק כי יראי השם אחוותם ויניקתם מסיהרא דלית לה מגרמא כלום ונקראת עני והוא בחינת שבת דמעלי שבתא כידוע שנסעוה לאשונה היא סעודה חקל תפוחין דהיינו המלכות. וביום השבת הוא עת הגלות אור השמש כמבואר בוזה"ק על מזמור השמים מספרים כו' לשמש שם אהל בהם וזה שאמרו ז"ל ברמו שמש בשבת צדקה לעניים: עכ"ל

נראה כוונתו שביום השבת מאיר זעיר אנפין בסעודה שניה ועתיקא קדישא בסעודה שלישית (כמבואר בשער הכוונות ליל שבת סוף דרוש ב) והם בחי' שמש כי זעיר נקרא שמש ועתיקא הוא בחי' והיה אור החמה שבעתים וכו' והארת השמש היא בחי' מילוי חסרון השכינה דהיינו צדקה למלכות העניה. נמצא שכל היום דהיינו כל עת זריחת השמש היא בחי' צדקה לעניים.

¹² מכילתא דרבי ישמעאל משפטים – מסכתא דנויקין פרשה ו' ד"ה אם יקום

¹³ ספרי דברים פיסקא רלו אות יז ד"ה ופרשו השמלה, [ואוצר המדרשים (איינושטיין) ל"ב מדות באגדה עמוד 269 אות כו ד"ה ממשל]

¹⁴ ירושלמי כתובות פ"ד הלכה ד' – (שם כב) אם זרחה השמש עליו דמים לו וכי עליו לבדו החמה וזרחת אלא מה זריחת השמש מיוחדת שהיא שלום לכל באי העולם אף זה בזמן שהוא יודע שהוא שלום ממנו דהיינו אס כדור לו כשמש קלא לכה להרגו אלא רק לקחת ממנו והרגו הרי זה חייב

¹⁵ שמות כב ב'

¹⁶ נראה כי שלום הוא בין שני הפכים כמבואר בתורה פ' וכן היסוד משלים בין חסדים וגבורות כי משפיע בבחי' חסד לכלי הגבורה של המלכות וכן בו בעצמו יש חו"ג דהיינו להתגבר לא להשפיע היכן שלא מוליד כבוד שמים ובחידא מחתא להשפיע כן למקום שיוליד כבוד שמים

¹⁷ כמבואר בזוהר ויקרא מח. שיש ד' מדרגות אנוש גבר איש אדם

ועיין ביאור הגר"א – משלי פרק ח פסוק ד עה"פ אליכם אישים אקרא וגו' – ואמר אישים ובני אדם כי חכמה הוא נעלם יותר מבינה ואם כן הבינה אפשר לומר לכל אדם אבל החכמה אין לומר רק להגדולים וזהו אליכם אישים שהן הגדולים כמ"ש מי שמך לאיש שר וגו' וכמ"ש הלא איש אתה כו' אקרא שהוא החכמה וקולי שהוא הבינה כמ"ש למעלה לבני אדם שהן הפשוטים וחמשה שמות לאדם אדם גבר איש ובן אדם ואנוש ואנוש הוא הפחותה כי עד אנוש היה צלם אלהים ומשם ואילך נשתנו כמ"ש במ"ר.

ודע שיש חילוק בין השלום של התענית של חול דהיינו תענית עם צדקה, ובין השלום של עונג שבת. היינו כי השלום של תענית אין לו בחי' דיבור [כ"ו], בחי' הכתוב באחי יוסף ולא יכלו דברו לשלום (בראשית לז) [כ"ז] כשראו שאביהם מחשיבו יותר מהם אבל לא השיגו מדרגתו להשלים עם זה. אבל ע"י עונג אכילת שבת שהיא אכילה קדושה שעל ידה נמשך לו מלמעלה מוחין גדולים וזוכה לצלם אדם באור גדול, אזי נשלם הדיבור לשלום, בבחי' למען אחי ורעי אדברה נא שלום (תהלים קכב) [כ"ז] בבחי' אחי יוסף כשבאו לפני יוסף אחרי שעמד בכל הנסיונות וזכה למדרגת עונג שבת לבחי' למען אחי ורעי וכו' אזי מיד נפלו לפניו ויכלו דברו לשלום. וזה בחי' ודבר דבר הנאמר בשבת (ישעיה נח) ודרשו חז"ל [כ"ח] שלא יהיה דבורך של שבת כדבורך של חול והינו כנ"ל כי בשבת יש דבור לשלום, לכן אסור לדבר בו דבור חול כי הוא נמוך מזה. כי הפה נשלם באור גדול בשעת אכילת שבת [כ"ט] ל"ו.

וזהו שאמרו חז"ל (לא) אין בין חמץ למצה אלא משהו [ל"ב]. חמץ, זהו בחי' תיקון הכעס על ידי התענית כנ"ל אלא שהוא בחי' מוחין דקטנות כלפי עונג שבת/ל"ג, בחי' הנאמר על הקב"ה לעתיד לבוא כשיכניע את מלכות אדום (ישעיה סג) [ל"ד] מי זה בא מאדום חמוץ בגדים ובהמשך שם שהיו בגדיו אדומים מדם ששפך שמבואר מזה שהאויב לא נכנע מעצמו כי לא נתגלה הקב"ה במדרגת אריך אנפין שלו (הארת הכתר שהיא מוחין גדולים) אלא במדרגת זעיר אנפין מוחין דקטנות. אדום, זה בחי' כבוד הנ"ל דהיינו שהכנעת אדום לעתיד היא בחי' הכנעת הכבוד והסט"א הנאחות בו אצלינו. וחמוץ

^{י"ז} עין תורה רלט

^{י"ח} עין תורה רלט – על ידי מחלקת אי אפשר לדבר, כי עקר הדבור הוא משלום, כמו שקתוב (תהלים קכ"ב): "אדברה נא שלום". ועל כן צריך כל אחד קדם התפלה לקבל על עצמו מצות עשה: "ואהבת לרעך כמוך" כדי שעל – ידי – זה שיש אהבה ושלום, על – ידי – זה יוכל לדבר בתפלה, אבל בשאין שלום ויש מחלקת, אי אפשר לדבר, ועל כן אפלו אם אחד רוצה שלום, רק שהם חולקין עליו, עם כל זה אין השלום בשלמות על כן אי אפשר לדבר ולהתפלל אף שהוא איש שלום, מאחר שהם חולקין עליו.

^{י"ט} בראשית פרק לז (ד) ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם מפל אחיו וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם:

שפתי כהן – ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם וגו' וישנאו וגו'. כי כל מה שהוא רחוק ומכוסה נקרא שנאו כמו שאמר הוזהר (ח"א קנ"ד ע"ב) על פסוק (בראשית כ"ט, ל"א) וירא ה' כי שנאה לאה, ולזה לא יכלו דברו לשלם כתיב שראו שלימותו ומדתו:

^{כ"א} תהילים פרק קכב (ו) שאלו שלום ירושלם ישליו אהבין: (ז) יהי שלום בחילך שלוח בארמנותיך: (ח) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך:

^{כ"ב} שבת קיג: ועיין ב"ח על או"ח סימן שז – וז"ל – ומ"ש ואיתא בירושלמי וכו'. כן כתבו לשם התוספות דאומר רבינו תם דהא דקאמר שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול היינו כדאמר בויקרא רבה (סוף פרשה לד) רבי שמעון בר יוחאי הוה ליה אימא סבתא דהוה משתעיא סגי, אמר לה אימא שבתא היא, שתקה. משמע שאין כל כך לדבר בשבת כמו בחול ובירושלמי אמרין בקושי התירו בשאלת שלום בשבת עכ"ל:

^{כ"ג} עיין שער הכוונות ליל שבת סוף דרוש ב'

^{כ"ד} שער הכוונות – דרושי ערבית ליל שבת סוף דרוש ב – ענין הג' סעודות דשבת. ואמנם ענין הג' סעודות דשבת אבארם לך עתה דרך כלל. דע כי ענין הסעודות והאכילת האלו הם סוד גדול ויתבאר לך ממה שהודעתך כי כל בחי' זיווג נזכרו בסוד אכילה בסוד אכלה ומחתה פיה כו' והו' בחי' זיווג העליון אשר בתוך הפה כמבואר אצלנו בהקדמ' ביאור אדרת האינו. והנה בליל שבת מזדווגת המלכו' זיווג עליון בתוך פיה מינה ובה בסוד הלשון שבה שהוא יסוד המכריע בין הגרון לחיך שהם חו"ב שבה ומאכילה זו אנו אוכלים וניזונים בסעודת ליל שבת. ובסעודת שחרית דשבת אז ז"א מזדווג זיווג עליון בתוך פיו מינה ובי' ע"ד הנו' ומשם אנו אוכלים בסעודה ההיא. ובסעוד' המנחה אז א"א עתיקא קדישא מזדווג זיווג עליון בתוך פיו מינה וביה ע"ד הנו' ומשם אנו אוכלים וניזונים בסעודה ההיא.

^{כ"ה} טעמי המצוות לר"מ הבבלי [רבי טנחם הבבלי ע"י בתחילת הספר מצוה ו'] וכן הובא בשל"ה במסכת פסחים [דרוש שלישי אות יז]

^{כ"ז} עיין זוהר רע"ט פנחס רנב. ומגלה עמוקות בחוקותי ד"ה וכשלו איש באחיו

^{כ"ח} עיין פל"ח אות ד'

^{כ"ט} ישעיה פרק סג (א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מפצרה זה הדור בלבשו צעה ברב כחו אני מדבר בפצרה רב להושיע: (ב) מדוע אדם ללבשוש ובגדיך פדרך בגת: (ג) פורה דרכתי לבדי ומעמים אין איש אתי ואדרכם באפי וארמסם בחמתי וזו נצחם על בגדי וכל מלבושי אנאגלתי:

מלבי"ם – כתב ראב"ע כי אדום הוא מלכות רומי וקוסטאנטינא

מצודות דוד – (א) מי זה בא – הנביא התנבא שעתיד הקב"ה לעשות נקמה בשעיר תחלה והנביא מדבר בלשון הנוהג בבני אדם לבושי בגדים אשר בהרגם את מי נתו הדם על בגדיהם ולזה אמר כאלו ישאלו מי הוא זה הבא מאדום מוצבע בגדים בדם מעיר הבצורה היא כרך גדול וכו'. זה הדור בלבשו – הלא זה היה הדור בלבשו המפואר ומה זה נתלכלכו בדם. צעה ברב כחו – הלא ברוב כחו מניע ומטלטל את כל הרוצה ממקום למקום ואין מי עומד נגדו ומה זה הדם על לבושו. אני מדבר בצדקה – כאלו המקום משיב לומר אני הוא זה המדבר והמבטיח לעשות צדקה לישראל ואני הוא המרבה להושיע כאשר הבטחתי:

שהוא מאכל שטוב להמנע מאכילתו זה בחי' הכנעתו, בחי' תענית, בחי' העדר אכילה, בחי' הנאמר בפסח בחי' ראשית התשובה (שמות יב) כל מחמצת לא תאכלו. לא תאכלו, זה בחי' תענית הנ"ל :

אבל מצה מוחין גדולים/לח, זה בחי' אכילת עונג שבת/לח, בחי' (ישעי' סו)/לח למען תמוצו והתענגתם וכו'.

וזהו אין בין חמץ למצה וכו', היינו אין בין התענית לבין אכילת עונג שבת הנ"ל, אין החילוק ביניהם אלא משהו, נוטריקון והיה מעשה הצדקה שלום (ישעיה לב). בפשט המאמר משהו הכוונה דבר מועט מאד, אבל ברמז שמצא רבינו כאן הכוונה להפך שהמשהו רומז לצדקה שעל ידה נעשה השלום שיש לו פה, שעי"ז אדרבה נעשה חילוק עצום בין בחי' החמץ לבחי' מצה/לח היינו כי אין דומה שלום של התענית לשלום של שבת. כי זה אין לו פה, וזה יש לו פה. וצ"ע משמע שגם בשבת הצדקה גורמת אלא שהצדקה של שבת גדולה מצדקה של תענית. ואולי הכוונה לצדקה שנותן לעניים לצורך שבת, אבל אפשר גם שעצם התענית כשמכוון בה לצדקה עם נשמתו, אזי אכילת עונג שבת היא צדקה עם נשמתו הרבה יותר.

וזהו החילוק, שבחי' שלום שיש לו פה, הוא במעלה על שלום שאין לו פה, כמו מעלת מדבר על חי דהיינו שמי שכל כוחו להשבית אויב זה ע"י תענית וצדקה נחשב לחיה, לעומת מי שזוכה לאכילה בבחי' עונג שבת, שנחשב לעומתו לאדם, כמו ההבדל בין מעלת חי למדבר. כי החיות הם חיים כמו בני אדם, אבל האדם יש לו מעלה שיש לו כח הדברי.

וזהו החילוק בין חמץ למצה כי בפסח זמן יציאה משעבוד היצה"ר לכן אסור לאכול מאכל שנותן אחיזה ליצה"ר אלא מאכל שאין בו אחיזה היצה"ר במשך שבעה ימים עד שזוכים לתקן ז' מדות לצאת בכולם לחירות ואז כבר יש בכוחינו להתגבר על היצה"ר גם באכילת חמץ, שהחילוק בין חמץ למצה דהיינו בין חית להא כמו החילוק בין חי למדבר/לח. כי חמץ הוא בחית, זה בחי' שלום שאין לו פה, בחי' חי, בחי' (איוב ה')/לח וחית השדה השלמה לח דהיינו כמו שלום עם חיה שרק לא מזיקה

לה עיין פל"ח אות ד'

לה עיין פל"ח אות ה' - לעיין בוהר פנחס דרנ"ב גער חית קנה דא קנה דאתאחיד ב"י עשו דאיהו רומי רבתא וכו' קנה מץ וכד אתי פורקנא לישראל יתבר לי' וכו' ומתעבר מיד חמץ מעלמא וכו' ויתגלה מצה בעלמא דאיהו בית מקדשא דבית ראשון ובית שני וכו' ואינון לקבל לחם משנה וכו' מכוון לדברינו הנ"ל שמצה הוא בחינת עונג שבת בחינת הכנעת עשו הוא אדום שאחיותו בכבוד וכו', ולפי דברי רבינו ז"ל שמצה הוא בחינת עונג שבת, יתכן מאוד מה שכתוב (ויקרא כ"ג) ממחרת השבת על יום ראשון של חג המצות שבו עיקר חיוב אכילת מצה בלילה הראשונה, וכן מה שכתוב (שמות י"ב) תשביתו שאור מבתיכם וכו' תשביתו דייקא כמו שכתב רבינו ז"ל באות ה', ועל שם זה נקרא שבת כי בסגולתו להשבית אויב ומתנקם, וכבר נתבאר שאחיותם או בבחינת שאור וחמץ כנ"ל:

לה ישעיה פרק סו (י) שְׁמַחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם וְגִילוּ בָהּ כֹּל אֲהַבְיָהּ שִׁישׁוּ אֶתָּה מְשׁוּשׁ כֹּל הַמְּתַאֲבָלִים עֲלֶיהָ: (יא) לְמַעַן תִּיַּנְקוּ וּשְׁבַעְתֶּם מִשֹּׁד תִּנְחַמְיָהּ לְמַעַן תִּמְצְאוּ וְהִתְעַנְגְתֶּם מִזֵּיז כְּבוֹדָהּ:

מצודות דוד - (יא) למען תינקו - התאבלתם עליה למען שתראו בשמחתה ותינקו ותשבועו משדי תנחומיה כי ידעתם אשר זה יהיה גמולכם. למען תמוצו - למען תהיו מוצאים ומתענגים מן הכבוד הזו והמשמש לבוא לה והוא כפל ענין במ"ש לומר שהרבה טובה תקבלו בבוא עת בניינה:

לה ואולי אפ"ל שגם לרבינו המשהו רומז שאפילו ע"י פרוטה לצדקה דהיינו משהו צדקה מועט כבר עושה חילוק עצום בין השלום לשלום

לה נראה כאילו רבנו לא מתייחס לדבר הפשוט שחית אין לה פתח בצידה וה' יש לה, וזה בחי' חית שאין לה פה וה' שיש לה פה, אבל בסוף דבריו לקמן רומז לזה בביאור הפסוק ובין עצומים יפריד דהיינו שהגורל דהיינו עונג שבת מפריד את קנה הח' מגגו ונעשה ה' והיינו בחי' פה כנ"ל. ע"ש. וממה שסיים כנ"ל מבואר שגם כאן כיוון לזה בהעלם.

לה איוב פרק ה (יז) הִנֵּה אֲשֶׁרִי אָנוֹשׁ יוֹכְחֶנּוּ אֵלֹהִים וּמוֹסֵר שְׂדֵי אֵל תִּמְאָס: (יח) כִּי הוּא יִכְאֵיב וְיִחַבֵּשׁ יִמְחֵץ וְיִדְוֶן וְיִדְוֶן תִּרְפִּינָה: (יט) בְּשֵׁשׁ צָרוֹת יִצְלַח וּבְשֵׁבַע לֹא יִגַע בָּהּ רַע: (כ) בְּרָעַב פָּדָה וּבְמִלְחָמָה מִיַּד חָרֵב: (כא) בְּשׁוֹט לְשׁוֹן תִּחַבֵּא וְלֹא תִירָא מִשֹּׁד כִּי יָבוֹא: (כב) לְשׁוֹד וּלְכַפֵּן תִּשְׁחַק וּמִחַיִת הָאָרֶץ אֵל תִּירָא: (כג) כִּי עִם אֲבִנֵי הַשָּׂדֶה בְּרִיתְךָ וְחַיִת הַשָּׂדֶה הַשְּׁלֵמָה לָךְ: (כד) וְיִדְעַתְּ כִּי שְׁלֹמֹם אֲהַלֵּךְ וּפְקַדְתָּ נֶגֶד וְלֹא תִחַטָּא:

הם סוף דברי אליפז - הנה אשרי אנוש יוכיחנו אלוך ומוסר שד-י אל תמאס כי הוא מכאיב והוא מרפא, שש צרות מביא עליך ומצילך מהם והשביעית לא תבוא עליך כלל, ומונה השש צרות- רעב, ומלחמה, לשון הרע, שודדים, יוקר התבואה, וחית הארץ. והשביעית הם אבנים בשדה שלא תכשל בהם ולא תגוף רגלך מהן כאילו השלימו עמך וכן חיות השדה (ע"כ עפ"י מצודות דוד, אבל רש"י פרש אבני השדה הם אדני השדה שהיא חיה טורפת בדמות אדם המחוברת לארץ בטבורה). החילוק בין חית הארץ לחית השדה פרש המלבי"ם שזו בעיר וזו בשדה.

אבל א"א לדבר עימה שלום, היינו בחי' שלום שאין לו פה, שאין לו כח הדברי, כמו חיתמ"א השדה בחי' וגר זאב עם כבש. ומצה היא בהא, זה בחי' ה' מוצאות הפה [מב], בחי' כח הדברי כנ"ל.

וזה בחי' (בראשית מז/מג) הא לכם זרע פשוטו של מקרא פרעה אומר למצרים הנה לכם זרע לזרוע ולהתפרנס, ורבנו דורש "הא לכם" דהיינו ה' מוצאות הפה שהם כח הדברי, רמז לשלום שיש לו פה לדבר שלום שנעשה ע"י צדקה, שהיא בחי' זריעה בחי' (הושע י') זרעו לכם לצדקה, כי ע"י צדקה משבית אויב עד שהאויב משלים עמו בחי' מעשה הצדקה שלום כנ"ל דהיינו שלום של עונג שבת :

וזהו (משלי יח/מ"ו) מדנים ישבית הגורל/מ"ו בפסוק כתוב מדינים אבל כל המפרשים פרשו מלשון מדון ומריבה וכנראה זו הסיבה שרבנו נקט מדינים/מ"ו. גורל, זה בחי' עונג שבת כי גורל הכוונה שמעלים את הכרעת הדבר ללמעלה מעוה"ז דהיינו לכתר שבבינה עילאה והכי נמי עונג שבת היא הארת הכתר מבינה עילאה שנמשכת מכח האכילה בקדושה של שבת. בחי' (דניאל יב) ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין, שאז יהיה כולו שבת [מ"ח]. וזה ותנוח, זהו בחי' (שמות כ') וינח ביום השביעי בחי' מנוחה מיצה"ר. וגורל הזה שהוא שבת מבטל מדינים וצרים כנ"ל וזה בחי' נפילת שער ארם בשלישית שאחריה לא תהיה לו תקומה עד שיבוא משיח/מ"ט. ועוד יש לו כח שבו נעשה בחי' פה כנ"ל.

וזהו המשך הפסוק הנ"ל [י] ובין עצומי' יפריד, בין התעצמות והתחברות קנה החית לגג החית הרומזים להתעצמות יצה"ר הנאחו ביצה"ט, הוא מפריד, ונעשה הא מחית, היינו בחי' פה כנ"ל ועיין לעיל כבד כועס בחי' עשו בחי' דם עכור שבכבד ועיין בווהר/כ"א גער חית קנה שצריך לגעור בחיה הדרה בין הקנים דהיינו עשו הרשע ולשבר את הקנה החית לעשות מחמץ מצה, וזהו שכל זמן

מצודות דוד (כג) כי עם אבני השדה – אשר עם אבני מכשול המושלכים ע"פ השדה יהיה כאלו כרת ברית עמהם לבל תגוף באבן רגלך והיא השביעית אשר לא תחשב לצרה כששת הראשונים. וחית השדה – הוא ענין מליצה לומר כאלו חית השדה היו השלוחים בדבר לתווך השלום בינך ובין אבני השדה וכאלו הם השלימו לך את האבנים ההם:

^{כ"א} גם בדפ"ר חית ומתצו - חיות

^{כ"ב} ה' מוצאות הפה גיכ"ק בחי' אה"ע בגרון דטלג"ת בלשון זסטר"ן בשינים בומ"ף בשפתים. עיין וזהר ח"ג רכח. רצה: וח"א דף פ. ותקוני וזהר מוהר חדש קעא. (אוצה"ז). ועיין ע"ח שער כה דרוש ב מ"ק

^{כ"ג} בראשית פרק מז (כג) ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה הא לכם זרע וזרעם את האדמה:

^{כ"ד} הושע פרק י (יב) זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד נירו לכם ניר ועת לחרוש את ידוד עד יבוא ויורה צדק לכם:

^{כ"ה} משלי פרק יח (יח) מדנים ישבית הגורל ובין עצומים יפריד:

רבנו יונה – מדינים ישבית הגורל ובין עצומים יפריד. עצומים מריבות, מלשון "הגישו עצמותיכם" (ישעיה מא, כא). בא לשבח חלוקת הגורל, כי טוב ונכון לחלוק בגורל, מפני שהוא משבית מדינים, ולא יחמוד איש חלק חברו, כי יאמר מהשם היתה לו כאשר כתב "בחיק יוטל את הגורל ומי"י כל משפטיו (טז, לג):

^{כ"ו} עיין ספר אמרי נועם – ערב יום כפור בשעת אמירת כל נדרי אות ג' – בפסוק מדינים ישבית הגורל ובין עצומים יפריד [משלי יח]. הנה מצות אכילת עיר"כ הוא הכנה על יוד"כ הבע"ל, יען כי כל מיני מאכלים הם מורכבים בשתי בחינות טוב ורע, רק על ידי אכילת האדם הטביע הקב"ה במעיו של אדם כח הרוחה לדחות הפסולת לחוץ, וצד הטוב נבלע באיברים שלו. וזהו שני גוים בבטןך ושני לאומים ממעין יפרדו [בראשית כה כג], היינו, אשר הכח בבני המעיים להפריד הטוב מרע, ולדחות את הרע לחוץ. וזה היה ענין הגורל ביה"כ, כמאמרם ז"ל [יומא סד]. דחייתו לצוק וכו', היינו בבחינת כח הרוחה להשליך הפסולת לחוץ ולהפריד בין טוב לרע על ידי הגורל שנעשה ביה"כ. ועל כן גר"ל עולה ע"ץ החיים, שהוא הטוב לבד בלי תערובת רע, היפוך מן עץ הדעת. והוא הרמז מדינים ישבית הגורל, שעל ידי הגורל נתבטל המחלוקת בין הטוב והרע המדינים זה מול זה. ובין עצומים יפריד, כי שניהם נקראים 'עצומים', ע"ד אמרם ז"ל [סנהדרין לא ע"ב] שנים שנתעצמו בדין, וכמ"ש עם בני ישראל רב ועצום [שמות א ט], גם על צד הרע כתיב גוים רבים ועצומים ממך [דברים ז א], והגורל מפריד בין העצומים האלה.

^{כ"ז} עיין בראשית פרק לז כח ויעברו אנשים מדינים סוחרים וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור וכו' ושם פסוק לו והמדינים מכרו אותו אל מצרים ועפרש"י פסוק כח וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור הכוונה לאחיו בני יעקב והם מכרוהו לישמעאלים והם למדינים והם למצרים נמצא שמדינים שכתוב בסוף הם המדינים שכתוב למעלה, הרי שמדינים ומדינים הם אחד. ועי"ש שפתי חכמים מנין ליה לרש"י שהם אחד הרי לעיל כה ב מבואר שקטורה ילדה לאברהם את מדין ואת מדין הרי שהם שני אחים ונעשו לשתי אומות. ותירץ דאל"ה למה כתוב ויעבר אנשים מדינים סוחרים. גם עיין ב"ר פד כב ובגור ארי-ה כולם למדו שמדינים ומדינים הכוונה אחת. (החברותא ארי-ה)

^{כ"ח} סוף מסכת תמיד ולעיל תורה ו' אות ג' ע"ש הערה

^{כ"ט} וכן איתא בלק"ה יבום ג' סוף אות א'

^{ל'} סוף הפסוק הנ"ל משלי יח יח מדנים ישבית וכו'

^{כ"א} וזהר ח"ג רנב. וגמרא פסחים קיח:

שיש אחיזה קצת לכבד אזי השלום בחי' חית דהיינו עם בחי' עשו בחי' יצה"ר שלא נותן לדבר שלום :

עתה יבאר כיצד רמוז במאמר רבי יוסי בן קסמא (סנהדרין צח) כל התורה הזו דהיינו כיצד רמוז רבי יוסי בן קסמא לא רק מתי יבוא משיח אלא כיצד זוכים להביא אותו ועכ"פ כל אחד את המשיח הפרטי שלו רבנו מביא כאן פסוקים שלא הביא קודם ונראה כיון שכאן מדגיש את בחי' הוזה לעומת זה שיש שער סט"א לעומת שער הקדושה לכן לזה ולזה מביא פסוקים המדברים מענין שער והם ג' פסוקים שכל אחד רומז למדרגת שער גבוה יותר תחילה ע"י אומנה פתחו שערים דהיינו פתח בלבד ואח"כ ע"י נדר שאו שערים דהיינו שמתרומם ואח"כ ע"י שבת נעשה משפט שלום שפטו בשעריכם שזה שלום שיש לו פה וניחא מיצה"ר הגשמי לגמרי, בחי' שבת שלום.

וז'הו ששאלו את רבי יוסי בן קסמא אימתי בן דוד בא. והשיב להם כשיפול זה השער

וכו'. ועיקר הדבר, שיפול שלושה יב פעמים ולפי ביאור רבנו הכוונה לג' סוגי הקמות של שערי הקדושה שעל ידן בבחי' זה קם זה נופל נעשה ג' סוגי נפילות של שער הסט"א וכשוכה לטוג הקמת האמונת חכמים ע"י עונג שבת אזי זוכה לבחי' שבת מהיציאה וזו אנפילת שער הסט"א שאין אחריה תקומה, וזהו ואין מספיקין לבנותו את שער ארם שער הסט"א עד שבן דוד בא כי מי שזוכה למדרגת אמונה כזו שאכילתו בבחי' אכילת עונג שבת מצידו אין עיכוב משיח.

כי שער ארם היא רומי שבאטליה מרכז חכמת יון הארורה שלא נבראה אלא מכח נפילת מלכות דקדושה כמבואר בסנהדרין הובא בתורה לה כשנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריא ונעץ קנה בים ונעשה סרטון ע"ש שברוחנית הכוונה לקנה בים החכמה שרש לכל המדות הרעות ובגשמיות נעשה שם אי בים שהלך וגדל ככל שירדו ישראל מהאמונה הקדושה וכשעשה ירבעם ב' עגלים כבר היה יבשה גדולה שנבנה עליה צריף והחלה ההתישבות שם וכו' עד שנעשה עיר גדולה של טומאה וכפירה שהחריבו את הבית הדעת לגמרי והם הסבי דבי אתונה שרבי יהושע בן חנניא הכניעם קצת (כמבואר לעיל בתורות כג עד לא), זה בחי' שער דס"א/ג'. וכשיפול נפילה אחר נפילה על ידי בחי' שהבאתי ([ג'] כנ"ל לקמן בהשמטה אומר מוהרנ"ת שחסר כאן כמה תיבות, ועיין פל"ח כאן שהם ג' בחינות דהיינו אמונה ונדר ועונג שבת אזי יבא בן דוד ויבנה שערי הקדושה :

היינו, כשאינן אמונות/ג' חכמים, ואין שומע להם, בבחי' (ישעיה כט) ולמוכיח בשער יקושו יקושו יקושו לשון מוקש, דהיינו שמציקים לחכמים המוכיחים אותם, עי"ז באים לחולי עד אין מרפא [ג'] כנ"ל [ג'] כמבואר בשבת קיט: מאי עד לאין מרפא? אמר רב יהודה אמר רב: כל המבזה תלמידי חכמים אין לו רפואה למכתו, בבחי' (תהלים קז) ויגיעו עד שערי מות שערי דייקא לרמוז לשער ארם שהקימו ע"י הפגם באמונת חכמים. אבל כשיש להם אמונה, אזי נפתחים להם **שערי הקדושה, בבחי' (ישעיה כו) פתחו שערים וכו' שומר אמונים.** ונפתח שער האמונה וכשזה קם זה נופל [ס"א], ואז נופל שער ארם פעם אחת :

²² מתוצו - שלשה

²³ וכן בזהר רומי רמוז לסטרא אחרא

²⁴ עיין הגהת מוהרנ"ת בעמוד הבא שכאן בכוונה השמיט רבינו כמה תיבות

²⁵ נקט לשון רבים אמונות אולי לרמוז לאמונים בפסוק לקמן פתחו שערים וכו' שומר אמונים

²⁶ ישעיה פרק כט (כ) כי אפס עריץ וכלה לץ ונכרתו כל שקדי און: (כא) מחטיאי אדם בדרך ולמוכיח בשער יקשו ויטו בתהו צדיק: מצודות דוד (כא) מחטיאי וכו' - חוזר על מלת ונכרתו האמור במקרא שלפניו לומר שגם יכרתו אותם שהיו מחטיאים בני אדם בדבר שפתים והם נביאי השקר. ולמוכיח - גם יכרתו אותם שהיו מכינים מוקש למי שהיה מוכיח בשער מקום מושב השופטים כמ"ש ועלתה יבמתו השערה (דברים כה). ויטו וכו' - גם יכרתו אותם שהיו מטים את הצדיק מצדקתו בדברי תוהו:

מצודות ציון - (כא) יקושו - מל' מוקש. בתוהו - ענין דבר שאין בו ממש כמו והארץ היתה תוהו (בראשית א):

²⁷ דברי הימים-ב לו טז

²⁸ לעיל אות א' ועיין שבת קיט: מאי עד לאין מרפא? - אמר רב יהודה אמר רב: כל המבזה תלמידי חכמים אין לו רפואה למכתו.

²⁹ תהלים פרק קז (יח) כל אכל תתעב נפשם ויגיעו עד שערי מות:

³⁰ ישעיה פרק כו (ב) פתחו שערים ויבא גוי צדיק שמר אמונים:

³¹ * רש"י פרשת תולדות ע"פ ולאם מלאם יאמץ [בראשית כה כג. גם עיין מגילה ו. עה"פ ביחזקאל (כו ב) אמלאה החרבה לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים ועי"ש שאין להאמין שירושלים וקיסרי שתיחן בנויות]

והקמת אמונה^{סו} באיכות גדולה יותר היא ע"י נדר, ואז נהיר בנהירו דאבהן כנ"ל [סג] שע"י הנדר עולה לבינה עילאה שם שרש חכמת החכמים ועי"ז חוזר להאמין בהם ועי"ז מתקן את ידי המלאכים שפגם בהם וכשידיהם דהיינו ימין ושמאל מתוקנות אזי מאירים אורות אברהם ימין ויצחק שמאל ומצטרפים ליעקב וזוכה לאור האבות, ומאיר אור האמת במלכות ונעשה מצד אמונה כמבואר בזוהר בלק הובא בתורה ז' אות ב'. **ואז נבנה פעם שניה שער דקדושה, בבחי' (תהלים כד) שאו שערים ראשיכם. כי האבות הן הראשים (סד/סו) בבחי' (שמות ו) סו/סו אלה ראשי בית אבותם.** ונתרומם שער האמונה וכשזה קם זה נופל, וזה בחי' נפילת פעם שנית שער של ארם :

וע"י הארות האבות, הרמוזים באות ע' מצטרף לאמונה הנקראת בת ואזי **זוכה לשבת,** וזוכה **להשבית אויב** כנ"ל שבשבת אים יניקה לחצונים האחוזים בכבד, **וזוכה לשלום כנ"ל.** **ואז נבנה פעם שלישי שער דקדושה, בבחי' (זכרי' ח) סח/סט ומשפט שלום שפטו בשעריכם** דהיינו שלום שיש לו פה ע"י עונג שבת כי ניכר על האדם הגדר אדם שבו באור גדול עד שהאויב מכיר בעליונות האדם ומודה בפיו דהיינו שלום שיש לו פה. **ובבחי' צדקה** כנל ששלום השלם הוא רק ע"י שכלול בו צדקה שעל כן צום לבד אינו מועיל אלא להשבית אויב אבל בלא שלום גמור, וגם עונג שבת מועיל מכח הצדקה הכלולה בו/ע, והיינו **אל תדכא עני בשער (משלי כב) ע"א** בשער דייקא שער הקדושה הנ"ל. כי אין עני אלא מדעת/ע"ב והצדקה שעושה בעל הבית עם העני מוציאה אותו מעני הדעת ומכניסה אותו לשער האמונה, ויותר שעושה הבעה"ב עם העני עושה העני עם בעה"ב/ע"ג, כי הנותן זוכה ליותר דעת ע"י צדקה שבוטח שלא יחסר לו וזוכה לגדר אדם כמבואר בתורה רכה. נמצא אל תדכא עני בשער קאי גם על עצמו לומר שיעשה צדקה ולא ימנע עצמו מלהקים שער הקדושה הנ"ל. **ומכניעים השונאים היונקים משער ארם** כנ"ל באות ו' שהמקטרגים נאחזים בכבד שם מרכז הדמים העכורים, **בבחי'**

^{סב} **מה שנקט** והקמת האמונה כאילו כוונתו לאמונה דלעיל נ"ל רוצה לומר שבכל מדרגה הכוונה להוסיף עוד תיקון דהיינו שמדרגה ראשונה היא התחזקות באמונה לבד ואח"כ התחזקות אמוה עם נדר ואח"כ להוסיף עוד גם אכילה בקדושה בבחי' עונג שבת.

^{סג} באות ג'

^{סד} **עיין זוהר פנחס רנג:**

^{סה} **זוהר פנחס דף רנג:** אשכחנא בספרא דחנוך, שאו שערים, אלין אינון תרעין דלתתא מאבהן, ואינון תלתא בתראין, ראשיכם, אלין אינון ראשי אלפי ישראל, ואינון אבהן עלאי, ואינון ראשין דאינון תרעין, ובגין אלין, אינון אופנים דסחרן ונטלין לון על כתפייהו, אמרי, שאו שערים ראשיכם, שאו למאן, לראשיכם, דאינון ראשין עלייכו, ושלטנין עלייכו:

^{סו} בתקפא - (שמות ל) ובתירד ותשכט תוקן

^{סז} **שמות פרק ו** (יד) אֱלֹהֵי רְאִשֵׁי בֵּית אֲבֹתֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲנוּךְ וּפְלֹאֵי חֶצְרֹן וְכַרְמֵי אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יִשְׂרָאֵל:

^{סח} בתשכט תקן בסעות - (זכריה א)

^{סט} **זכריה פרק ח** (טז) אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ דְבָרוֹ אֲמַת אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ אָמַת וּמִשְׁפַּט שְׁלוֹם שְׁפֹטוּ בְּשַׁעְרֵיכֶם:

^ע **כי עונג שבת** בחי' המשכת מוחין מלמעלה למטה בחי' חסד עם הנשמה כמו תענית תורה לו שתענית בחי' צדקה, ועיין עפ"ז לעיל מה שכתבנו לחלק בין לשון צום ללשון תענית בתורה זו, שצום הוא מניעת מזון מהכבד ותענית היא כשמצרף לזה כוונת החסד עם הנשמה שמאיר את הצום באור הצדקה, אבל עונג שבת כיון שכל העולמות עולים לשרשן אזי אכילה בקדושת עונג שבת היא כתענית עם צדקה בשלימות גדול ואור נפלא בבחי' עוה"ב.

^{עא} **משלי פרק כב** (כב) אֵל תִּגְוֹל דָּל כִּי דָל הוּא וְאֵל תִּדְבָּא עֲנִי בְּשַׁעַר:

^{עב} עיין לק"ה ברכת הפרות ג' ב'

^{עג} **מדרש רות** פרשה ה פסקה ט' יט (ד"ה ותאמר). ועיין גם ויקרא רבה לד ח'. וזוהר ח"א דף יג: ד"ה פקודא תשיעאה. הובא בתורה לא סוף אות ב'

מה שאמר דוד המלך על עצמו (תהלים סט) **ישיחו בי יושבי שער** היושבים בשער הסט"א ע"י שאמונתם פגומה וע"כ היו מבזים את דוד המלך שהוא המרכבה למדת המלכות מדת האמונה. **כי ע"י** אכילת שבת בקדושת עונג שבת **נכנע כבד כועס שהיא עשו אדום כנ"ל/א** שהוא **כאדרת שער (בראשית כה)** שנאמר על עשו הוא אדום ונקט כאן שער דייקא רמו לשער ארם שער הסט"א **וזהו נפילת פעם שלישי שער של ארם** שאחריה אין לו תקומה עד ביאת משיח :
(ע"כ לשון רבינו ז"ל) :

ן שיויך לעיל אחר תיבת ע"י בחי' שהבאתי) בכאן דלג רבינו ז"ל כמה תיבות שהיו כתובים בלשונו שם, בכתיבתו הק'. וכשנתן לי להעתיק תורה זאת, מחק בכוונה כמה וכמה תיבות מכתובות ידו הק', כדי שלא אעתיקם. וראיתי שהיה לו בזה כוונה שלימה^א.

וכן היה דרכו כמה פעמים, בכמה תורות, שהיה מדקדק מאד כשנתן תורתו להעתיקה, למחוק שם כמה וכמה תיבות שהיו מוכרחים להענין מאד, ודלג באמצע, כי לא רצה שיתגלו אלו הדיבורים. והמעייין היטב באלו המקומות יוכל להבין שחסר שם באמצע הענין.

וגם בתורה הזאת יכולין לראות קצת, כי כתב וכשיפול וכו' ע"י בחי' שהבאתי. ואין זה דרך לשונו. אך כל זה היה אצלו כתוב הדר' מבואר היטב. אך בכוונה מדוייקת דלג באמצע. כי כל דבריו הקדושים היו בפלס ומשקל גדול, מה לגלות ומה שלא לגלות. ואפי' תיבה אחת יתירה היה מדקדק עליה שלא לדבר או שלא להעתיק. כפי מה שהיה יודע ע"פ השגתו העצומה, שאין צריכין לגלות זאת :

ועיין בסמוך בסי' נ"ח אות ט', מ"ש שם כי הגדולה של הכשירי הדור היא בחי' כלי אל התחדשות התורה בבחי') ואלו וכו'. ושם ניכר החסרון לעינים. ועתה ע"פ הנ"ל תבין הדבר, כי שם מחק כמה תיבות באמצע התורה.

וכן באותה התורה שבסי' נ"ח הנ"ל מחק מקודם ג"כ כמה וכמה תיבות ועינים, בשאר מקומות שאין ניכר כ"כ.

וכן אח"כ בסי' נ"ט שם ג"כ מחק באות ו' אחר וז"פ בית והון וכו' שהאבות היו מגיירים גרים וכו'. שם מחק כמה וכמה תיבות.

וכן בשאר מקומות באותה התורה, וכן היה בכמה וכמה תורות שנתן להעתיקם, כנ"ל. והדברים עתיקים פי' עמוקים ונשגבים עד שנעתק משכלינו להבינם]

(שיויך לאות א' וב') (שבת קיט ע"ב) **המבזה** ת"ח אין לו רפואה למכתו.

^א **לעיל באות ו'** דבר על הכבד כועס רק בענין צום שעל ידו נכנע הכבד וכאן לא מוזכר ענין ותועלת הצום כלל כיון שמדבר ממדרגה שלימה יותר דהיינו עונג שבת

² הערת מוהר"ן שהוסיף במהדורת תקפא

³ **אולי רומז** למבואר בתורה ו' תנינא אות ח' - גם זה החכם - הדור הנ"ל צריך לידע איזה מקיפים, שהוא צריך להמשיכם ואיזה מקיפים שאין צריך להמשיכם, ובשביל זה יש דברים שאין ראויים לגלותם בפני התלמידים, כי אם יגלה אותן הדברים, יכנסו מקיפים אחרים בתוך שכלו כנ"ל. ולפעמים אין צריך לקבל אלו המקיפים, וכו'... כמו כן יש בהשגות, שיש דברים שאסור לגלותם, כי אם יגלה זה התרוץ בפני התלמיד, יכנס בו מקיף חדש, שעל ידו יהיה הקשיא חוקק ורחבה יותר מבחלקה, עד שיוכל לכנס בהשגות מקיפים שהם למעלה מהזמן, שאין הזמן מספיק לבאר הקשיות והתרוצים שיש שם, כי הם למעלה מהזמן. כי כל מה שהוא מגלה איזה שכל, קשיא או תרוץ, נכנס בו שכל חדש שהוא בחינת מקיף כנ"ל. על כן אם לא יהיה נזהר בדבריו, לדקדק איזה דבר לגלות ואיזה דבר שלא לגלות, על ידי זה יהיה נכנס בקשיות ותרוצים, שאין הזמן מספיק לבארם, כי הם בחינת מקיפים שהם למעלה מהזמן כנ"ל. על כן מכרח החכם לעשות סג' לדבריו, לדקדק ולזהר מה לגלות ומה שלא לגלות, באופן שלא ישגי רק אותן המקיפים, שצריך להשיג, ולא יבוא להשיג מקיפים שאין צריך להשיג. ... וזה בחי' המעשה שראה משה רבנו מעלת ר"ע ואת סופו ושאל זו תורה וזו שכרה וא"ל הקב"ה שתוק כך עלה במחשבה היינו כנ"ל. ועי"ש.

לעיל באות א' ב' דיבר מהפגם בידי המלאך של כל עשב בפרטיות ע"י הפגם באמונת חכמים שעל כן לא נמשך כח הרפואה מהתורה אל העשב ועתה יבאר עוד בחינת פגם בזה ואולי כוונתו כאן לפגם אמונה במדרגה פחותה יותר כגון שמאמין בחכמים רק היכן שלא סותרים דברי תורה כגון בגזרות וסייגים אבל היכן שבאים לדרוש אותה ביג מדות באופן שמשנים הפשט מכח דברי תורה במקום אחר זה קשה להם להאמין ועל זה אומר רבינו שזה בחי' עוד פגם כי יש מחלות שא"א לרפא רק ע"י הרכבות של כמה עשבים לכן אפילו אם לא פגם ידי המלאך הפרטי של כל עשב ויש כח לעשב לרפאות אבל כיון שהוא נצרך לתרופה מהרכבת כמה עשבים אין לו רפואה כי כל כח הרכבת הכוחות שע"י הרכבת העשבים הוא מכח החכמים שדורשים את התורה ממקום למקום וכיון שפגם בזה אזי אין כח לעשבים לרפא אותו ע"י ערוב כוחותם.

כי כל הרפואות הם הרכבות/י, דהיינו שלוקחין סם פלוני ועשב פלוני במדה ובמשקל כך וכך, וכן עשב אחר שמשקלו כך וכך, וכן שוקלין מכמה מינים, וכל עשב ועשב יש לו כח אחר ומערבין אלו המינים ביחד, ועושין מהם הרכבה [י]. וזאת ההרכבה יש לה כח לרפאות החולאת. נמצא שעיקר כח הרפואה על ידי ההרכבה, שנעשה לה כח אחר חדש על ידי הכח שקבלה מכל אלו העשבים שנתערבו. ובזה הכח של ההרכבה דוקא מרפאין החולאת. וע"כ צריך רופא מומחה שיודע לעשות ההרכבה. אבל מי שאינו מומחה, אף אם יקח העשבים שיש להם כח לרפאות, עכ"ז לא יפעול כלל, כי אין יודע איך להרכיבם. כמו כן התורה שהיא רפואה לכל דבר, כמו שכתוב [י] ולכל בשרו מרפא. אין מי שיודע אותה, כ"א חכמי הדור, כי נמסרה להם לדורשה בשלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן. אבל מהתורה בעצמה אי אפשר לידע דבר, כ"א ע"פ חכמי הדור שהם מפרשים אותה. כי התורה עניה במקומה ועשירה במקום" אחר [ט], והחכמים מלקטין ומערבין ומרכיבין את התורה ודורשין אותה ממקום למקום, בי"ג מידות. והם גורעין ומוסיפין ודורשין {ב"ב קיא:}[יא], ואף שכתוב בהתורה כך, הם גורעים ממנה אות או תיבה, ובמקום אחר מוסיפין, ובזה דורשין אותה, כפי מה שיודעין, כמו שנמסרה להם. וע"כ כשפוגם בכבוד תלמיד חכם, אין רפואה למכתו. כי עיקר כח הרפואה שמקבלין מהתורה, אי אפשר לקבל כ"א על ידי חכמי הדור, כי להם נמסרה לדרוש, והם יודעים להרכיב אותיות התורה כנ"ל, שזה עיקר כח הרפואה כנ"ל, כי כל העשבים מקבלים כח מהתורה כמבואר לעיל. ועיקר כחם לרפאות, הוא על ידי ההרכבה כנ"ל. ע"כ העיקר תלוי בחכמי הדור, שעל ידי שהם יודעים לדרוש את התורה ולהרכיב אותיות התורה כנ"ל, על ידי זה מקבלין כח כל ההרכבות של כל העשבים, שמקבלים כח מהתורה: ע"כ העיקר שיהיה לו אמונת חכמים, ולהזהר בכבודם, לירא מהם מאד. ואף אם נראה לו מהם דבר שאינו מפורש בתורה כך לפי דעתו, ונדמה לו שהם עושים חס ושלום כנגד התורה, הוא צריך להאמין שבוודאי הם עושים נכונה ע"פ התורה, כי התורה נמסרה להם. כגון שאנו רואים שמפורש בתורה ארבעים יכנו {דברים כה}, והם אמרו ל"ט מלקות דווקא {מכות כב: ע"ש}. כי הם יודעים ע"פ"ב הדרשות והמדות כפי מה שנמסר להם, שצריך דווקא ל"ט מלקות. ע"כ צריך להאמין בחכמים, ולהשליך שכלו ודעתו, רק לסמוך עליהם, כי להם נמסרה התורה לדורשה כנ"ל: י'

^ה עיין תורה א תנינא אות יא - וכן ברפואת העשבים יש גם כן חלוקים שיש חולאת, שיוכל להתרפאות על ידי עשב אחר, ויש חולאת גדול מזה, שצריך לרפואתו מרפאים, להרכיב כמה עשבים לרפואה, ויש שצריך לרפואתו מרפאים לרפואתו: ויש חולאת שאין מועיל לו שום רפואה, כי כח החולאת גדול מכח העשבים, ובתחלת צמיחת החולאת, קדם שצמח ונתגלה, היו יכולין לרפאות אותו בקל, רק שאז היה נעלם ונסתר מעיני כל, ואין יודע ממנו רק השם יתברך לבד:

^א עיין לקמן תורה א תנינא אות יא

^א משלי ד' כב

^ה גם בדפ"ר ותולד - במקום, בתקפא לא ברור נראה - במקום

^ב לעיל תורה נו אות ב' ושם ציין ירושלמי ר"ה פ"ג הל' ה'

^א גם בדפ"ר ותולד - ממקום, בתקפא נראה ממקום (כנראה שנחלק חלק מהו')

^א ועיין גם יומא מח. זבחים כה. בכורות מד: ונראה שנקט בתלמי דווקא כי כיון ששם עי"ז נלש הפך הפשט, כי כפסוק משמע שאשה יורשת בעלה וע"י שגורע ומוסיף דוקא שאינה יורשת. עוד גם סם החיזוי עי"ז ממלא חיבה חסדה כמבואר בתוס' ד"ה גורעין כיומא מח. עוד כזה דמין גורעין עי"ז מאלמע חיבה עיין חספסות ד"ה לטטפת בזבחים לו: ובספר דרין 7:

^ב דפ"ר ע"פ מתרצו - ע"פ"

^א תורה נח נדפסה בדפ"ר אחרי תורה נו צילום 124 טור ב עיין סוף תורה נח